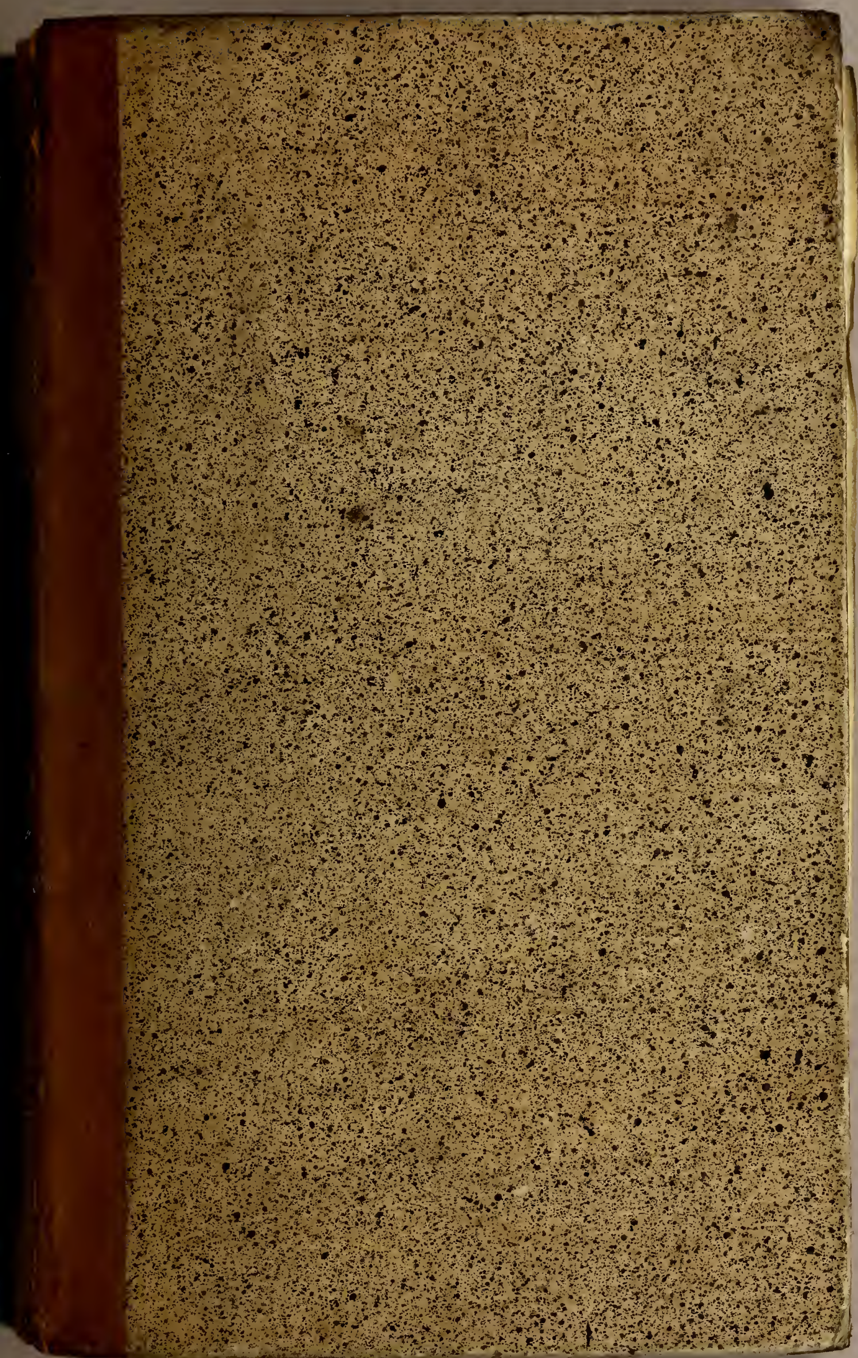

GAUDEO

HISTORISCH DAGVERHAAL

DER

REIZE

VAN DEN HEER

DE LESSEPS,

Zedert het verlaaten van den Heer Graaf de la Perouſe en zijne togtgenooten in de haven van St. Pieter & Paulus op Kamſchatka, tot op zijne komst in Frankrijk, den 17. October 1788.

NAAR HET FRANSCH.

EERSTE DEEL.

Te UTRECHT,
BY B. WILD EN J. ALTHEER,
1791.

VOORBERICHT.

De tijtel van dit werk kondigt reeds aan, wat het behelst; waarom zou ik mij bevlijtigen om het oordeel van den leezer voorinteneemen? zou ik meer recht op zijne toegeevenheid verkrijgen, wanneer ik hem zou gezegd hebben, dat ik in den grond geen verwaandheid genoeg bezat om een boek te willen ſchrijven? zal mijn verhaal gewichtiger worden, wanneer men weeten zal, dat ik 'er alleen aan arbeidde uit nood om mijnen leedigen tijd op eene nuttige en vermaaklijke wijze doortebrengen, en met de eenigſte bedoeling, om aan mijne naastbeſtaanden het getrouw verſlag van mijnen arbeid en van mijne waarneemingen, geduurende den loop van mijne reis, overtebrengen? het is gemaklijk te zien, dat ik bij tusſchenpoozen geſchreeven heb, en wel met meerdere of mindere zorgvuldigheid, naar maate het de omſtandigheden mij toelieten, of de voorwerpen mij meerder of minder troffen.

Door het gevoel mijner onervarenheid opgewekt, heb ik gemeent aan mij zelfs verſchuldigt te zijn, van mij geene gelegenheid, die ter mijner onderrechting kon dienen, te laaten ontglippen, even als of ik voorzien had, dat men mij verantwoording zou vergen van mijnen tijd, en van de kundigheden, die ik in de gelegenheid was van te

kunnen verkrijgen; maar zal uit deeze zorgvuldige naauwkeurigheid, waar aan ik mij gebonden heb, niet een gebrek van bevalligheid en van verscheidenheid in mijn verhaal ontstaan?

Daarenboven, de gebeurtenissen, die mij zelfs betreffen, waren zodanig verbonden aan de voorwerpen mijner aanmerkingen, dat mijne eigenliefde niet bedacht was om deeze bijzonderheden agterwege te laaten: ik heb dus het verwijt van te veel van mij zelfs gesproken te hebben verdiend; een gewoonlijke misslag in reizigers van mijne jaaren.

Behalven deeze verveelende ongeschiktheid, moet ik mij nog beschuldigen van in veelvuldige herhaalingen vervallen te zijn, die eene meer geoeffende pen zou vermijd hebben. Vormt men zich niet altoos omtrent zeekere onderwerpen, en bijzonder in Reisbeschrijvingen, een zekeren gewoonen stijl? van daar, spreekwijzen en uitdrukkingen, die telkens wederkomen: om dezelfde voorwerpen te schilderen kan men zich ook alleen van dezelfde kleuren bedienen.

Wanneer ik den tweeden dag na mijne ontscheeping in de haven van St. Pieter en Paulus dit dagverhaal begon, vond ik mij al aanstonds door de dagtekening belemmerd. Ik bezat geen Franschen Almanak, en ik ging over om den ouden stijl volgens Russisch gebruik aanteneemen; deeze benam

mij

mij de moeite om geduurig aan het verſchil van elf dagen, welke de nieuwe ſtijl meerder telt, te denken; maar zedert het, tegens mijne verwachting, uitgemaakt is, dat dit werk door den druk het licht zoude zien, heb ik mij beijverd om in de dagtekeningen het gebruik bij ons aangenomen te herſtellen, den nieuwen ſtijl namelijk, en tot gemak van den leezer heb ik denzelven op den kant geplaatst. Wat de uitſpraak der Rusſiſche, Kamſchatſche en andere woorden betreft, moet ik aanmerken, dat alle de letters duidelijk moeten uitgeſprooken worden. Ik heb getragt, zelfs in het Woordenboek, om de medeklinkers te beſnoeijen, waar van de verwarde zamenloop afſchrik verwekt en ook niet altoos noodzaaklijk is. Deezen algemeenen Regel kan men volgen, de kh *moet op dezelfde wijze uitgeſproken worden als de* ch *der Duitſchers, of de* J *der Spanjaarden; en de* ch *als in het Fransch. De laatſte lettergreepen* oi *en* in, *moeten uitgeſproken worden, als of ze geſchreeven waaren* oi *en* ine.

De bekwaame aardrijkskundige, die alle mogelijke zorg aan mijne kaarten heeft beſteed, heeft 'er mijnen afgelegden weg met eene zo groote naauwkeurigheid op aangetekend, dat de leezer mij van ſtap tot ſtap volgen kan. Dit heeft mij doen beſluiten om in mijn verhaal alle aantekeningen afteſnijden over de graaden van breedte en lengte.

Een Kamſchatter Caravane in een dorp aankomende, is het onderwerp, dat ik voor een plaat uitgekoozen heb, om dat die na 't mij toeſchijnt tergelijker tijd een denkbeeld kan geeven van de ysſleeden, van de verſchillende plaatzing der Reizigers in dezelve, en van al het geen verder ten deezen opzigte merkwaardig is. Aan de zuiverheid der tekening en aan de juistheid van het graveerſtift zal men de bekwaamheid herkennen van twee te recht vermaarde konſtenaars.

Er blijft mij nog overig om het uitſtel, het welk het drukken van dit dagverhaal heeft ondergaan, te rechtvaardigen. Zonder tegenſpraak had ik het eerder kunnen uitgeeven; mijn pligt zelfs vorderde zulks, maar mijne erkentenis gebood mij ter zelver tijd, om de terugkomst van den Heer Graaf de la Perouſe aftewachten. Wat betekent mijn reis, zeide ik tot mij zelfs? Voor het algemeen, is ze niets anders dan een gevolg des gewichtigen togts van dien Bevelhebber; voor mij, is ze het eerbewijs van zijn vertrouwen: dubbelde beweegreden bij gevolg om te verlangen, van aan zijn oordeel de bijzonderheden van mijn verhaal te kunnen onderwerpen. Mijn eigebelang maakte mij daar van ook eene wet: hoe zeer zoude ik mij gelukkig geacht hebben, indien hij mij veroorloft had om mijne reis als een gevolg van de zijne in het licht te geeven, indien hij mij daar door verwaardigt had

om

om in zijn roem te deelen! dit was, ik moet het bekennen, het eenig oogmerk van mijn eerzucht en van mijn uitſtel.

Wat is het treurig voor mij, na een jaar wachtens en ongedulds, nog het einde mijner hoop te zien verſchuiven! Zedert mijn aankomst is'er geen dag verloopen, waar in mijne wenſchen onze onvertſaagde Zeelieden van de Zeekompas, (la Bousſole) en de Starremeeter, (l'Aſtrolabe) niet te rug geroepen hebben. Wanneer ik mij verbeeldde de zee-en te bewandelen, die hun nog overbleeven om te doorkruisſen, hoe dikwijls heb ik dan niet gezogt hunne ſpooren te herkennen, hen van rée tot rée te volgen, te veronderſtellen, dat ze hier of daar ververſching genooten, en alle de bogten van hunnen weg aftemeeten.

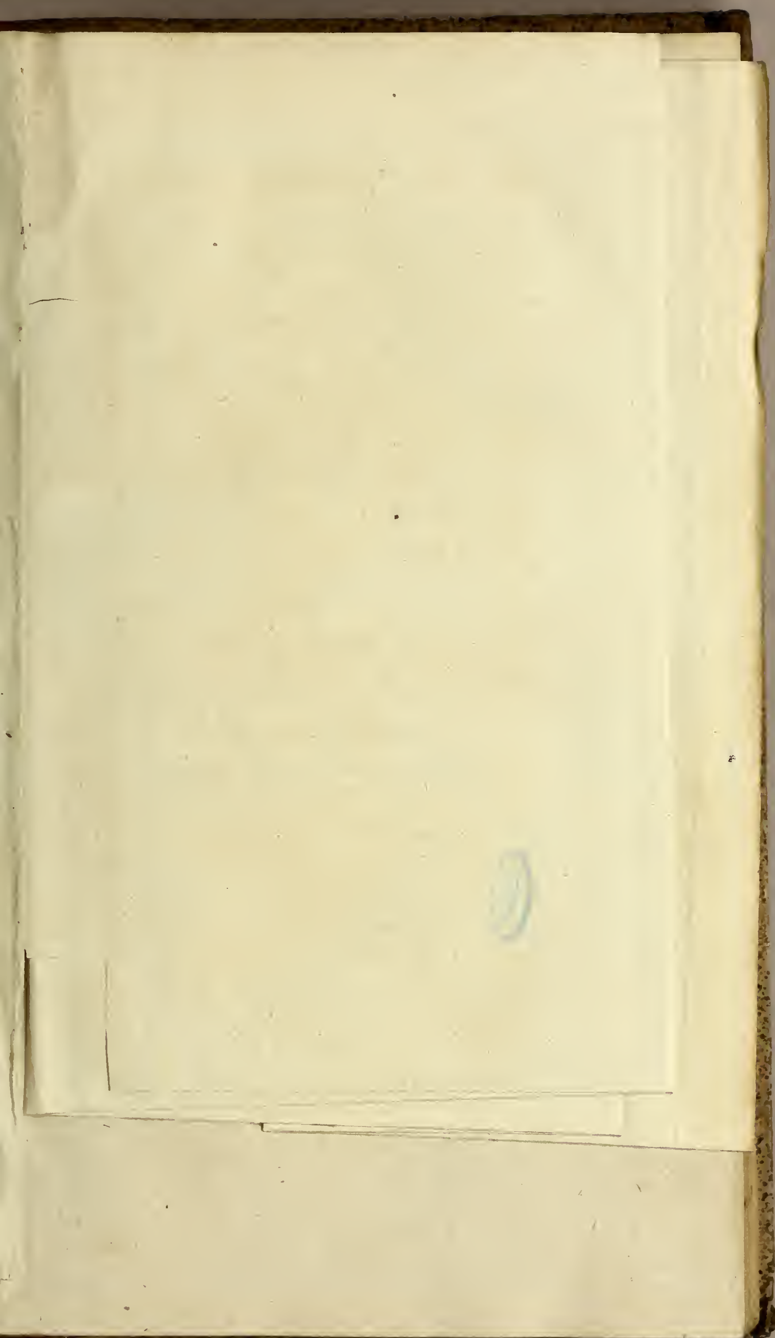
Helaas! wanneer, op het oogenblik van ons ſcheiden op Kamſchatka, de Bevelhebbers onzer Fregatten mij als een verlooren kind droevig in de armen drukten, wie zou mij toen gezegd hebben, dat ik het eerſte mijn Vaderland moest wederzien? Wie zou mij gezegt hebben, dat verſcheiden van hun 'er nimmer zouden wederkomen, en dat ik binnen weinig tijds traanen over hun lot zou ſtorten!

In der daad, naauwlijks genoot ik de vrugt mijner zending en de omhelzingen mijner aanverwanten, of het gerugt van de tegenſpoeden, on-

zen Zeelieden onder weg overkomen, vervulde mijn ziel met bitterheid en droefheis. Hij is niet meer, die braave en deugdzaame zeeman, de vriend, de medgezel van onzen Bevelhebber, die man, welken ik beminde en eerbiedigde, als mijn vader; hij is niet meer, en mijn pen weigert zijn treurig einde te beschrijven! dog mijne dankbaarheid schept er genoegen in, om telkens te herhaalen, dat de nagedagtenis zijner deugden en weldaaden eeuwig in mij leeven zal.*

O leezer, wie gij zijt, vergeef mijner droefheid deeze afgeperste uitstorting van het hart! Indien gij hem, dien ik beween, hebt gekent, zult gij uwe weeklagten met de mijne vermengen; zult gij met mij den Hemel smeeken, dat Hij welhaast ter onzer vertroosting, en tot roem van Frankrijk, en den Bevelhebber van deezen togt, en die onzer moedige Argonauten, welke Hij ons nog gespaard heeft, tot ons wederbrenge. In het oogenblik, waar in ik schrijf, ach! zo eene gunstige wind hunne scheepen naar onze kusten voortstuuwde ...! mogt die wensch mijnes harten verhoord worden! mogt de dag van de uitgaaf deezes werks ook de dag van hunne aankomst zijn! als dan zal ik, in de uitbundigheid mijner vreugde, al het genot der eigeliefde ontwaar worden.

* *De Heer Burggraaf de Langle.*

ROUTE
de M. De Lesseps
Consul de France
Dans la Presqu'Ile de Kamtschatka
Et le long du Golfe de Pengina, depuis le
Port de St. Pierre et St. Paul
Jusqu'a Yamsk.
Koriaki
Golfe de Pengina
Golfe d'Ingiga
Desert aride
Kamtschatka
Mer d'Okotsk
Nijenei Kamtschatka
Bolcheretsk
Kouriles
Yamsk
B. d'Yamsk
Verstes de Russie de 104 ½ au Degré
Nord
Sud
Est
Ouest

R E I Z E

VAN DEN HEER

DE LESSEPS.

UIT

KAMSCHATKA NAAR FRANKRYK.

INLEIDING.

Naauwlyks bereik ik den ouderdom van vijfentwintig jaaren, en ik ben reeds aan het gedenkwaardigfte tijdftip van mijn leven gekomen. Hoe lang, hoe gelukkig ook de loopbaan mooge wezen, die ik nog te vervullen heb, zo twijffel ik echter, of het mijn beftemming wel zal zijn, om immer in eenen zo roemrijken togt gebruikt te worden als deeze, welke in dit tijdftip geëindigt word door de twee Franfche Fregat-

ten, hetZeecompas (*la Bousfole*) en de Sterre-mee-ter (*l'Astrolabe*) het eerfte onder bevel van den Heer Graaf de la Peroufe, Opperhoofd van den togt, en het tweede onder bevel van den Heer Burggraaf de Langle. (*)

Het belang, 't welk het gerugt van deeze reis roudom de waereld verwekt heeft, was veel te openbaar en te algemeen, dan dat men tegen-woordig niet met zo veel ongeduld als nieuws-gierigheid regtstreekfche nieuwstijdingen ver-wachten zoude van die doorluchtige Zee-lie-den, welke door hun Vaderland en door geheel Europa van de Zeën wedergeëischt worden, die ze doorkruisfen.

Wat is het vleijende voor mij, na van den Heer Graaf de la Peroufe het geluk verkreegen te hebben om hem geduurende meer dan twee jaaren te volgen, nu wederom aan zijne keus de eer verfchuldigd te zijn, van te land zijne brieven in Frankryk overtebrengen! hoe meer ik mijn ge-luk in het ontfangen deezer nieuwe proeve van zijn

(*) Indien mijne pen deeze twee vermaerde mannen waerdig was, gefchikt om te famen eene groote onderneeming met de volmaaktfte eensgezindheid te volbrengen, hoe veel goeds zou ik dan van ieder hunner niet te zeggen hebben? dog zedert lang hebben derzelver verrichtingen en de algemeene achting hen boven alle loffpraak verheven.

zijn vertrouwen overweeg, hoe meer ik ook gewaar worde, wat eene diergelijke zending zou vereischen, en wat mij ontbreekt om die behoorlijk te vervullen: Dog ik moet zonder twijffel de voorkeur, op mij gevallen, alleen toeschrijven aan de noodzaaklijkheid om tot die reis iemand te kiezen, die de Russische taal kon spreeken, en die reeds zijn verblijf in dat Rijk gehouden had.

Zedert den 6 September 1787 bevonden zich de Fregatten des Konings in de haven van Avatscha, of van St. Pieter & Paulus (*a*) gelegen aan het zuidelijk uiterste van het schier-eiland Kamschatka. Den 29 kreeg ik bevel om de Astrolabe te verlaaten; den zelfden dag stelde de Heer Graaf de la Perouse mij zijne brieven en bevelen ter hand. Zijne vriendschap voor mij vergenoegde zich niet om bij voorraad de gerustftellendste schikkingen te maaken, ten einde mij met zekerheid en spaarzaamheid te doen reizen, maar dezelve ging zo verre, dat hij bij mijn vertrek mij zijne waarlijk vaderlijke raadgevingen medegaf, welke eeuwig in mijn hart zullen gegriffelt blijven. De Heer Burg-graaf de Langle had ook

1787. *September* te St. Pieter & Paulus.

den 29. Ik verlaat de Fregatten en ontfang mijne brieven.

(*a*) Deeze Haven word door de Russen genoemt *Petropavlosskaia-gaven.*

1787. *September* ook de goedheid de zijne daar bijtevoegen, die mij niet minder van nut geweest zijn.

te St. Pieter & Paulus. Hier zij het mij geoorlooft de waare fchatting mijner erkentenis te voldoen aan dien getrouwen deelgenoot der gevaaren en des roems van den Heer Graaf de la Peroufe, die als zijn mededinger in alle de harten en ook in het mijne aangemerkt word, daar voor dat hij mij onophoudelijk tot een Vader, Raadgever en Vriend verftrekt heeft.

Des avonds moest ik van onzen Bevelhebber en deszelfs waardigen medegezel affcheid neemen. Men oordeele, wat ik uitftond, toen ik hen naar de booten, die op hen wachtten, te rug bragt; ik kon nog fpreeken, nog hen verlaaten; zij omhelsden mij beurtelings, en mijne traanen leverden hun maar al te zeer bewijzen op van 't geen 'er in mijn ziel omging. De Officieren, allen mijne vrienden, die zich aan land bevonden, ontfingen ook mijn affcheidskus, allen bedroefden zij zich over mij, allen flaakten zij zuchten voor mijne behoudenis, en verfchaften mij die vertroostingen en hulp, welke de vriendfchap hun kon inboezemen. Mijn fmert, wanneer ik van hun fcheidde, laat zich niet befchrijven: Men rukte mij uit hunne armen, en ik vond mij zelven weder in die van den Heer Colonel Kasloff-Ougremin, Bevelhebber van Okotsk en van Kamfchatka, aan wien de Heer Graaf de la Peroufe

rouſe mij meerder als zijn Zoon, dan wel als den Officier, die met zijne brieven belast was, had aanbevolen.

1787. *September*

Te St. Pieter & Paulus.

Hier beginnen mijne verplichtingen omtrent deezen Rusſiſchen Bevelhebber. Toen kende ik reeds al het beminlijke van deszelfs inborst, altoos bereidvaardig om dienst te doen, waar over ik zedert zoo veel reden gehad heb om voldaan te weezen (*b*), hij ſpaarde mij alle aandoeningen met alle mogelijke zorgvuldigheid: ik zag hem met mij treuren over de verwijdering der booten, die wij nog lang na-öogden; en wanneer hij mij weder ten zijnent bragt, wendde hij alle moeiten aan om mij van mijne droevige overdenkingen aftetrekken. Wie zich een denkbeeld zou willen vormen van de ſchrikverwekkende gewaarwordingen, die ik in dit oogenblik ondervond, moet zich tragten in mijne plaats te ſtellen, alleen agtergelaaten op deeze bijna onbekende oevers, en vier-

Ik blyf onder het toeverzigt van den Heer Kasloff, Rusſiſch Bevelhebber.

(*b*) Na dat hij alle de Perſoonen tot deezen togt behoorende met beleeftheden overlaaden had, tragtte hij nog daar en boven om onze Fregatten van levensmiddelen te voorzien. Niettegenſtaande de moeijelijkheid om osſen in dit land te bekoomen, bezorgde hij er zeven op ziſne eigen kosten, en altoos weigerde hij daar voor betaaling te ontfangen: het jammerde hem zelfs, dat hij 'er geen meer had kunnen geeven.

1787. *September* vierduizend mijlen van mijn Vaderland verwijderd: wanneer ik zelfs deezen verbaazenden afſtand niet in aanſchouw genomen had, kon nogtans het bar gezicht deezer kuſten mij genoeg aanduiden al het geen ik op mijnen langen en gevaarlijken togt zou te lijden hebben; eindelijk evenwel bragt het goed onthaal, 't geen mij de Inwooners beweezen, en de onnoemelijke beleeftheden van den Heer Kasloff en de andere Rusſiſche Officieren te weege, dat ik langzaamerhand minder gevoelig wierd over het vertrek van mijne landgenooten.

Te St. Pieter & Paulus.

den 30. Vertrek van de Fregatten des Konings.

Het zelve had plaats des morgens van den 30 September; de twee Fregatten gingen met een gunſtigen wind, die geduurende verſcheide volgende dagen woei,) onder zeil, waar door wij dezelve dien eigen morgen reeds uit het oog verlooren. Men kan ligt bevroeden, dat ik ze niet zag vertrekken, zonder voor alle de Officieren en de Vrienden, die ik aan boord liet, mijne vuurigſte en oprechtſte ſmeekingen opwaarts te zenden; treurig en laatſte eerbewijs van mijne erkentenis en verkleefheid!

De Heer Graaf de la Perouſe had mij aanbevolen ſpoed te maaken; dog ter zelver tijd had hij mij gelast, (het geen mij mijne genegenheid ook dadelijk voorſchreef,) van onder geen voorwendzel hoe genaamd den Heer Kasloff te verlaaten;

ten: deeze had hem beloofd mij tot Okotsk, de plaats zijns verblijfs te zullen geleiden, werwaarts hij zich onverwijld begeeven moest. Ik voelde reeds het geluk van onder zulk een goed opzicht gesteld te zijn, en ik aarzelde niet om mij blindelings aan den raad van dien Bevelhebber overtegeeven.

1787. *September*

Te St. Pieter en Paulus.

Zijn voorneemen was te Bolcheretsk den tijd aftewagten, dat de sleedevaart kon begonnen worden, welke ons de noodwendige gerieflijkheden moest bezorgen om de reis naar Okotsk te onderneemen. Het Jaargetij was toen reeds te ver verloopen om den togt te land te doen, en de overvaart ter zee was niet minder gevaarlijk; daar en boven wierd er geen vaartuig in de twee Havens van St. Pieter & Paulus en Bolcheretsk gevonden. (*c*)

Onmogelijkheid om mij naar Okotsk te begeeven voor den aanvang der sleedevaart.

De zaaken, die de Heer Kasloff nog te verrichten had, en de toebereidzelen tot ons vertrek hielden ons nog zes dagen op, het geen mij zekerheid gaf, dat de Fregatten des Konings niet meer in het geval waren om weder binnen te komen. Ik

(*c*) Het schijnt, dat geduurende den zomer de zeevaart vrij zeeker is en dat dit de eenigste manier is, waar van de reizigers gebruik maaken om ter plaatze hunner bestemming te komen.

1787. *October*

Te St. Pieter & Paulus.

Ik maakte van dit toeven gebruik om mijne bespiegelingen te beginnen, en om mij een weinig uitvoerig de nodige onderrichting te verfchaffen omtrent al het geene, dat mij omringde. Ik lag mij voor al toe om een juist begrip te verkrijgen van de baaij Avatfcha en van de haven van St. Pieter & Paulus in dezelve.

Befchrijving van de Haven van St. Pieter & Paulus en van een ontwerp daar toe betrekkelyk.

De Capitein Cook heeft van deeze baaij eene zeer uitgeftrekte befchrijving gegeeven, waar van wij de naauwkeurigheid terftond herkend hebben. Zedert heeft dezelve eenige veranderingen ondergaan, die men zegt, dat van veele anderen gevolgt moeten worden, voor al wat de Haven van St. Pieter & Paulus betreft. In der daad, het is zeer mogelijk, dat reizigers, welke hier na ons zullen aanlanden, verbaast ftaan, van er in plaats van vijf of zes huizen, zo als ze verwagten zouden, eene geheele ftad, van hout gebouwd en vrijwel verfterkt, aantetreffen.

Zodanig is ten minften het ontwerp, het geen, zo als ik van ter zijden vernomen heb, door den Heer Kafloff, als deszelfs uitvinder, overgegeeven is, wiens oogmerken niet minder grootsch dan nuttig voor den dienst van zijne Souveraine zijn. De uitvoering van dit plan zal niet weinig toebrengen om de vermaardhed van deeze haven te vermeerderen, reeds beroemd door de vreemde fcheepen

pen die er aanlanden, en die de Koophandel er verder zoude kunnen brengen (*d*). Om de schikkingen tot dit ontwerp wel te bevatten en er het nut van te waardeeren, heeft men zich alleen maar de uitgestrektheid en de gedaante van de baaij van Avat- 1787. *October* Te St. Pieter & Paulus.

(*d*) Het blijkt zelfs, uit het geen de eerste Zeevarende daar van bericht hebben, dat 'er geen gemaklijker haven in dit gedeelte van Asien te vinden is, zodat het te wenschen zoude zijn, dat zij de algemeene stapelplaats des Koophandels van deeze streeken wierd. Dit zou des te meer voordeel aanbrengen, om dat de scheepen, die de andere havens bezoeken, namelijk die van Bolcheretsk, Nijenei-Kamschatka, Tiguil, Jngiga, en zelfs Okotsk, gewoonlijk maar bij geluk de schipbreuk ontkomen; het is om die reden, dat de Keizerin uitdruklijk alle scheepvaart na den 26 September verboden heeft..

Dog het geen ik ter zelver tijd vernomen heb, bevestigt nog meer mijn verhaal, en heeft welligt het denkbeeld verwekt tot dien nieuwen aanbouw.

Een Engelsch vaartuig, toebehoorende aan den Heer Lanz Koopman te Macao, kwam in het afgeloopen Jaa 1786 in de haven van St. Pieter & Paulus ten anker. De Capitein Peters, het bevel op dit Schip voerende, deed aan de Russen voorslagen van Koophandel, waar van hier de bijzonderheden. Door eene gesloten overeenkomst met een Russisch Koopman, genaamt *Schelikhoff*, had hij zich verbonden om den handel in dit gedeelte der Staaten van de Keizerin te drijven, en vorderde er waarde van tagtig duizend Roebels aan Koopman-

1787 *Oƈober* Avatſcha, en de gelegenheid van de bewuste haven voorteſtellen. Wij bezitten er reeds ver-

Te St. Pieter & Paulus. ſcheide getrouwe beſchrijvingen van (*e*) die in handen

ſchappen. Het is waarſchijnlijk dat deeze goederen in Pelterijen zouden beſtaan hebben, dewelke de Engelſchen ſtaat maakten in China te verkoopen, van waar ze in ruiling ſtoffen en andere waaren, voor de Rusſen geſchikt, zouden terug gebragt hebben. De handelaar Schelikhoff begaf zich in perſoon naar St. Petersburg, ten einde daar de goedkeuring van zijne Souveraine hier omtrent te verzoeken, welke hij ook verkreeg; dog terwijl hij bezig was zich in ſtaat te ſtellen, om aan de voorwaarden van zijne verbintenis te voldoen, wierd hij onderrecht, dat het Engelsch Schip op de kusten van het Koper - Eiland vergaan was, wanneer het van het Noordwestlijk gedeelte van America naar Kamſchatka te rug kwam. Volgens alle waarſchijnlijkheid was het derwaarts geweest om pelterijen, ten einde daar mede zijne lading te beginnen, die het vervolgens in de haven van St. Pieter & Paulus zou hebben komen aanvullen; men weet, dat ſlechts twee man van het ſcheepsvolk behouden zijn, namelijk een Portugees en een Neger van Bengalen, als mede, dat zij den winter in het Koper-Eiland hebben doorgebracht, van waar een Rusſisch ſchip hen naar Nijenei-Kamſchatka heeft overgebragt: zij hebben zich te Bolcheretsk bij ons gevoegt, en de Heer Kasloff is voorneemens hen in het aanſtaande jaargetij naar St. Peters burg te zenden.

(*e*) De Heer Graaf de la Perouſe heeft met ruim zo veel veel zorgvuldigheid dit plan uitgewerkt, als alle de geenen

den van de geheele waereld zijn; dus zal ik mij alleen bepaalen om van dat geene te ſpreeken, 't welk het nodige licht omtrent de denkbeelden van den Heer Kaſloff kan verſpreiden. 1787. *October* Te St. Pieter & Paulus.

Men weet, dat de haven van St. Pieter & Paulus aan het noorden van het inkomen der baaij Avatſcha geleegen is, en ten zuiden geſlooten word door eene zeer naauwe landengte, waar op een Oſtrog (*f*) of Kamſchattisch dorp gebouwd is; op eene hoogte ten ooſten agter de haven is het huis van den bevelhebber geplaatst (*g*), bij wien de Heer Kaſloff geduurende zijn verblijf alhier deszelfs intrek genomen had; nabij dit huis, bijna in dezelfde rigting, ziet men dat van den Corporaal der bezetting en

die 'er voor hem geweest zijn: men zal het in het verhaal van zijn reis kunnen zien. het welk voor den weetgierigen leezer een nieuwe bron van onderwijs en opheldering zal openen.

(*f*) Het woord *Oſtrog* betekent eigentlyk een omtrek met palisſaden bebouwt. Men zou deszelfs oorſprong na ik vermeen kunnen afleiden van de verſchansſingen door de Rusſen in der haast zamen geſteld, om zich in veiligheid te ſtellen tegens de ſtroperyen der Inboorlingen, die zonder twyffel met ongeduld verdroegen, dat men hun land overweldigde. De naam van *Oſtrog* word tegenwoordig aan byna alle de dorpen van deeze ſtreeken gegeeven.

(*g*) Die Bevelhebber, *Khabaroff* genaamt, was toen Preporchik, of Vaandrig.

1787. *October*

Te St. Pieter & Paulus.

en verder noordwaards dat van den Sergeant, dewelke na den Commandant de eenigste persoonen van eenig belang zijn, die men in deeze plaats, zo ze die naam verdient, noemen kan; regt tegen over het inkomen der haven, op het afhellen der hoogte, van waar men een meir van eene aanmerkelijke uitgestrektheid ontdekt, vind men tegenwoordig de overblijfzelen van een hospitaal, waar van in de reize van Capitein Cook gesprooken word (*b*). Beneden deeze overblijfzels, digter bij het strand, heeft men een gebouw opgeregt

(*b*) Op eenigen afstand van deeze plaats aan den voet van een boom werd Capitein Clerke begraven. Het opschrift dat de Engelschen op zijn graf agtergelaaten hebben was op hout en kon dus ligt uitgewischt worden. De Heer Graaf de la Perouse, begeerende, dat de naam van deezen Zeeman tot de onsterflykheid geraakte, zonder dat men voor de guurheid des weders behoefde te vreezen, deed een ander opschrift op koper in de plaats stellen.

Het zal niet onvoeglijk zijn hier te verhaalen, dat onze bevelhebber ter zelver tyd onderzoek deed naar de plaats alwaar de vermaarde Fransche Sterrekundige de l'Isle de la Croijere begraven was. Hij verzogt den Heer Kasloff om de nodige beveelen te geeven ten einde men op die plaats een Grafzerk stelde, en daar op een Grafschrift plaatste, het welk hij op Koper had doen graveeren, inhoudende de lofspraak en de bijzonderheden van den dood onzes landgenoots. Zyne begeerte wierd na het vertrek der Fransche Fregatten onder mijn oog uitgevoerd.

regt, het geen tot een Magazijn of een soort van wapenplaats voor de bezetting dient, en het welk gestadig door een schildwagt bewaard word; zie daar in 't kort den staat, waar in wij de haven van St. Pieter & Paulus bevonden hebben. 1787. *October* Te St. Pieter & Paulus.

Dog door de voorgestelde verbeteringen is het onbetwistbaar, dat ze een plaats van gewicht zou worden; de ingang van de haven zou geslooten of ten minste bestreeken worden door de vestingwerken. Daarenboven zouden die dienen om van dien kant de ontworpen stad te dekken, welke ten grooten deele op het erf van het oude hospitaal, dat is te zeggen, tusschen de haven en het meir, het welk men van de hoogte ontdekt, zoude gebouwt worden; men zou insgelijks een batterij plaatzen op de land-engte, die dat meir van de baaij Avatscha scheid, ten einde daar door het andere gedeelte van de stad te beschermen. Eindelijk zou volgens dit zelfde ontwerp het inkomen van de baaij verdedigd worden, door eene redelijk sterke batterij, op de minst verheven plaats van derzelver linker oever; en de scheepen in de baaij komende zouden niet buiten het bereik van het geschut kunnen blijven, uit hoofde der naast elkander gelegen blinde klippen langs den regter-oever; men ziet er tegenwoordig op de punt van een rots een batterij van zes of agt

stuk-

1787. October ſtukken, die gelost is ter begroeting van onze Scheepen.

Te St. Pieter & Paulus. Het is onnodig te zeggen, dat ook dit plan de vermeerdering der bezetting bevat, die tegenswoordig alleen uit veertig Soldaten of Coſakken beſtaat; zij leeven en zijn gekleed even als de Kamſchatters, alleenlijk dragen zij een ſabel, een ſnaphaan en de patroontasch, wanneer ze dienst doen; zonder dat zou men ze niet van de Inboorlingen dan aan hunne gelaatstrekken en taal kunnen onderſcheiden.

Wat het Kamſchattisch dorp betreft, 't welk een groot deel van de plaats uitmaakt, zo als ze thans is, en het geen, gelijk ik reeds gezegt heb, gevonden word op de landengte, die den ingang der haven ſluit, het zelve bevat niet meer dan dertig of veertig woonplaatzen, zo voor den winter als zomer geſchikt, genaamt *isbas* en *balagans*; en men rekent in de geheele plaats, zelfs de bezetting er onder begreepen, niet meer dan ten hoogſten honderd Inwoonders, zo mannen, als Vrouwen en Kinderen; door het voornoemde ontwerp wilde men het getal op meer dan vierhonderd brengen.

Bij deeze bijzonderheden, nopens de haven van St. Pieter & Paulus, en de werken, die men moet aanleggen tot derzelver verfraaijing, zal ik hier eeni-

nige aanmerkingen laaten volgen over den aart van den grond, de luchtsgeſteldheid & de rivieren. 1787. *October*

De oevers der baaij van Avatſcha ſcheenen mij met hooge bergen omgeeven, waar van eenigen met houtgewas bedekt, en anderen van een vuurſpuuwenden aart zijn (*i*). De valeijen leveren een teelt van gewasſen op die mij verbaast heeft; het gras heeft bijna een mans lengte, en de veldbloemen, gelijk wilde roozen en anderen, die daar onder elkander vermengd zijn, verſpreiden reeds van verre de lieflijkſte geuren. Te St. Pieter & Paulus. Aart van den grond.

Gewoonlijk vallen er geduurende de lente en den herfst zwaare regenbuijen, en de ſtormwinden zijn in het laatstgenoemde jaargetij en in den winter zeer menigvuldig. Deeze is zomtijds ook regenachtig, dog, niettegenſtaande deszelfs langduurigheid, verzekert men echter, dat hij niet zo buitengewoon ſtreng is, ten minſten in dit zuidelijk Luchtgeſteldheid.

(*i*) Vijftien of twintig werſten van de haven word een Vuurſpuuwende berg gevonden, die door de natuuronderzoekers, tot den togt van den Heer Graaf de la Perouze behoorende, bezogt is geworden, en waar van in de reis van dien bevelhebber zal geſproken worden. De bewoonders van het land hebben my verhaalt, dat er van tijd tot tijd rook uitkomt; dog dat de uitwerping, die voormaals dikwijls plaats had, zedert verſcheide jaaren niet waargenomen is.

1787. *October*

Te St. Pieter & Paulus.

lijke gedeelte van Kamſchatka (*k*); de ſneeuw begint in October te vallen, en de dooij heeft geen plaats voor April of Maij, dog zelfs in Julij ziet men op de toppen der hooge bergen, en voornamelijk op de vuurſpuuwende, ſneeuw vallen; de zomer is redelijk fraaij, de zwaarſte hette duurt zelden langer dan de zonneſtand; de donder word er zeldzaam gehoord en richt nooit verwoeſtingen

(*k*) De geweldige koude, waar over de Engelſchen zich beklaagen, zal mogelijk niet zonder voorbeeld zyn, en ik vermeet mij niet dezelve tegen te ſpreeken; dog 't geen een bewijs zou opleveren, dat de geſtrengheid van de lucht nogtans zo geweldig niet is, beſtaat daar in, dat de Inwoonders, die ons voorgeſteld worden, als of zij geduurende den geheelen winter niet uit hunne onderaardſche wooningen of *ijourtes* durfden koomen, uit vreeze van te bevriezen, tegenwoordig in dit zuidelijke gedeelte van het ſchier-eiland geene diergelijke wooningen meer vervaardigen, zo als ik in 't vervolg gelegenheid zal hebben van te verhaalen. Ik ſtem echter toe, dat de koude, die ik geduurende mijn verblijf aldaar ondervonden heb, en die met den winter van 1779 kan vergeleeken worden, mij dezelfde toegeſcheenen heeft, als die welke men te St. Petersburg gewaar word: dog het geen de Engelſchen met zeer veel reeden vreemd gevonden hebben, zijn de ſchrikkelijke orcaanen die zulke dikke en overvloedige ſneeuwvlaagen aanbrengen, dat het als dan onmogelyk is om uit te gaan, of voort te reizen wanneer men op weg is; dit is mij meer dan eens overgekomen, gelijk men in 't vervolg zien zal.

gen aan; zodanig is de luchtsgeſteldheid die ten naaſten bij in alle de ſtreeken van dit gedeelte van het ſchier-eiland heerscht. 1787. *October* Te St. Pieter & Paulus.

Twee Rivieren hebben derzelver uitloop in de baaij van Avatſcha, namelijk, die welke aan de baaij den naam geeft, en die van Paratounka; ze zijn beide zeer vischrijk; men vind er daar en boven allerlei zoort van watergevogelte, het welk zo ſchuuw is, dat men het zelve op geen vijftig treeden kan naderen; de vaart in deeze rivieren is op den 26 November geſtremt, dewijl ze altoos op dit tijdſtip vast raaken, en in het hevigſte van den winter, is de baaij zelfs met ijsſchotſen bedekt, die door de zeewinden opgehouden worden, dog zo dra de landwinden beginnen te waaijen, ontdoet ze zich daar van geheel; de haven van St. Pieter & Paulus word gewoonlijk door het ijs in de maand Januarij geſlooten. Rivieren welke in de baaij van Avatſcha uitwateren.

Ik behoorde hier van de zeden en de gewoontens der Kamſchatters te ſpreeken, en derzelver huizen of liever hutten, die ze *isbas* of *balagans* noemen, te leeren kennen; dan ik verſchuif het behandelen deezer onderwerpen tot mijn aankomst te Bolcheretsk, alwaar ik hoope meer tijd en gelegenheid te zullen hebben om dezelve uitvoerig te beſchrijven.

Wij vertrokken van de haven van St. Pieter & Paulus op den 7 October, namelijk de Heer Kas- Vertrek van St. Pieter & Paulus.

1787. *October* loff (*l*), de Heeren Schmaleff (*m*), Vorokhoff (*n*), Ivaschkin (*o*), ik en het gevolg van den Commandant, beſtaande uit vier Sergeanten of Onder-officieren en een gelijk getal Soldaaten; de Bevelvoeren-

(*l*) De Heer Kaſloff-Ougrenin is, gelijk ik reeds gezegt heb, bevelhebber van Okotsk en van Kamſchatka, hij ſtaat onder den algemeenen landvoogd, die zijn verblijf te Irkoutsk houd.

(*m*) De Heer Schmaleff is Captein-Inſpecteur over de Kamſchatters, of volgens 't Rusſisch Capitain ispravnik in het gebied van Kamſchatka, het is dezelfde aan wien de Engelſchen zo veel verplichting hadden, en de goede dienſten, die hij ons beweezen heeft, zijn insgelijks ontelbaar.

(*n*) De Heer Vorokhoff, Geheimſchrijver van den bevelhebber, word in de regeerings zaaken gebruikt, en heeft den rang van Officier.

(*o*) De Heer Ivaschkin is die ongelukkige edelman, van wien de Engelſchen ſpreeken, en die in allen opzichte den door hun toegezwaaiden lof verdient; het eenvoudig verhaal van zijne rampen is genoegzaam om aan ieder leezer medelijden inteboezemen, deg men moet hem gezien en bijgewoond hebben, om van de maat des belangs te oordeelen, dat men in zijn lot moet ſtellen.

Hij was nog geen twintig Jaar, wanneer de Keizerin Eliſabeth hem Sergeant maakte onder de Préobrajenskoiſche lijfwacht; hij genoot reeds een zeker aanzien aan het Hof, en de vrije toegang welke zijn post hem bij zijne Souveraine gaf, opende voor zijne eerzucht de glansrijkſte loopbaan, wanneer hij eensklaps niet alleen in ongenade raakte, en

rende Officier van de haven voegde zich, waarschijnlijk uit eerbied voor den Heer Kasloff zijn 1787. *October*

Op-

en zich van al de vleijende hoop, waar mede hij zich had kunnen streelen, beroofd zag, maar daar en boven had hij de smert van als de grootste misdaadiger behandeld te worden; hij ontfing de knout, de hardste en schandelijkste straf in Rusland; men scheurde hem de neusgaaten op, en hij wierd daar en boven voor zijn leeven naar Kamschatka gebannen. Men weet uit het verhaal der Engelschen alles, wat hij geduurende twintig jaaren van de uiterste gestrengheid, waar mede men hem behandelde, heeft moeten uitstaan; men dreef dezelve zo verre van hem de eerste noodwendigheden te weigeren; hij zou zonder twijffel van honger en gebrek omgekomen of tot wanhoop vervallen zijn, indien de sterkte van geest en lichaam hem niet ondersteunt had. De noodzaaklijkheid van zelfs in zijn nooddruft te voorzien dwong hem, echter niet zonder afkeer, van zich onder de Kamschatters in te lijven, en geheel derzelver leevenswijze aanteneemen; hij is even als die gekleed, en vind in zijn jagt en visscherye zo veel overvloed voor zijne behoeftens, dat hij door het verkoopen van het overschot nog eenige verzagting in zijn droevig aanzijn kan bekomen; hij woont in het Ostrog van Verckneï-Kamschatka, of Oppetkamschatka; onder de Russen is de oorzaak van eene zo gestrenge straf onbekend; men is genegen dezelve aan een misverstand of aan eenige onbescheiden woorden toeteschrijven want men kan niet besluiten hem een misdaad toetekennen. Het schijnt dat men te rug gekomen is van de voorgewende ijslijkheid zijner misdaad; men heeft zedert kort de plaats zijner ballingschap willen veranderen, en

1787. *October* Opperhoofd, bij ons kleine gezelschap, en wij begaven ons op baidars (*p*) t'scheep, om de baaij over

hem voorgeslaagen van te Yakoutsk zijn woonplaats te neemen, leverende deeze Stad meer middelen op ter voldoening van de nooddruft en ter veraangenaaming des leevens; dog die ongelukkige banneling, die tans omtrent zestig à vyf en zestig Jaar oud is, heeft die vergunning geweigerd, willende, volgens zyn zeggen, de afschuuwelijke tekenen van zijne onteering niet gaan ten toon stellen, nog ten tweedenmaale schaamrood worden over de schrikkelijke straf die hij ondergaan heeft; hij heeft liever verkoozen onder zijne Kamschatters te blijven leeven, niets meer begeerende dan vreedzaam zijne weinige overige dagen, in 't midden der geenen die zijne eerlijkheid kennen, doortebrengen, en stervende de algemeene achting en vriendschap, die hij zo rechtmatig geniet, wegtedraagen.

Door het verhaal der Engelschen opgewekt, toonde de Heer Graaf de la Pérouse een sterk verlangen om dien ongelukkigen te zien, die hem van 't eerste oogenblik af aan de levendigste belangneeming inboezemde. Hij ontfing hem aan zijn boord en aan zijn tafel, de menschlievendheid van onzen bevelhebber bepaalde zich niet alleen tot deernis met zijne rampen, maar ze bevlijtigde zich om dezelve te verzagten, met hem dat geene agter te laaten het welk hem ons verblijf kon doen herdenken, en daar door bewijzen te geeven, dat de Engelschen de eenigste vreemdelingen niet zijn, welke deel in zijn droevig lot genomen hebben.

(*p*) De BAIDARS zijn bijna van een gelijk maakzel als onze booten, als alleen dat de boorden gemaakt zijn van planken van vier, vijf à zes duimen, welke de een aan den

over te ſteeken, en ons naar Paratounka te begeeven, alwaar wij paarden zouden vinden om onzen weg te vervolgen. 1787. *October*

Wij kwamen in vijf of zes uuren aan dat dorp, alwaar de Prieſter (*q*) of de Paſtoor van dat diſtrict woont, en waar men ook de Kerk vind (*r*), zijn huis diende ons voor een herberg; en wij wierden er zeer wel ontfangen, dog naauwlijks waaren wij 'er binnen getreden, of 'er viel zo eene geweldige regen, dat wij genoodzaakt waaren langer dan wij meenden daar ons verblijf te houden. Aankomst en verblijf te Paratounka.

Ik

den anderen gevoegt zijn met banden van willige takken of touwen, men kalfatert ze met boom-mosch; de baidars zijn de eenigſte vaartuigen welke dienen om de Kourilifche eilanden te bevaaren: ze worden gewoonlijk geroeid, men kan er echter ook een zeil aan vast maaken.

(*q*) Zijn naam is Feodor Vereschaguin; hij is zijn oudſten Broeder Romanoff Vereſchaguin opgevolgd, die zo veel goeds aan den Capitein Clerke bewees, en dien ik zedert te Bolcheretsk gevonden heb.

(*r*) Zijn voorganger had aan de Engelſchen verhaalt, dat deeze parochie onverwijld naar het dorp van St. Pieter & Paulus zou overgebragt worden, dog deeze verplaatzing zal niet geſchieden dan met de uitvoering van het ontwerp omtrent de haven; het is hier de plaats om optemerken, dat de Engelſchen verzuimt hebben aantetekenen, dat 'er eertijds een Kerk te St. Pieter en Paulus gevonden wierd, en dat men den grond daarvan aangewezen vind door een ſoort van grafplaats, die 'er een deel van uitmaakte.

1787. October. Te Paratounka.

Ik maakte van deeze korte tusſchenpoos met allen ijver gebruik, om eenige dier voorwerpen te beſchrijven, welke ik uitgeſteld had te behandelen tot mijn aankomst te Bolcheretsk, alwaar ik mogelijk nog andere zal aantreffen die niet minder belangrijk zijn.

Beſchrijving van dat Dorp.

Het dorp Paratounka is gelegen aan den oever der rivier van deezen naam, omtrent twee uuren van deszelfs mond (*s*). Dit dorp is weinig meerder bevolkt dan dat van St. Pieter & Paulus; de kinderziekte heeft voornamelijk in deeze plaats ijsſelijke verwoestingen aangericht; het getal der Balagans en Isbas, die ik 'er gezien heb, is mij ten naaſten bij het zelfde voorgekomen als te Petropavlofska (*t*).

De

(*s*) Deeze rivier ontlast zich, gelijk ik reeds gezegt heb, in de baaij van Avatſcha; de banken, die 'er bij een laage zee droog loopen, maaken het inkomen als dan ondoenlijk; zelfs is het met een volle zee zeer moeijelljk.

(*t*) Wanneer ik voor deeze Kamſchatſche huizen ſtil ſtond, heb ik mij dikwils op derzelver gezicht de verſmaadende verbaazing van onze Franſche Sybariten voorgeſteld, den eenen zo trotsch op deszelfs uitgeſtrekte paleizen, den ander zo jaloersch van zijne fraaije en opgeſchikte kleine vertrekjes, waar in de kunst van verciering alléén voor de vergezogte pracht in huisraad moet wijken: mij dagt Ik hoorde hen uitroepen; hoe is het mogelijk, dat menſchen deeze elendige hutten kunnen bewoonen? en nog

De Kamfchatters bewoonen des zomers de eerften en des winters begeeven zij zich in de laatften. Daar men ze ongevoelig wil opleiden om meer en meer gelijk aan de Rusfifche boeren te worden, en op eene gezonder manier te woonen, zo heeft men in dit zuidelijk gedeelte van Kamfchatka verbooden, om in 't vervolg ijourtes of onderaardfche wooningen zamen te ftellen; ze zijn 'er tans allen uitgeroeid (*u*), en men vind 'er niets meer van dan eenige fpooren, zijnde het binnenfte toegevuld, terwijl ze van buiten het voorkomen hadden als de breede daken van onze ijskelders.

1787. *October.*

Te Paratounka. Wooningen der Kamfchatters.

De Balagans ftaan boven den grond op verfcheiden ftijlen, op gelijke afftanden geplaatst, en van twaalf à dertien voeten hoog; deeze boerfche Colonnade dient ter onderfteuning van een plat gemaakt van in elkander gevoegde balkjes bedekt met

Befchrijving der Balagans.

tans is een Kamfchatter onder zulk een ftulp, waar van de bouworde tot de eerfte jaaren der waereld fchijnt te behooren, niet ongelukkig; hij leeft daar gerust met zijn gezin, hij geniet ten minften het geluk van weinig behoeftens te kennen, daar door zelfs is hij minder nooddruftig, en mist alle voorwerpen waar mede hij zijn ftaat zou kunnen vergelijken.

(*u*) Ik heb 'er eenigen tijd daar na in het Noordelijke gedeelte ook gevonden, en er een naauwkeuriger denkbeeld van kunnen vormen, 't welk ik aangetekend heb.

1787. *October.* Te Paratounka.

met kleiaarde; dit ſtrekt tot een vloer aan het geheele gebouw, het welk in een dak van een kegelachtige form beſtaat, bedekt met een ſoort van ſtroo of verdroogt gras, uitgeſpreid op lange ſparren, die zich aan de kruin vereenigen, en die op verſcheiden dwarsbalken leggen; deeze top of dit dak maakt te gelijk de eerſte en tweede verdieping; ze vormt het geheele verblijf, namelijk één vertrek: een gat in het dak geeft doortogt aan den rook, wanneer het vuur aangeſtoken word om de ſpijzen te bereiden; deeze keuken word als dan vervaardigt in het midden van de kamer, waar in ze eeten, zich nederleggen en onder elkander ſlaapen, zonder de minſte tegenzin of bekommernis. In die vertrekken ziet men geen venſters; men vind 'er niets anders dan eene zo laage en naauwe deur, dat ze naauwlijks het licht doorlaat; de trap is als het huis; het is een balk, of liever een zeer plomp ingekipte boom, waar van het eene einde op den grond rust en het andere de hoogte van den vloer der hut bereikt; ze komt tot aan den hoek van de deur, gelijk met een ſoort van open gallerij die voorwaards uitkomt, deeze boom heeft zijne rondte behouden, en vertoont op den eenen kant van deszelfs oppervlakte iets, het welk ik geen trappen kan noemen, uit hoofde dat ze zo ongemaklijk zijn, dat ik meer dan eens gedagt heb 'er den hals op te breeken.

In-

In der daad, wanneer deeze vervloekte trap onder de voeten van hun, welke 'er niet aan gewoon zijn, begint te draaijen, is het onmogelijk het evenwicht te bewaaren, men moet noodwendig op de aarde vallen, en men loopt min of meer gevaar, naar maate van deszelfs hoogte. Wil men van buiten te kennen geeven, dat 'er niemand t'huis is, keert men de trap met de treeden naar onder. 1787. *October* Te Paratounka.

Het gemak kan aan deeze Volkeren het denkbeeld ingeboezemd hebben, om deeze vreemde wooningen zamenteſtellen, derzelver leevenswijs maakt hun die noodzaaklijk en gerieflijk; de drooge vis, hun voornaamſte voedzel, als mede dat van hunne honden zijnde, hebben zij om die te droogen, gelijk ook voor hun winters-voorraad, een plaats nodig die voor de zon beſchut is, en waar nogtans de lucht van alle kanten kan doorſpeelen; deeze plaats vinden zij onder deeze colonnade of boersche gallerij 't welk het binnenſte gedeelte der balagans uitmaakt. Hier hangen zij hunne visch aan de zoldering of vloer van het gebouw, of aan zulke verhevene plaatzen als nodig is, om ze voor de verſlindende honden te bewaaren, die altoos hongerig gehouden worden tot nut van den dienst; deeze honden dienen bij de Kamſchatters tot de ſleedevaart, de besten

1787. *October.* ten (*x*) dat is te zeggen, de booften hebben geen andere ftal (dan dat foort van overdekte gallerij

Te Paratounka. waar van ik zo even gefprooken heb; ze zijn aan de pijlaaren of ftijlen, die ter onderfteuning van 't gebouw dienen, vastgemaakt. Ziet daar, zo 't mij toefchijnt, al het nut opgegeeven, 't welk 'er in de zamenftelling van hunne balagans of zomerwooningen gelegen is.

Befchrijving der Isbas. De winterwooningen zijn minder zonderling, zij zouden volmaakt na de huizen der Rusfifche boeren gelijken, indien ze zo groot waaren. Deeze zijn reeds zo dikwils befchreeven, dat een ieder ten naaften bij kan weeten, hoedanig ze gebouwt en verdeelt zijn; het is bekend, dat deeze isbas alle van hout zijn, dat is te zeggen, dat ze beftaan uit vlak op den anderen gelegde boomen, die 'er de muuren van uitmaaken, waar van de openingen met mosch gevult zijn. Derzelver dak heeft de rigting van de boere hutten in Frankrijk: het is met een grof gras of biezen gedekt, en fomtijds ook met planken; het binnenfte word door twee vertrekken afgedeeld, enééne kagchel verwarmt door deszelfs plaatzing die beide, ze dient

(*x*) Daar ik fpoedig in het geval zal weezen van er gebruik van te moeten maaken, zal ik tot dien tijd wachten om ze te befchrijven.

dient ook tot een ſchoorſteen voor de keuken. Ter wederzijde van de grootſte deezer kamers zijn breede banken, die daar blijven ſtaan, geplaatst, en ſomtijds ook eene ſlegte ſlaapſtede van planken gemaakt en met beerehuiden bedekt. Dit is het bed van de hoofden des huisgezins, en de vrouwen, die in deeze woeſte ſtreeken ſlaavinnen van haare mannen zijn en het zwaarſte werk verrichten, moeten zich gelukkig achten wanneer ze daar op rusten kunnen.

1787. *October.* Te Paratounka.

Behalven deeze banken en dit bed, vind men 'er nog een tafel en een groot getal beelden van verſchillende heiligen, waar meede de Kamſchatters hunne vertrekken vercieren, en waar op zij zoo eergierig zijn als de meeſten van onze beroemdſte kenners op het ten toon ſtellen hunner prachtige ſchilderſtukken.

Men kan wel begrijpen dat de venſters nog breed nog hoog zijn: de ruiten zijn van zalmvellen of blaazen van verſchillende dieren, of van toebereide zeewolven gorgels, zomtijds zelfs van talkbladen, het geen zeer zeldzaam is en een ſoort van pracht aankondigt. Deeze visch-vellen zijn zodanig afgeſchrapt en toebereid, dat ze doorſchijnend zijn en een weinig daglicht in het vertrek geeven (y), dog 'er ontbreekt veel aan om 'er

(y) Dit geeft het zelfde uitwerkzel als het geolied papier in de venſters van de fabrieken in Frankrijk.

1787. *October* Te Paratounka. 'er de voorwerpen door te kunnen onderſcheiden. De bladen van talk zijn helderder en komen nader aan het glas, echter zijn ze niet doorſchijnende genoeg om van buiten te zien het geen van binnen omgaat; men kan begrijpen dat dit geen ongemak is voor zulke laage huizen.

Opperhoofd of Rechter van ieder Oſtrog. Ieder Kamſchattisch dorp word beſtiert door een hoofd, genaamt *toijon;* dit ſoort van regeerings-perſoon word door de landzaaten verkooren, bij meerderheid van ſtemmen: de Rusſen hebben hun dit voorrecht laaten behouden, dog ze verplichten hen om de keus door het rechtsgebied van het Landſchap te doen goedkeuren; die toijon is dus maar een boer, even als die geenen welke hij richt en beſtiert, hij heeft niets onderſcheidends en doet het zelfde werk als zijne onderhoorigen; hij is bijzonder gelast met de bewaaring der goede order, en met de uitvoering der beveelen van de regeering; hij heeft daar en boven, onder de zijnen, een ander Kamſchatter volgens zijn keus, om hem te helpen of zijn plaats te bekleeden in de uitvoering van zijne bediening; deeze onder-toijon word genaamt *ijeſaoul*, een Coſakſche eertitul, welken de Kamſchatters zedert de komst der Coſakken in dit ſchier-eiland aangenomen hebben, en die, bij de laatſten, het tweede hoofd van derzelver bende of horde betekent; men moet hier bijvoegen, dat wanneer het

het gedrag deezer hoofden ſlegt is, of de klachten van hunne onderhoorigen verwekt, de Rusſiſche Officieren, geſteld om die klachten te ontfangen, of de andere door de Regeering aangeſtelde Rechtbanken, aanſtonds deeze toijons van hunne bediening afzetten, en anderen benoemen, die aan de Kamſchatters, welken het recht hebben om ze voorteſtellen, aangenaamer zijn. 1787. *October.* Te Paratounka.

De regen voortduurende konden wij ons nog niet weder op reis begeeven, dog mijne nieuwsgierigheid vervoerde mij om een oogenblik van den dag te neemen ten einde eene wandeling door het dorp Paratounka te doen, en deszelfs omgeleegen ſtreeken van nader bij te bezichtigen. Den 8.

Ik begaf mij eerst naar de Kerk, die ik van hout gebouwd vond, en in denzelfden ſmaak verçierd als die der Rusſiſche dorpen; ik zag er de wapens van den Capitein Clerke, door den Heer Webber geſchilderd, en het Engelsch bijſchrift op den dood van dien waardigen opvolger van Capitein Cook, ze duid ook deszelfs begraafplaats te St. Pieter & Paulus aan. Aanmerkingen over de kerk en de omgeleegen ſtreeken van Paratounka.

Geduurende het verblijf der Franſche Fregatten in die haven, was ik eens bij gelegenheid van een Jagtpartij met den Heer Burggraaf de Langle ten Paratounka geweest; bij onze terugkomst ſprak hij mij over verſcheidene andere belangrijke zaaken, die hij in deeze kerk had waargenomen en

de,

1787. *October* Te Paratounka.

dewelke mij geheel ontsnapt waaren; deeze bestonden, zo veel als ik mij kan herinneren, in verscheide offerhanden, die daar volgens zijn zeggen door eenige der eerste zeevarende, welke aldaar schipbreuk geleeden hadden geplaatst waaren. Ik had mij wel voorgesteld om dezelve bij mijn tweede bezoek van deeze parochie nategaan, dog 't zij, dat mij mijn geheugen kwalijk gediend heeft, of dat ik in dat onderzoek te veel haast gemaakt heb, als hebbende daar aan maar weinig tijds kunnen besteeden, ik heb daar altans niets van kunnen ontdekken.

Het dorp is van een bosch omringt; ik ging het dwars door langs de rivier, en ik ontdekte eene zeer groote vlakte, welke zich ten noorden en ten oosten tot aan de bergen van Petropavlofska uitstrekte; deeze keten eindigt ten zuiden en ten westen, door die, waar van de berg van Paratounka een gedeelte uitmaakt, en die maar vijf a zes wersten (z) van het dorp van dien naam afgelegen is; men vind dikwerf aan de oevers der rivieren die door deeze vlakte slingeren, versche spooren van beeren, die 'er in gaan om de visschen, waar van ze overvloedig voorzien zijn, te vangen en opte-eeten; de bewoonders verhaalen

(z) *Een* WERST *word thans op vijf honderd roeden bereeкend.*

len van menigmaal tot vijftien a twintig vau die dieren bij elkander gezien te hebben; ook zijn ze zeker, wanneer zij op dezelve ter jagt gaan, van er ten minften één of twee in den tijd van vierentwintig uuren t'huis te zullen brengen. Ik zal welhaast gelegenheid hebben van hunne jagt en wapenen te fpreeken. 1787. Octobet Te Paratounka.

Wij verlieten Paratounka, en hervatteden onze reis; een twintigtal paarden was voor ons en ons reis-goed, dat van weinig belang was, genoegzaam; hebbende den Heer Kafloff de voorzorg gebruikt van er een groot getal van te water te zenden tot aan het dorp van Koriaki; de rivier Avatfcha ftroomt niet hooger, en is niet verder vaarbaar dan tot aan dit dorp, ook is men verplicht van kleine fchuitjes genaamt *batts* gebruik te maaken; de baidars alleen dienende om de baaij van Avatfcha overtefteeken, en niet verder kunnende komen dan tot aan den mond van de rivier van deezen naam, zo laaden ze aldaar derzelver vragt in deeze batts of praauwen over, welke men genoodzaakt is uit hoofde van derzelver ondiepte en de fnelheid der rivier met boomen voort te doen gaan; aldus kwamen onze goederen te Koriaki aan. Den 9. Vertrek van Paratounka.

Wat ons betreft, na dat wij de rivier van Paratounka doorgewaad en er eenige armen van langs gereeden hadden, verlieten wij dezelve, om ande-

1787. Oćtober

dere beplante en minder vlakke, dog gemaklijker wegen inteſlaan; wij reisden meest altoos door valeijen, en hadden maar twee bergen te beklimmen; onze paarden deeden deezen togt, niettegenſtaande derzelver last, zeer gemaklijk; in 't kort, wij hadden geen reden van ons een oogenblik, geduurende onze geheele reis, over het weder te beklaagen, het was zo fraaij, dat ik haast begon te gelooven, dat men mij de geſtrengheid van de lucht vergroot had, dog weinig tijds daar na beveſtigde de ondervinding maar al te zeer, het geen men mij had gezegt, en in 't vervolg van mijne reis had ik gelegenheid genoeg van mij aan de doordringendſte nevels te gewennen; overgelukkig, wanneer ik in 't midden van het Ys en de Sneeuw niet nog daar en boven met het geweld der dwarlwinden en ſtormen te worſtelen had.

Aankomst te Koriaki.

Wij beſteeden omtrent zes a zeven uuren om ons naar het dorp van Koriaki te begeeven, het welk na ik er van heb kunnen oordeelen, agtendertig a veertig werſten ven Paratounka afgeleegen is; daar naauwlijks aangekomen zijnde, moesten wij in het huis van den toijon vlugten, om ons voor den regen te beveiligen; deeze ruimde zijn Isba voor den Heer Kaſloff, en wij bragten 'er den nagt door.

Het dorp van Koriaki is in het midden van een Kreupel-bosch, en aan den oever van de rivier Avatſcha gelegen, die daar ter plaatze veel enger word; vijf of zes Isbas, en het dubbeld of op zijn hoogst het drievoudig getal van Balagans maaken dit dorp uit, het welk veel na dat van Paratounka gelijkt, als alleen dat het zo groot niet is, en dat het geen Parochie heeft. Ik moet hier aanmerken, dat in 't algemeen de dorpen van zo weinig belang geene Kerken hebben.

1787. *October*

Beſchrijving van dit Oſtrog.

Den volgenden dag ſteegen wij wederom te paard, en namen den weg naar Natchikin, zijnde een ander dorp op den weg van Bolcheretsk gelegen; wij moeſten ons eenige dagen in deszelfs omtrek ophouden om van de baden aldaar gebruik te maaken, die de Heer Kaſloff ten zijnen koſten, (tot nut en vermaak van al de Inwooners,) op heete bronnen, die men daar aantreft, had doen aanleggen, en die ik al aanſtonds nader zal kenbaar maaken; de weg van Koriaki tot Natchikin is redelijk gemaklijk, en wij reeden zonder moeite alle de kleine beekjes of bronnen door, die van de bergen afdaalden, langs den voet van welke wij voorbijtrokken; Na drie vierde van den weg afgelegt te hebben, vonden wij de Bolchaïareka (*a*); ze ſcheen mij, na derzelver breed-

Den 10. Vertrek van Koriaki.

(*a*) *Deeze naam betekent in 't Rusſisch*, GROOTE RIVIER.

1787. Oćtober.

breedte ter deezer plaats, van omtrent vijf a zes roeden, zich in het Oost-Noord-Oosten veel te verlengen; wij reeden ze geduurende eenigen tijd langs, tot dat wij een kleinen berg zagen, die ze ons deed verlaaten, terwijl wij het dorp naderden; de geweldige regen, die 'er viel, wanneer wij van Koriaki vertrokken, was kort daar aan opgehouden; dog de wind in het Noordwesten geloopen zijnde, wierd de lucht zeer bezet en wij hadden sneeuw in overvloed; ze overviel ons, wanneer wij nog meer dan twee derde van onze reis hadden afteleggen, en duurde tot op onze aankomst. Ik had tijds genoeg om optemerken, dat de sneeuw reeds de bergen bedekte, zelfs de min verhevene, op dewelke ze tot eene zeekere hoogte eene gelijke lijn beschreef, onder welke ze nog niet scheen te kunnen blijven leggen; wij doorwaadden de Bolchaïa-reka, en wij vonden aan de andere zijde het dorp van Natchikin, alwaar ik zes of zeven Isbas, en een twintigtal Balagans, van het zelfde soort als ik reeds gezien had, aantrof; wij verbleeven 'er niet, dewijl de Heer Kasloff besloot zich terstond naar zijne baden te begeeven, waar na ik zo uit nieuwsgierigheid als uit noodzaaklijkheid zeer verlangde.

Aankomst en verblijf bij de baden van Natchikin.

De sneeuw had mijne kleederen doorvogtigt, en met de rivier doorterijden, die vrij diep was, waaren mijne voeten en beenen zeer nat geworden

den. Ik verlangde dus om van kleeding te veranderen, dog aan de baden komende, was ons reisgoed nog niet aangekomen; wij zogten ons te droogen, door op 't oogenblik een wandeling in den omtrek te gaan doen, en tevens terftond de belangrijke voorwerpen, die ik daar verwachtte, te befchouwen; alles wat mijn oog aantrof bekoorde mij, dog de vogtigheid van de plaats, gevoegd bij die, welke wij reeds ondervonden, verkleumde ons geheel, en deed ons de wandeling ftaaken. Bij onze terugkomst ontmoeteden wij nieuwe zwaarigheden, die ons ongeduldig maakten. In de onmogelijkheid zijnde van ons te verfchoonen of te verwarmen, vonden wij nog ons reisgoed niet. Tot overmaat van tegenfpoed was de plaats, waar wij onzen optrek genomen hadden, zeer vogtig, en hoewel dezelve vrij digt was, fcheen de wind echter van alle kanten ons aantevallen. De Heer Kafloff ging zich baden, het geen hem fpoedig herftelde, dog ik zijn voorbeeld niet durvende volgen, zag ik mij genoodzaakt de aankomst van ons reisgoed aftewachten. Ik was zodanig van de koude doordrongen, dat ik den nagt al rillende doorbragt.

1787. Oćtober. De baden van Natchikin.

Den volgenden dag nam ik op mijn beurt een proef van deeze baden, en ik kan zeggen dat 'er geene mij immer zo veel vermaaks, of zo veel goeds veroorzaakten; dog ik moet aanftonds over-

Den 11

1787. *October*

De baden van Natchikin.

gaan om den oorsprong dezer warme wateren, en de gelegenheid van de badstoof te beschrijven.

Beschrijving der warme bronnen van Natchikin.

Dezelve worden twee wersten ten noorden van het dorp gevonden, en omtrent vijf of zes honderd treeden van den oever der Bolchaïa-reka, die men ten tweeden maale moet overtrekken om aan de baden te komen, uit hoofde van de bogt, die ze agter het dorp maakt. Een dikke en geduurige damp verheft zich boven deeze wateren, die al bruisschende of kookende ontspringen uit eenen berg, die een weinig steil is, en drie honderd treeden ten oosten van de plaats, waar de baden zijn, afgelegen is. Bij derzelver val, die zich Oost-en-Westwaards uitstrekt, vormen ze een klein beekje van één en een half voet diepte, en van zes a zeven voeten breedte. Op een weinig afstands van de Bolchaïa-reka ontmoet dit beekje een ander, welke te zamen in deeze rivier vallen, omtrent agt a negen honderd treeden van den oorsprong dezer warme wateren, alwaar het zelve zo heet is, dat men onmogelijk de hand er een halve minuut in kan houden.

Beschrijving der baden.

De Heer Kasloff heeft de voorzorg gebruikt om deszelfs baden, op de gemaklijkste gelegenheid, en daar, waar het water de gematigdste hette heeft, te doen plaatzen; in het midden van de beek

beek heeft hij zijn gebouw van hout doen vervaardigen in evenredigheid van agt voeten breedte, op zestien voeten lengte; het binnenste is in twee vertrekjes afgedeeld, zijnde ieder van zes a zeven voeten in 't vierkant, en ook van die hoogte. In het eene naar den kant van den oorsprong gelegen, en onder 't welk het water bij gevolg de meeste hette heeft, baad men zich; het ander dient alleen tot een plaats om zich te kleden voor hun, die in het bad gaan; zij vinden tot dat einde breede banken boven de oppervlakte van 't water, en men heeft in 't midden een zekere ruimte gelaaten, alwaar men, zo men 't begeert, zich nog waschen kan; dit namelijk maakt het zeer aangenaam, dat de hette des waters zich genoegzaam in dit vertrek verspreid, om te beletten, dat men niet koud word, en dat dezelve zodanig het ligchaam doordringt, dat men die warmte zelfs buiten het bad geduurende een uur of twee behoud.

1787. *October* De baden van Natchikin.

Wij hielden ons verblijf bij deeze baden in twee zoorten van schuuren, bedekt met stroo, waar van het timmerwerk uit boomen en takken bestont; ze waaren voor onze aankomst, ten onzen gebruike, en in zo weinig tijds vervaardigt, dat, wanneer men 't mij verhaalde, ik moeite had om het te begrijpen, maar welhaast wierd ik door het gezicht er van overtuigd; die geen, welk

Zamenstelling van onze Woningen bij deeze baden.

1787. *October.* De baden van Natchikin. welk aan 't zuiden van de beek ſtond, te klein en te vogtig bevonden zijnde, gaf de Heer Kasloff bevel, om een ander van drie a vier roeden groot, aan den anderen kant, alwaar de grond minder moerasſig was, te vervaardigen, dit was 't werk van één dag, des avonds was ze in gereedheid, hoe zeer men er nog daarenboven een trap bij gemaakt had, die de gemeenſchap van deeze ſchuur met de badſtoof, waar van de deur naar 't noorden ſtaat, gemaklijk maakt.

Den 14. De koude ons verblijf geduurende deu nagt onverdraaglijk gemaakt hebbende, beſloot de Heer Kaſloff om het zelve vier dagen na onze aankomst te verlaaten; wij keerden te rug naar het dorp bij den toijon, dog de aanloklijkheid deezer baden trok ons dagelijks meer tweemaal, dan eens, derwaarts, en wij kwamen er bijna nooit zonder ons te baden.

De verſcheiden aanbouwingen, welke de Heer Kaſloff tot meerder gemak van zijne inrichting deed vervaardigen, hielden ons nog twee dagen op; dees menschlievende bevelhebber, bezield door de zucht van wel te doen, genoot het vermaak van aan zijne arme Kamſchatters, zo wel heilzaame, als aangenaame baden, bezorgt te hebben; derzelver weinige verlichting, of misſchien hunne onbezorgdheid, zou hen zonder zijne hulp daar van beroofd hebben, niettegenſtaande

de het onbepaald vertrouwen, het welk zij in deeze warme bronnen ſtelden tot geneezing van veele kwaalen (*b*). Dit maakte den Heer Kasloff begeerig om de eigenſchappen van deeze wateren te leeren kennen, hij ſtelde mij voor, om de ontbinding daar van zamen te onderneemen, met behulp van zekere onderrichting, die hem tot dat einde gegeeven was; maar voor en aleer ik van onze bevinding verſlag doe, acht ik het nodig om hier deeze handleiding uitteſchrijven, ten einde mij de middelen te herinneren, die wij daartoe gebruikt hebben.

1787. *October* De baden van Natchikin.

„ De wateren kunnen in 't algemeen in zich „ bevatten

Onderrichting om deeze heete wateren te ontbinden.

„ 1. Vaste lucht, en als dan hebben ze eenen „ prikkelenden en zuurachtigen ſmaak, even als „ limonade zonder ſuiker.

„ 2. Yzer of Koper-deelen, wanneer ze van ee„ nen zamentrekkenden en onaangenaamen ſmaak „ zijn, ten naaſten bij als inkt.

„ 3. Zwavel of Zwavelachtige dampen, en in „ dat geval is de ſmaak zeer walgachtig, even „ als van een gebroeid en bedorven hoender-eij.

„ 4. Vitriool, Zee of Alkalisch Zout.

„ 5. En

(*b*) Voorheen durfden zij deeze bronnen en ook de vuurſpuuwende bergen niet naderen, dewijl ze zich verbeelden, dat daar helſche geesten hun verblijf hielden.

1787.
October
De baden
van Nat-
chikin-

„ 5. En Eindelijk aardachtige deelen.

Vaſte Lucht.

„ Om de vaſte lucht te onderſcheiden, is de „ ſmaak gedeeltelijk genoegzaam, dog wanneer „ men in het water ſap van tourneſol giet, neemt „ het zelve naar maate van de menigte vaste lucht, „ welke het in zich bevat, eene meerdere of min- „ dere roode couleur aan.

Yzer - Deelen.

„ Het Yzer ontdekt zich door middel van de „ galnoot, of door een brandbaar alkali; de gal- „ noot in water gedaan, dat met Yzer-achtige „ deelen bezet is, geeft aan het zelve een purpe- „ re - violet - of zwarte couleur; en het brand- „ baar alkali daar in gedaan zijnde geeft op het „ oogenblik Berlijnsch blaauw.

Koper - Deelen.

„ Het Koper word kenbaar door bijvoeging „ van het brandbaar, of vlug alkalisch zout, „ het eerſte verwt Koperachtig water in bruin- „ rood, en het tweede in blaauw; het tweede is „ nogtans zekerder dan het eerſte, om reden

dat

„ dat het vlug alkalisch zout alleen het koper, en „ niet het ijzer doet zinken. *1787. October* De baden van Natchikin.

De Zwavel.

„ Men verkrijgt de Zwavel en Zwavelachtige „ dampen, wanneer men in 't water giet, 1. Sal„ peterzuur; indien 'er zich dan een geel of „ witachtige droesfem in vertoont, heeft men Zwa„ vel, en ter zelver tijd bemerkt men een uit„ waasfeming en verfpreiding van eenen Zwavel„ achtigen reuk. 2. Eenige druppels bijtend fu„ blimaat; zo er als dan een wit zinkzel ver„ fchijnt, bevat het water alleen Zwaveldampen; „ en alleen zwavel, wanneer het gezonkene zwart „ is.

Vitriool-Zouten.

„ Het water kan Vitrioolzout in zich bevatten, „ dat is te zeggen, zouten, voortfpruitende uit „ de zamenvoeging van Vitriool-Zuur met Kalk„ achtig-Aard-Yzer-Koper, of met een Alka„ lisch Zout; men word het Vitrioolzuur ge„ waar, wanneer men 'er eenige druppels opge„ loste zwaarwegende aarde (terre pefante) ingiet; „ want als dan ziet men een drabbig zinkzel ge-

1787. October. De heete bronnen van Natchikin.

„ booren worden, dat langzaam op den bodem
„ van het glas nedervalt.

Zee-Zout.

„ Men kan ras gewaar worden, of het water
„ Zee-Zout in zich bevat, wanneer men 'er ee-
„ nige druppels opgelost zilver ingiet, aanſtonds
„ zal zich een wit zinkzel ontdekken, even als
„ geſtremde melk, het geen op het laatst een
„ donker violet couleur verkrijgt.

Vast Alkalisch-Zout.

„ Het water bevat een vast Alkalisch Zout,
„ wanneer 'er door het bijdoen van eenige drup-
„ pels ontbonden bijtend ſublimaat, vrij ſpoedig
„ een roodachtig bezinkzel ontſtaat.

Kalkachtige Aarde.

„ Ook kan het water verzeld zijn van Kalkach-
„ tige Aarde en Magneſia; eenige druppelen
„ zuur van ſuijker in het water gedaan, doen
„ de Kalkachtige aarde in witachtige wolkjes zin-
„ ken, die vervolgens op den grond vallen, en
„ eene witte ſtof overlaaten; Eindelijk, indien
het

„ het water Magneſia in zich beſluit, brengen „ eenige druppelen van ontbonden bijtend ſubli„ maat zeer langzaam een roodachtig bezink„ zel voort." 1787. *October* De heete bronnen van Natchikin.

„ *Aanmerking*: Ten einde deeze proefneemin„ gen zeeker en ſpoedig gelukken, moet men „ zorg draagen, om het water, dat men ontbinden „ wil, bijna tot de helft door kooken te vermin„ deren, uitgezondert nogtans, wanneer het wa„ ter vaste lucht in zich bevat, om dat deeze „ lucht door de opkooking zou vervliegen".

Na dat wij deeze bovengemelde handleiding wel overdagt hadden, begonnen wij de proefneemingen; de drie eerſten niets voortgebragt hebbende, begreepen wij, dat dit water nog vaste lucht, nog Yzer, nog Koper-deelen in zich bevatte, dog de bijvoeging van Salpeter-zuur, bij de vierde proef aangeweezen, deed ons op de oppervlakte een weinig witachtigen droesſem gewaar worden, welke zich niet ver verſpreidde, het geen ons deed gelooven, dat de hoeveelheid Zwavel of Zwavelachtige dampen zeer gering was. Uitſlag van onze proefneemingen.

De vijfde proef toonde ons, dat het water met Vitriool-zouten vervuld was of ten minſten Vitriool-zuur met Kalk-achtige aarde; wij zagen de tegenwoordigheid van dat zuur, wanneer wij eenige druppels ontbonden zwaarwegende aarde

in

1787. *October*

De heete bronnen van Natchikin.

in dit water wierpen, het welk wit wierd in de gedaante van wolkjes, en de droesſem, die zich op den grond van het glas zette, ſcheen ons toe zeer fijn en wit te weezen.

Ons ontbrak ontbonden zilver om de zesde proef te doen, en te zien of het water ook van zee-zout voorzien ware.

De zevende beveſtigde ons dat het met geen vast Alkalisch zout bezet was.

Wij vonden door de agtſte bewerking, dat het water eene groote hoeveelheid van Kalkachtige aarde dog geen magneſia in zich bevatte. Na dat wij 'er eenige druppels zuur van ſuiker ingegooten hadden, zagen wij de Kalkachtige aarde op den grond van 't glas in wolken en wit ſtof nederzinken; wij mengden 'er vervolgens ontbonden bijtend ſublimaat onder ten einde de magneſia te zoeken, dog 't grondſap behield in plaats van roodachtig te worden, altoos de Couleur, die het zelve had, wanneer 'er nog niets anders dan zuur van ſuijker onder vermengt was; een bewijs dat 'er geen magneſia in 't water was.

Wij gebruikten dit water voor de thee en onzen gewoonen drank. Eerst drie of vier dagen daar na wierden wij gewaar, dat het eenige zoutdeelen bij zich had.

De Heer Kaſloff deed ook water, dat aan de bron gehaald was, kooken, tot dat het geheel uit-

ge-

gewaasſemt was; de aarde of witachtige en zeer zoute ſtof, die op den bodem van 't glas bleef, en het uitwerkzel dat ze natuurlijk op ons voorbragt, dit een en ander duidt klaar aan, dat dit water met ſalpeterachtige zouten bezet was.

1787. *October* De heete bronnen van Natchikin.

Wij merkten nog op, dat uit de beek genomen ſteenen overdekt waaren van eene vrij dikke en ineengekronkelde kalkachtige ſtoffe, die met het vitriool en ſalpeter zuur als opgekookt is; wij raapten nog anderen op de plaats zelfs, waar deeze wateren hun oorſprong ſchijnen te neemen, en waar ze het heetſte zijn; wij vonden ze bedekt met een laag van een ſoort van metaal, zo ik dus dat harde en vaſte bekleedzel kan noemen, het geen ons toeſcheen de couleur te hebben van gezuiverd koper, dog waar van wij de hoedanigheden niet konden ontdekken; dit metaal vertoonde zich daar en boven onder de gedaante van ſpeldeknoppen en nooit konden wij het door eenig zuur ontbinden; wanneer wij deeze ſteenen doorkliefden, vonden wij 't binnenſte zeer week en met keiachtig zand vermengt, ik wierd 'er een groot getal van in deeze bronnen gewaar.

Ik moet hier nog bijvoegen, dat wij aan den oever van de beek en in een klein drijvend moeras, in deszelfs nabuurſchap gelegen, een gom of zonderling *zee-gras* ontdekten, van eene lijmagti-

1787. Oktober. De heete bronnen van Natchikin.

ge zelfstandigheid en niet aan de aarde kleevende. (a)

Deeze zijn de Waarneemingen, die ik omtrent den aart deezer warme wateren gemaakt heb, bij gelegenheid, dat ik den Heer Kasloff in zijne proefneemingen en naspooringen de behulpzaame hand bood. Ik durf mij niet vleijen van in het opgeeven onzer bevindingen op eene voldoende wijze geslaagt te zijn; het zou kunnen weezen dat door onachtzaamheid, of bij gebrek van de nodige kundigheden, mij eenige misslagen in de opgaave onzer bewerkingen ontsnapt waaren, ik kan nogtans betuigen, dat ik 'er al mijn aandagt en zorgvuldigheid aan besteed heb; daar en boven verklaar ik bij voorraad, dat men aan mij alleen het gebrekkige moet toeschrijven het geen men in dit verhaal zou hebben kunnen aantreffen.

Geduurende den tijd welken wij bij deeze baden en in het dorp van Natchikin doorbragten, waren de goederen, die wij te Koriaki agtergelaaten hadden door onze paarden in verscheiden reizen overgebragt, en wij begonden de nodige schik-

kin-

(a) De Heer Kasloff had daar van eene zekere hoeveelheid aan den Heer abt Mongis gegeeven, geduurende het verblijf van deezen Natuurkundigen, welke tot onzen togt behoorde, te St. Pieter & Paulus.

kingen voor ons vertrek te maaken. In dien tusschentijd zag ik een sabel-marter of wezeltje levendig vangen, op eene wijze die mij zeer zonderling voorkwam en teffens een denkbeeld kan geeven van de jagt op deeze dieren.

1787. *October*
De heete bronnen van Natchikin.

Op eenigen afstand deezer baden, bemerkte de Heer Kasloff een groot getal Ravens, die bijna altoos over dezelfde plaats al scheerende langs den grond vloogen; de vaste richting hunner vlucht deed hem denken, dat een of andere roof hen derwaarts trok; en inderdaad, deeze vogels vervolgden een sabel-marter; wij ontdekten dezelve op een berkenboom die door andere ravens omringt was, en kreegen begeerte om die te vangen; de zekerste en spoedigste manier om daar in te slaagen zou zeker geweest zijn om ze met den snaphaan dood te schieten, dog wij hadden onze geweeren naar 't dorp, werwaarts wij zelfs weder keerden, te rug gezonden, en van de persoonen, die ons verzelden, nog in den omtrek, konden wij 'er geen één bekomen; Een Kamschatter hielp ons gelukkig uit de verlegenheid, door zich aantebieden om het dier te vangen; ziet hier, hoe hij dit aanlag; hij vroeg ons een band, en wij konde om geen anderen geeven dan dien waarmede ons hair gebonden was; terwijl hij een strik maakte, hadden op deeze Jagt afgerichte honden den boom omringt; het beest bekeek dezelve

Jagt op eene sabelmarter.

ve

1787. *October.* De heete bronnen van Natchikin.

ve, en het zij uit schrik, of natuurlijke domheid, het beweegde zich niet; het vergenoegde zich met zijn hals uittestrekken, wanneer men het den strik aanbood; tweemaal maakte het 'er zich zelfs aan vast, en tweemaal ging de strik los; wanneer eindelijk de marter op den grond sprong, wilden de honden ze grijpen, dog welhaast wist zij 'er zich van te ontdoen, en hield zich zodanig met de pooten en de tanden aan den snoet van een der honden vast, dat die geen reden had om over dit onthaal vergenoegd te weezen; daar wij gaarne het beest levendig vangen wilden, deeden wij er de honden af; de marter ontliep het terstond en klom wêer op een boom, alwaar men ze voor de derdemaal den strik om den hals deed, die op nieuw afgleed; en het was eerst voor de vierde reis, dat het den Kamschatter gelukte om het beest te vangen (*b*). Ik zou nimmer gedagt hebben, dat een beest, het welk zulk een loos voorkomen heeft, zich zo lomp zou hebben laaten krijgen, en zelfs behulpzaam zijn aan de laagen, die het ziet, dat men het legt. Deeze gemak-

lijk-

(*b*) De Heer Kasloff, die deeze Jagt bestierde, had de goedheid van mij deeze sabelmarter, in 't land SOBOL genaamt te vereeren, en beloofde mij 'er nog een te zullen bezorgen, ten einde ik een paar daar van naar Frankrijk kon medeneemen.

lijkheid om de marters te vangen, is voor de Kamſchatters van een groot nut, dewijl ze verpligt zijn hunne ſchattingen in marter-vellen te betaalen, 't geen ik in 't vervolg nader zal opgeeven (*c*). 1787. *October* De heete bronnen van Natchikin.

Men nam, geduurende de nagten van den 13. en 14, twee luchtverſchijnzels in het Noord-westen, waar; uit de beſchrijving, die men 'er ons van gaf, oordeelden wij, dat het flikkeringen van noorderlicht geweest waaren, en het deed ons leed niet tijdig genoeg gewaarſchuuwt geweest te zijn, om ze te kunnen zien; de lucht was vrij ſchoon geweest geduurende ons verblijf aan de baden, echter was het weſtelijk gedeelte bijna altoos bezet met zeer dikke wolken; de wind veranderde van west in noord-west en bragt ons van tijd tot tijd ſneeuwvlagen aan, de ſneeuw kon nog geen vaſtigheid verkrijgen, niettegenſtaande den vorst, dien men alle nagten gewaar w ied

Ons vertrek op den 17 October bepaald zijnde, bragten wij den dag van den 16 in die bezigheden door, welke de laatſte toebereidzelen tot de reis noodzaaklyk maakten; wij moesten het overige van onze reis tot aan Bolcheretsk op de Den 16. Toebereidzelen tot ons vertrek.

(*c*) Dit bontwerk maakt niet alleen een aanmerkelijken tak van Koophandel uit, maar daar en boven dient het eenigermaate voor een geldſpecie aan deeze volkeren.

1787. *October* de Bolchaïa-reka doen, men had tien kleine schuitjes, die mij eigentlijk niet anders toescheenen dan uitgeholde boomen in de gedaante van praauwen, twee aan twee, en den een tegen den anderen vastgemaakt; men maakte daar van vijf vlotten, om ons en een gedeelte van onze goederen overtevoeren; wij moesten wel besluiten om het overige te Natchikin te laaten, uit hoofde van de onmogelijkheid om alles op deeze vlotten te kunnen laaden, welker getal men ook niet vermeerderen kon, want men had al de schuitjes of praauwen genomen, die maar in het dorp te vinden waaren, en zelfs had men 'er van het dorp Apatchin; werwaards wij ons begeeven moesten, laaten afkomen.

Den 17. Vertrek van Natchikin, en bijzonderheden van onze reis.

Op den 17. met het aanbreeken van den dag, begaven wij ons op deeze vlotten. Vier Kamschatters bestierden met behulp van lange boomen of stokken onze vaartuigen, dog meesttijds waaren ze genoodzaakt van zich in het water te begeeven om dezelve voorttetrekken, dewijl de rivier op sommige plaatzen, op zijn hoogst maar een of twee voet, en op andere nog geen zes duimen, diepte had; al vrij spoedig brak een van onze vlotten, en wel juist dat waar op ons goed gelaaden was, alles moest toen ontlaaden worden om het vlot weder te kunnen maaken; wij wagteden 'er niet op, maar verkoozen liever het zel-

zelve agter te laaten en onze reis te vervolgen; 1787. October
des middags noodzaakte ons eene andere ramp, die wel zo treurig was voor luiden wier eetlust opwakkerde, om nogmaals te moeten vertoeven; het vlot waar op men onze keuken gelaaden had, raakte voor onze oogen eensklaps aan 't zinken; men kan ligt bevroeden, dat wij met geene onverschilligheid het verlies, waar mede wij bedreigd wierden, aanzagen, wij ijverden, om 't zeerst en zo goed wij konden om het overschot van onzen voorraad te behouden, en uit vreeze voor grooter tegenspoeden, namen wij het voorzichtig besluit van in deeze plaats stil te houden, ten einde 'er het middagmaal te neemen; dit deed ons ongevoelig den geleeden schrik vergeeten, en gaf ons meerder moed, om het water te leegen, het welk onze praauwen overlaade, en om onze reis voortte zetten. Wij hadden nog geen werst afgelegd, of wij ontmoetteden twee schuitjes die van Apatchin kwamen om aan onze overvoering te helpen. Wij zonden ze ter hulp van de beschadigde vlotten, en om de praauwen die buiten staat waaren van langer dienst te doen, te vervangen; daar wij altoos aan 't hoofd van alle de vaartuigen voorwaarts gingen, verlooren wij ze op het laatst geheel uit het gezicht, dog wij ondervonden tot aan den avond geene verdrietelijkheden meer.

1787. *October* Ik bemerkte, dat de Bolchaïa-reka in de bogten, die ze geduurig maakt, ten naaſten bij oost noord-oost, en west-zuid-west loopt; derzelver ſtroom is zeer ſnel, ze ſcheen mij toe omtrent vijf à zes kronkelingen in een uur te hebben; echter betwiſteden de ſteenen en de ondieptens, die men 'er telkens aantreft, ons zodanig den doortogt, dat het werk van onze geleiders, die ze met groote behendigheid wisten te vermijden, zeer zwaar wierd; dog naar maate wij den mond van de rivier naderden, ontdekte ik met vermaak, dat ze wijder en bevaarbaarder wierd. Ik was niet minder verwonderd, van dezelve, in ik weet niet hoe veel armen, zich te zien verdeelen, die vervolgens, na verſcheiden kleine eilandjes beſproeid te hebben, waar van eenige met hout begroeid zijn, zich weder vereenigden; de boomen zijn overal zeer klein en zeer digt bewasſen, men vind 'er ook hier en daar een groot getal voorwaarts in de rivier ſtaan, het welk de moeijelijkheid in het vaaren nog vergroot, en de onbezorgdheid, ik zou haast zeggen de luiheid deezer volkeren, aantoont. Het valt hun niet eens op den aandagt om ten minſten deeze boomen uitteroeijen, en zich daar door een vrijen doortogt te baanen.

Verſchillende ſoorten van water-gevogelte als eenden, pluvieren, goillands, duikelaars en meer an-

anderen vermaaken zich in deeze rivier, welker 1787. oppervlakte zij dikwils bedekken, dog het is gantsch *October* niet gemaklijk om ze te naderen en bij gevolg ook niet om ze te ſchieten, het wild ſcheen 'er mij zo overvloedig niet. Zonder het ſpoor der beeren en de halfverſlondene visſchen, die zich allerwegen aan ons oog vertoonden, zou ik gedagt hebben, dat men mij had zoeken te bedriegen, of ten minſten dat men veel vergroot had, wanneer men mij van de meenigte deezer dieren, welke deeze velden bewoonen, had geſprooken. Wij konden er geen een gewaar worden, dog wij zagen verſcheide zwarte arenden, en anderen met witte vleugels, raavens, exters, eenige witte patrijzen, en een hermelijn, dat langs den oever wandelde.

Bij het aannaderen van den nagt, oordeelde de Heer Kaſloff met reden, dat het voorzichtiger zoude zijn, onze reis te ſtaaken, dan wel dezelve te vervolgen onder een geſtadige vrees van diergelijke hinderpaalen te zullen ontmoeten als die geenen welke onze vaart geduurende den dag belemmert hadden. En hoe ze te boven gekomen? wij kenden de rivier niet, en het minſte toeval kan zeer gevaarlijk worden, wanneer het in de duiſterheid van den nagt voorvalt; na onderling deeze bedenkingen gewisſelt te hebben, beſlooten wij op den regter oever aan land te gaan, op den kant van een klein boschje, digt bij de

1787. October

plaats, alwaar de Heer King en zijn gevolg ſtil hielden (*d*); een goed vuur verwarmde en droogde ons volk; de Heer Kaſloff had de nodige voorzorg gebruikt om op deszelfs vaartuig zijne tent te kunnen plaatzen, en terwijl men bezig was met ze op te ſtellen het geen in een oogenblik geſchiedde, hadden wij het genoegen twee vlotten, die agter gebleeven waaren, te zien aankomen. Het vermaak, dat ons deeze vereeniging veroorzaakte, de vermoeijenisſen van den dag, de gemaklijkheid der tent, en de voorzigtigheid, die wij gehad hadden van onze bedden mede te neemen, dit alles liep zamen om ons den best mogelijken nagt te doen doorbrengen.

Den 18. Aankomst te Apatchin, en aanmerkingen over dit dorp.

Den volgenden dag namen wij vroegtijdig en zonder veel zwarigheden de reis wederom aan. Wij waaren in den tijd van vier uuren te Apatchin, dog onze vlotten konden ons niet tot aan het dorp brengen, uit hoofde der ondieptens van de rivier ter dezer plaats; wij ontſcheepten ons omtrent vier honderd pasſen van het dorp, en leiden deezen weg te voet af.

Dit dorp ſcheen mij minder groot dan de voorigen, dat is te zeggen, dat het misſchien uit drie of vier wooningen minder beſtond; het is in eene kleine vlakte gelegen, die door een arm van de Bol-

(*d*) Ziet de derde reize van Cook.

Bolchaiä-reka beſproeid word, en men ontdekt aan de overzijde van den oever tegen over het dorp, eene uitgeſtrektheid van houtgewas, dat mij voorkwam een eiland te zijn, geformeerd door de verſcheidene armen van deeze rivier.

1787. *October.* Te Apatchin.

Ik vernam in 't voorbijgaan, dat het dorp Apatchin benevens dat van Natchikin niet altoos ter plaatze geſtaan hadden, waar men ze thans ziet; het is pas zedert eenige jaaren, dat de Inwooners, waarſchijnlijk derwaarts getrokken door de bekoorlijke gelegenheid der plaats of door de hoop van een meer overvloedige en gemaklijker vischvangst, hunne wooningen daar overgebragt hebben, waar ik ze heb gevonden; de nieuwe grond, dien zij uitgekozen hebben, is volgens 't geen men mij gezegt heeft, omtrent vier a vijf werſten van den ouden afgelegen, waar van geen overblijfzelen meer te zien zijn.

Ik vond te Apatchin niets aanmerkelijks; ik verliet het om mij bij onze vlotten te gaan vervoegen, welke de ondieptens voorbij waren en drie werſten van het dorp op ons wagtten, juist ter plaatze, alwaar de arm van de Bolchaïa-reka, na het dorp omgeloopen te hebben, weder in zijn bedde keert; hoe laager wij kwamen, hoe ſnelder en dieper wij dezelve vonden, zodanig dat niets onze reis tot aan Bolcheretsk hinderde,

 al-

1787. *October* Te Apatchin. alwaar wij des avonds ten zeven uuren aankwamen, alleen gevolgt van één onzer vlotten, zijnde de overige ten agteren gebleeven.

Aankomst te Bolcheretsk. Naauwlijks waaren wij ontſcheept, of de Heer Commandant geleidde mij naar zijne wooning, en had de beleefdheid mij huisveſting te geeven, waar van ik geduurende al den tijd van mijn verblijf te Bolcheretsk gebruik gemaakt heb. Ik moet erkennen dat 'er geene voorzorgen nog oplettenheden uit te denken zijn, welke ik niet van zijn kant ondervonden heb. Niet alleen bezorgde hij mij alle geriefiijkheden en aangenaamheden, die in zijn vermogen waaren, maar daar en boven verſchafte hij mij alle onderrichtingen, die ik nodig had, en welke zijn post hem toeliet mij te geeven; zijn beleefdheid ging dikwils zo ver van mijne begeertens en vraagen voor te komen, en mijne nieuwsgierigheid aan te wakkeren, met dezelve alles, het geen hij voor haar belangrijk oordeelde, aantebieden; het was in deeze bedoelingen, dat hij mij al aanſtonds bij onze aankomst voorſloeg, om met hem te gaan ter ontdekking van de galjoot van Okotsk (*e*) die op een weinig af-

(*e*) Dit ſchip word jaaalijks op bevel van de regeering afgezonden, ter overbrenging van alle ſoorten van levensmid-

afſtands van Bolcheretsk ongelukkig ſchipbreuk had geleden.

1787. *October* Schipbreuk van het galjoot van Okotsk.

Wij waaren reeds gedeeltelijk van dit treurig voorval op onze reis onderricht; men had ons verhaalt, dat het ſlegte weder (*f*) het welk dit galjoot bij het naderen van 't land had ondergaan, het zelve genoodzaakt had om een uur van de kust ten anker te komen, dog dat het zelve voor zijn ankers weggedreeven zijnde, de ſtuurman geen ander middel gezien had om het ſcheepsvolk te behouden, dan met het op de kust te zetten, dat hij derhalven de ankertouwen gekapr had, met dat gevolg, dat zijn vaartuig verbrijzeld was.

Op de eerſte tijding, hadden zich de Inwoonders van Bolcheretsk in allerijl verzameld om zich ter hulp van dat ſchip te ſpoeden, en ons te beproeven van ten minſten de levensmiddelen te redden, waar mede het zelve belaaden was.

haast

middelen en andere zaaken, geſchikt ter verzorging van de Inwoonders van het ſchier-eiland.

(*f*) Het woei in der daad eene ſtijve koelte uit het Noord-weſten, en de lucht was zeer betrokken, wij wierden een ſtreek van deezen wind op den volgenden dag van de ſchipbreuk van het galjoot, geduurende onze reis van Natchikin op Bolcheretsk gewaar, dog dezelve was den nagt van onze aankomst nog veel geweldiger.

1787. *October* Te Bolcheretsk.

De Heer Kaſloff had bij zijne aankomst alle beveelen gegeeven, die hem nodig ſcheenen, dog niet gerust ómtrent de uitvoering beſloot hij welhaast om zich in perſoon derwaarts te begeeven; hij verzogt mij van hem te willen vergezellen, het welk ik met blijdſchap aannam, dewijl het mij veel vermaaks verſchafte gelegenheid te hebben, van den mond der Bolchaïa-reka, en de haven welke ze op die plaats formeert, te zien.

Den 20. Wij begeeven ons op wegter ontdekking van het verongelukte ſchip

Wij vertrokken des morgens ten elf uuren, op twee vlotten, waar van een (daar wij ons op bevonden) uit drie ſchuitjes was zamengeſteld; onze geleiders bedienden zich van roeiſpaanen en zomtijds van hunne ſtokken, die hun in de belemmerde en ondiepe plaatzen, het meest te ſtade kwamen, om de hevigheid van den ſtroom te boven te komen, dewijl ze daar door de ſchuitjes terug hielden, welke er door weggeſleept wierden, en die de ſtroom ongetwijffelt zonder dit overleg zou hebben doen verongelukken.

De Biſtraïa, eene andere zeer ſnel vlietende, en breeder rivier als de Bolchaïa-reka, vereenigt zich met deeze laatſte op den afſtand van eene halve werst, en ten weſten van Bolcheretsk; ze verliest haar naam bij de zamenvloeijing, om dien der Bolchaïa-reka mede aanteneemen, die door deeze bijvoeging van meer aanbelang word,

en

en die vervolgens omtrent dertig werften van Bolcheretsk in zee valt. 1787, *October*

Wij zetten des avonds ten zeven uuren voetaan land in een klein vlek genaamd *Tchekafki*; twee isbas, even zo veel balagans en eene bijna uitgeroeide ijourte waaren de eenigfte wooningen, die ik 'er vond. Ik zag 'er daar en boven een flegte houten bergplaats, aan dewelke men den naam van magazijn gegeeven heeft, om dat ze aan de kroon behoord en men 'er terftond den voorraad in oplegt, waar mede de galjooten van *Okotsk* (g) geladen zijn; het is ter bewaaring van dit magazijn, dat het gehugt daar geplaatst is; wij bragten den nagt in een deezer isbas door, met voorneemen om ons den volgenden morgen naar het verongelukte fchip te begeeven. Gehugt van Tchekafki.

Wij begaven ons met het aanbreeken van den dag op onze vlotten, de zee was laag, wij voeren een zeer uitgeftrekte en droog leggende bank langs; ze ftrekt zich na den linker oever van de Bolchaïa-reka, wanneer men die afvaart, en laat aan het noordelijk gedeelte maar een doortogt van acht Den 21.

(g) Wanneer deeze galjooten genoodzaakt zijn om te overwinteren, houden zij zich op in den mond van een naauwer en dieper rivier, die in de Bolchaïareka valt, omtrent vijftig pasfen van dit gehugt, als men de rivier opvaart.

1787. *October.* agt a tien roeden breedte, en twee en een halve sagene (*b*) of vaam diepte; de wind die een frissche koelte uit het noordwesten woei, ontstelde eensklaps de rivier, en liet niet toe, dat wij ons in de kil zouden waagen; onze vaartuigen waaren daar en boven zo klein, dat ze door iedere golf half gevuld wierden; twee menschen werkten zonder ophouden om ze te leegen, en waaren daar toe naauwlijks voldoende; wij voeren dus zo lang wij maar konden langs deeze bank.

Mond van de Bolchaïa-reka. Toen wierden wij de mast van het galjoot, beneden eene landengte, die naar het zuiden loopt, gewaar; dit vaartuig scheen ons twee wersten zuidwaarts van den mond der Bolchaïa-reka afteleggen. Op de punt van het zo evengemelde laage land, ontdekten wij de vuur-baak en de hut van hun die ze bewaaren; ongelukkig konden wij dit alles niet dan van verre zien, de loop der rivier, ter plaatze waar ze in zee valt, scheen mij noord-westelijk te zijn; zij vertoont daar eene opening van omtrent een half werst breedte; ter linkerzijde is dus de vuurbaak geplaatst, en aan den anderen kant ziet men eene uitgestrektheid laag land, dat de zee bij flegt weer overstroomt, en het geen zich tot aan het gehugt Tchekafki uitstrekt;

(*b*) De *sagene* is eene Russische maat, van gelijke grootte als een vadem.

ſtrekt; van deeze laatſte plaats tot aan den mond der rivier heeft men zes a agt werſten afſtands; hoe meer men dien nadert, hoe ſnelder de ſtroomen zijn. 1787. October

Er was geen middel om onze vaart voorttezetten, de wind vermeerderde telkens, en de baaren wierden van tijd tot tijd grooter. Het zou de uiterſte onvoorzigtigheid geweest zijn van de zandbank te verlaaten, om, door zulk ſlegt weer en met diergelijke brooze vaartuigen, eene ruimte van twee werſten door de volle zee overteſteeken, zijnde dit de breedte van de baaij, welke door den mond van de rivier gemaakt word. De Heer Commandant, die reeds eenige blijken van mijne geringe kundigheden in de zeevaart gehad had, wilde als toen wel mijn raad inneemen, en deeze was om te wenden, ten einde naar de plaats, alwaar wij geſlaapen hadden, te rug te keeren; het geen dan ook dadelijk geſchiedde; wij hadden veel reden om over onze voorzigtigheid te vreden te zijn, want ter naauwer nood waaren wij te Tchekafki aangekomen, of het wierd nood-wêer.

Aanmerkingen over den mond van de Bolchaïareka.

Ik vertroostte mij deswegens, dewijl ik ten minſten mijn oogmerk bereikt had, namelijk om dien ingang van de Bolchaia-reka te zien. Ik durf verzekeren, dat het voor ſcheepen van honderd vijftig ton zeer gevaarlijk en ondoenlijk is om ze aan te doen; de ſchipbreuken der Rusſiſche vaar-

tui-

tuigen zijn al te menigvuldig, om aan de zee-varenden, die deeze kust zouden willen bezoeken, en aan die volkeren, die hen derwaarts zouden willen zenden, niet de oogen te openen.

De haven heeft ook daar en boven geen schuilplaats, de laage landen, waar van ze omringt word, kunnen geene beschutting opleveren tegen de winden, die van alle kanten 'er op aankomen, daar en boven zijn de banken, die door den stroom van de rivier veroorzaakt worden, zeer beweegbaar, en door die zelfde oorzaak is het bijna onmogelijk juist de kil te kennen, die noodzaaklijk van tijd tot tijd van loop veranderen moet, en welkers diepte niet te bepaalen is.

Schrikkelijke orcaan.

Wij bleeven het overige van den dag in het gehugt Tchekafki zonder ons weder op reis te kunnen begeeven, nog, om naar het verongelukte schip te gaan, nog zelfs, om naar Bolcheretsk te rug te kunnen keeren; de lucht in plaats van op te klaaren, was van alle kanten met zwarte en dikke wolken bezet, die haar den gantschen dag aan ons oog onttrokken.

Weinig tijds na onze aankomst, ontstond 'er een vervaarlijke storm en de Bolchaïa-reka was tot zelfs bij ons gehugt in de grootste beroering; deeze deining verwonderde mij, uit hoofde der weinige breedte en diepte van de rivier ter deezer plaats, de noord-oostelijke uithoek van den mond

mond en het laage land, dat zich bij die windſtreek verlengt, maakte maar eene klip, die door de baaren met een ijsſelijk gedruis overſtelpt wierd; de vertooning, welke deeze ſtormwind opleverde, was niet minder verſchriklijk, dog ik was aan land, en ik meende ze te kunnen braveeren. Ik kreeg in 't hoofd om in de omgelegen ſtreeken te gaan jagen; ik had nog maar eenige voetſtappen gedaan, of door den wind gegreepen raakte ik aan 't waggelen, ik hield vol en wilde mijn voorneemen en de jagt volbrengen, dog aan een beek gekomen, die ik met een ſchuitje moest overſteeken, liep ik het grootſte gevaar, en ik keerde op het oogenblik te rug, wel betaeld voor mijne ſnorkerij; deeze ſchrikkelijke orcaanen zeer gemeenzaam in dit jaargetij zijnde, zo is het niet te verwonderen, dat 'er zo veele ſchipbreuken op deeze kusten voorvallen; de ſcheepen zijn zeer klein, en hebben maar eene mast, en het geen nog erger is, beſtaat daar in, dat de zeelieden, die ze beſtieren, maar zelden het vertrouwen waardig zijn, het geen men in hun ſtelt, indien ik geloven mag wat men 'er van vethaalt heeft. 1787. *October*

Den volgenden dag hervatteden, wij onze reis om naar Bolcheretsk te rug te keeren, alwaar wij eerst des avonds bij het vallen van den nagt aankwamen. Den 22. Terugkomst te Bolcheretsk, alwaar ik tot den 27 Januarij 1788. gebleeven ben.

Daar ik wel voorzien kan, dat mijn verblijf alhier

1787. *October* hier mogelijk van langen duur zal weezen, vermits wij genoodzaakt zijn hier den aanvang der ſleedevaart aftewagten, gaa ik den draad mijner beſchrijvingen, en het verhaal van het geen ik gezien, of in mijne geſprekken met de Rusſen en Kamſchatters vernomen heb, weder opvatten; laat ons met de ſtad of het fort van Bolcheretsk beginnen, want dus noemt men het zelve in 't Rusſisch (Oſtrog of Krepost).

Beſchrijving van Bolcheretsk. Het is gelegen aan den oever van de Bolchaïareka, in een eiland van weinig uitgeſtrektheid, dat geformeerd word door de verſchillende armen van deeze rivier, die de ſtad in drie gedeeltens ſcheiden, waar van het eene meer dan het andere bewoond is; het meest afgelegene naar het ooſten is een ſoort van voorſtad genaamt *Paranchine*, het bevat omtrent tien a twaalf isbas; aan deze zijde, of in het zuid-weſten van Paranchine, dat is te zeggen, in het middelſte gedeelte ziet men ook verſcheide isbas, en onder anderen eene rei van kleine houten huisjes, die tot winkels dienen, daar regt tegen over vind men het Wagthuis, het geen ter zelver tijd de Kanzelarij of recht-zaal is (*i*); dit huis is veel grooter dan de andere, en het word altoos door een ſchildwagt bewaard; Een

(*i*) Dit wagthuis dient ook nog voor een gevangenhuis, en zelfs tot een ſchool voor de kinderen; de meeſter van

Een tweede kleine arm van de Bolchaïa - reka ſcheid door eene kleine tusſchenruimte nog eens deeze verzameling van wooningen, welke zonder order en hier en daar verſpreid zijn, van het derde gedeelte der plaats, dewelke in het noordweſten een andere groep van gebouwen vertoont digter aan de rivier gelegen; deeze ſtroomt door dat gedeelte zuid - oost en noord - west, en loopt op een afſtand van omtrent vijftig treden van het huis van den Commandant. Dit huis laat zich gemaklijk van de anderen onderſcheiden, het is meer verheven, grooter, en in den ſmaak der houte huizen van St. Petersburg gebouwd. Twee honderd treden ten noord ooſten van de wooning des Commandants, vind men de kerk, waar van de bouw - ordre eenvoudig en gelijk is aan die van alle de kerken der Rusſiſche dorpen. Bij deeze is een houte ſchuur van twintig voeten hoog, alleenlijk met een dak bedekt, onder het welk drie klokken hangen; men ontdekt nog in het noord - weſten van het huis van den Commandant, een ander klein gedeelte van de plaats of ſtad die van dit huis afgeſcheiden word door een beemd of moeras van omtrent drie honderd treden uitgeſtrektheids, en alleen beſtaat uit vijfentwintig of dertig isbas, en eenige balagans. In 't alge-

1787. *October* Te Bolcheretsk.

dit ſchool is een Japonnees die verſcheide taalen verſtaat, en door het Gouvernement betaald word, om de kinderen der Inwooners te onderwijzen.

1787. *Octoher*

Te Bolcheretsk.

meen zijn 'er weinig van deeze laatstgemelde woningen te Bolcheretsk, men telt 'er op zijn hoogst tien; de overige zijn alle isbas of houten huizen, waar van het getal vijftig of zestig kan beloopen, zonder 'er de agt winkels, de kanzelarij en het huis van den Commandant onder te rekenen. Na deeze naauwkeurige beſchrijving van het fort Bolcheretsk, moet het vreemd voorkomen, dat men die plaats met deezen naam beſtempelt; want ik kan verklaaren, dat 'er geen ſpooren van veſtingwerken te vinden zijn, en zelfs dat 'er geen waarſchijnlijkheid is, dat men immer gedagt zou hebben om 'er ter deezer plaats te vervaardigen; de ſtaat, de gelegenheid van deeze plaats en van deszelfs haven, alles noodzaakt mij te gelooven, dat men alle de gevaaren en de tallooze zwaarigheden ingezien heeft, die men zou moeten te boven komen, indien men wilde beproeven om ze meer welvarende, en er de algemeene ſtapelplaats des handels van het geheele ſchiereiland van te maaken; de uitzichten van de regeering ſchijnen, zo als ik reeds gezegt heb, zich meer na de haven van St. Pieter & Paulus uitteſtrekken, welkers nabijgelegenheid, gemaklijke toegang en meerdere zekerheid de voorkeur verdient.

Aanmerkelijk onderſcheid tusſchen St. Pieter & Paulus & Bolcheretsk.

Tusſchen deeze twee plaatzen is een treffend verſchil; het is naamelijk de trap van beſchaaftheid, die ik te Bolcheretsk opgemerkt heb, en die ik te Pétropaulofska niet gezien heb; deeze merkbaa-

baare nabijkoming aan de Europeefche zeden maakt eene vrij groote tegenoverftelling tusfchen deeze twee plaatzen. Ik zal tragten zulks te doen gewaar worden, en 'er de oorzaak van aantewijzen in den loop mijner nafpooringen over de Inwoonders van deeze Oftrogs; want het is hier, dat ik de bijzonderheden moet opgeeven, nopens derzelver bezigheden, gebruiken, fmaak, verlustigingen, voedzel, geestvermogens, aart, en gefteldheden en eindelijk nopens de grondregels van de regeering, aan welke zij onderworpen zijn. 1787. *October.* Te Bolcheretsk.

De bevolking te Bolcheretsk beftaat omtrent in twee a drie honderd perfoonen, zo mannen als vrouwen en kinderen; onder deeze Inwoonders telt men, de Onderofficiers 'er onder begreepen, zestig a zeventig Kofakken of Soldaaten, die met alles belast zijn, wat den dienst betreft (*k*); zij betrekken ieder op hun beurt de wagt, maaken de wegen fchoon, herftellen de bruggens; ontlaaden den voorraad, die van Okotsk gezonden word, en voeren dien over van den mond Bevolking van Bolcheretsk.

(*k*) Derzelver betaaling is zo middelmaatig, dat de ontfangst van een geheel jaar niet voldoende zou weezen om hen maar een maand te doen leeven, indien zij niet nog iets genooten van een kleinen fluikhandel, waar van ik ftraks nader zal fpreeken.

1787. *October* Te Bolcheretsk.

mond der Bolchaïa - reka tot aan Bolcheretsk; de overige inwoonders beſtaan alleen uit Kooplieden en Matroozen.

Sluikhandel der Cofakken en anderen.

Alle deeze luiden, zo Rusſen als Koſakken, onder welke Meſticen gevonden worden, drijven een heimelijken handel dan met het eene en dan met het ander; dit verſchilt zo menigmaal als de gelegenheid hun het denkbeeld doet gebooren worden om te veranderen, maar het is nooit met vooruitzichten van zich door eerlijke wegen te verrijken; derzelver vlijt beſtaat alleen in eene geduurige ſchelmerij, ze gaat niet verder dan om dagelijks de arme Kamſchatters te bedriegen, welker ligtgelovigheid en onverwinlijke neiging tot de dronkenſchap hen zonder onderſcheid aan de genade van deeze gevaarlijke roovers overgeeven; deeze, op het voorbeeld van onze kwakzalvers en andere gaauwdieven van dat ſoort, gaan van dorp tot dorp de maar al te onnozele Inboorlingen verſtrikken; zij ſtellen hun voor om hun brandewijn te verkoopen, dien zij liſtiglijk hun ter proef aanbieden; het is bijna onmogelijk voor een Kamſchatter, het zij man of vrouw, om dit aanbod te wederſtaan; men begrijpt dat de eerſte proef van veele anderen gevolgt word, welhaast worden de hoofden verhit, raaken op hol, en de loosheid der verkoopers weet zich ter zelfder tijd van het overige hunner waar te ontdoen.

Naauw-

Naauwlijks hebben zij hun oogmerk bereikt met de koopers dronken te maaken, of zij weeten van deezen het kostbaare dat ze bezitten in ruiling te bekomen, namelijk al het bontwerk het geen zij maar hebben, en dikwils is dit de vrugt van hun arbeid geduurende een geheel jaargetij, het welk dienen moest om de ſchatting aan de kroon te betaalen, of anders door verkoop het beſtaan van het huisgezin moest opleveren, dog geene bedenkingen weerhouden een Kamſchatter, die aan het drinken is; alles is vergeeten, en niets is hem te dierbaar om zijn lust te voldoen. In deeze redenloosheid laaten deeze ongelukkigen zich in een oogenblik alles ontneemen, en het voorbijgaande vermaak van eenige maaten brandewijn te leegen (*l*) dompelt hen in de uiterſte armoede, zonder

1787. *October* Te Bolcheretsk.

(*l*) Men weet dat dit de heerſchende neiging is bij alle Noordſche volkeren, dog ik heb meer dan eens gelegenheid gehad om optemerken, dat de Kamſchatters daar in voor geen ander volk onderdoen; ziet hier onder anderen een trek, dien men mij op de plaats verhaald heeft, om mij te doen oordeelen van de roofzucht dezer zwervende Koopluiden, en van de domme milddadigheid der geenen, die door hun bedrogen worden.

Een Kamſchatter had een ſabelmarter voor een glas brandewijn afgeſtaan; brandende van begeerte om nog een ander te drinken, verzoekt hij den kooper om in zijn huis te komen, deeze bedankt en zegt haast te hebben, de drin-

1787. *October* Te Bolcheretsk. der dat immer de treurige ondervinding hun leert van in het vervolg op hunne hoede te zijn tegens hunne eige zwakheid, of tegen de behendige trouwloosheid van deeze Kooplieden, die wederom op hun beurt al den winst, die ze door hunne fchelmerij verkreegen hebben, verdrinken.

Koophandel in het algemeen. Om dit artikel van den Koophandel te eindigen, zal ik er nog bijvoegen, dat die geenen, welke denzelven door het geheele fchier-eiland Kamfchatka meer in het groot drijven, niet anders zijn, dan de bediendens der Kooplieden van Totma, Vologda, groot Uftiug, en van verfchei-

de-

ker doet op nieuw aanzoek en flaat een tweeden koop voor, op dit woord laat de ander zich overhaalen. = „ Nog „ een glas voor deeze marter, ze is fraaijer als de eer„ fte. Neen ik moet mijn overigen brandewijn bewaaren, „ ik heb beloofd ze op die plaats te verkoopen en ik ver„ trek, = Nog een oogenblik, ziet daar twee marters. = „ dat lijkt 'er niet na. = Wel nu! ik zal 'er de derde bij„ voegen. = Kom aan drink". Ter zelver tijd wierden de drie marters opgevat, en de Koopman houd zich op nieuw als of hij gaan wil, zijn hospes verdubbeld zijne vriendelijkheden om hem te houden; hij vraagt een derde glas, bij iedere nieuwe weigering een nieuw aanbod, hoe meer de koopman zijn waar op prijs houd, hoe meer de Kamfchatter ftout aanbied; wie zou kunnen gelooven, dat hij eindelijk voor dit laatfte glas zeven Sabelmarters van de grootfte fchoonheid opoffert? dit was alles het geen hem nog overbleef.

dene ſteeden uit Siberien, of wel factooren van andere vermoogende lieden, die tot zoo ver toe hunne uitzichten in den handel uitſtrekken. 1787. *November.* Te Bolcheretsk.

Alle de Koopmanſchappen en levensbehoeftens, welke de noodzaaklijkheid hun verplicht opteſlaan, worden 'er uitermaaten duur verkogt, en wel omtrent tien maal boven derzelver vaſten prijs te Moſcou; voor de *vedro* (*m*) franſche brandewijn wordt hier tagtig Roubels betaald; de verkoop hier van is aan de Kooplieden geoorloft; dog de Koornbrandewijn die van Okotsk komt, en die welke in het land met *ſlatkaïa - treva* of zoet gras word gemaakt, worden voor rekening van de regeering verkogt, tegens een - en veertig Roubels en zes en negentig kopecks het vedro; men kan deeze niet verkoopen dan in de *kabacs* of herbergen, die daar toe geſchikt zijn; te Okotsk kost het vedro brandewijn uit graan geſtookt maar agttien roubels; waar uit blijkt, dat de kosten van de overvoering op drie en twintig roubels zes en negentig kopecks kunnen beloopen, het geen zeer buitenſpoorig moet voorkomen. Dat men vervolgens hier uit den winst beoordeele.

na-

(*m*) Het *vedro* is een maat, die op dertig a veertig pints fleſſen komt.

1787. *November.* Te Bolcheretsk.

De andere ingevoerd wordende waaren (*n*), namelijk die van Okotsk gezonden worden, bestaan in Nankins en eenige Chineesche stoffen, en in een meenigte zaaken uit de Russische en vreemde fabrieken getrokken, als linten, doeken, kousfen, mutzen, schoenen, laarzen en andere artikels die tot de kleeding der Europeesche volkeren gebezigd worden, en die hier, wanneer men de uiterste eenvoudigheid der Kamschatters zo in kleeding als gewoontens in aanmerking neemt, tot overdaad strekken; men voert ook nog in suijker, thée, een weinig coffij en wijn, beschuit, ingemaakte of gedroogde vrugten, als pruimen, rosijnen &c, eindelijk kaarsfen, waschkaarsfen, buskruid, loot &c.

De zeldzaamheid van alle deeze goederen in een zo afgelegen land, en de nood-druft, die men 'er aan heeft, of die men 'er zich van maakt, noodzaaken de bewoonders om ze tot die uitermaate hooge prijzen te neemen, welke de schraapzucht des verkoopers aan dezelve hegt; gewoonlijk kan die, zo dra ze aankoomen, dezelve ook kwijt worden; deeze koopluiden houden winkels,

(*n*) Boven heb ik verhaald, dat de uitvoer zich alleen tot het bontwerk bepaalde; ze geschied voornamelijk door de handelaars, van welken ik zoo even gewaagde.

kels, zij bewoonen ieder één van die houten huizen, die regt tegen over het wagthuis geplaatst zijn; deeze winkels zijn dagelijks open, uitgenomen de feestdagen.

1787. *November.* Te Bolcheretsk.

De leevenswijs der Inwoonders van Bolcheretsk verſchilt niet van de Kamſchatters; echter ſchijnen ze minder lust te hebben om in balagans te woonen, en hunne huizen zijn een weinig zindelijker.

Leevenswijs der Inwoonders van Bolcheretsk en in het algemeen van de Kamſchatters.

De kleeding is een en dezelfde; het opperkleed, dat *parque* genaamd word, heeft de gedaante der overhembden van de voerlieden in Europa, het is doorgaans van vellen van rendieren (*o*), of van andere beeſten, die aan den eenen kant bereid zijn; zij draagen daar onder lange broeken van diergelijk leder, en op 't lighaam een zeer kort en naauw hemd van Nankin, of van Catoen, de vrouwen hebben 'er van zijde, en dit is een zeker ſoort van weelde onder haar; beide de ſexen draagen laarzen, des zomers zijn die van bereide geiten of honden vellen, en des winters van zeewolven vellen of rendieren pooten (*p*); de mannen draagen altoos breede gevulde mutſen op het hoofd, in

Kleeding.

(*o*) Zij bekomen deeze kleederen van rendieren vellen uit het land der Koriaken.

(*p*) Deeze laarzen worden in de Kamſchatſche taal genaamd, *tor-baſſi.*

1787. *November.* Te Bolcheretsk. in het beſte Jaargetij trekken zij een langer hemd aan van nankin, of van een vel zonder hair, dit is gemaakt even als het parque, en dient hun ten zelfden gebruike, dat is te zeggen, dat ze het over de andere kleederen aantrekken; het ſtaatſie en beſte kleed, is een parque omzoomd met bevervel en fluweel, of van andere diergelijke kostbaare ſtof en voering; de vrouwen zijn op dezelfde wijs gekleed als de Rusſiſche vrouwen, de kleeding van deeze laatſte is genoeg bekend dan dat ik nodig zou hebben die te beſchrijven, ik zal maar alleen aanmerken, dat door de groote duurte van alle deeze ſoorten van ſtoffen in Kamſchatka, het toilet der vrouwen aldaar een aanmerkelijke uitgaaf vordert; ſomtijds neemen zij ook de kleeding der mannen aan.

Voedzel. Het voornaamſte voedzel van deeze volkeren beſtaat, gelijk ik reeds gezegt heb, in gedroogden visch; de mannen verzamelen zelfs den voorraad van deeze hoofd-ſpijs, terwijl de vrouwen zich bezig houden met het verrichten van het huishoudelijke, en het verzamelen der vrugten en andere gewasſen, die, na den gedroogden visch, de begunſtigdſte geregten van de Kamſchatters en Rusſen in deeze ſtreeken zijn; wanneer de vrouwen deeze inzameling voor den winter-voorraad gaan doen, zijn dit voor haar zo veele feestdagen, ze vieren die met eene luidruchtige en ongebondene

ver-

vervoering van vreugde, die ſomtijds gelegenheid geeven tot klugtige en meest altoos onbetamelijke voorvallen; zij verſpreiden zich in menigte al zingende door de velden, en geeven zich over aan alle de dwaasheden, die de verbeelding haar ingeeft, nog vrees, nog ſchaamte wederhoud haar. Ik kan deeze buitenſpoorige uitzinnigheid niet beter afſchilderen, dan met ze te vergelijken bij de raazende heidenſche bacchanten; wee den man, die bij toeval derwaards komt en als dan in haare handen valt! hoe kloek en fluks hij ook zijn mag, is het hem echter onmogelijk om zich aan het lot dat hem bedreigt te onttrekken, het is zeldzaam, dat hij uit het gevecht komt zonder een goede kaſtijding met roeden ondergaan te hebben.

1787. *November.* Te Bolcheretsk.

Wat de ſpijzen betreft, zie hier ten naaſten bij hoe de Kamſchatters ze toebereiden, men zal uit dit verhaal kunnen oordeelen, dat men hen niet kan verdenken van zeer lekker te zijn; ze weeten voor al, zich alles van den visch te nutte te maaken. Zo dra ze gevangen is (*q*) haalen ze de kieuwen uit, die ze met het grootſte vermaak uitzuigen. Door eene andere zuivering, uit zinnelijk-

(*q*) Ik zal in meer bijzonderheden over derzelver vischvangst treden, wanneer ik van hunne manier van jaagen zal ſpreeken.

1787. *November.* Te Bolcheretsk.

lijkheid of gulzigheid ontstaande, snijden ze 'er dadelijk ook eenige geheel bloedende, en somtijds geheel bevrozene stukken af, welke zij met greetigheid opslokken, vervolgens gaat men voort met den visch te snijden, waar van de graaten voor de honden geschikt zijn; het overschot word bewaard en voor den winter gedroogt, als dan eet men ze gekookt, gebraaden, geroostert, en meesttijds geheel raauw.

Dog het geregt, dat de hoofsche kenners het meeste beminnen, en dat mij het walgelijkste toegescheenen heeft, is een zoort van salm genaamt *tchaonitcha*; zo dra zij ze gevangen hebben, begraven ze die in een kuil, zij laaten ze in deeze vreemde eetens-kas leggen, tot dat ze wel tijd gehad heeft om te verzuuren, of om juister te spreeken, geheel te verrotten; het is maar alleen op dat punt van bederf, dat ze de gunst verkrijgt om tot de grootste lekkernij van dit volk te dienen. Na 't mij voorkomt, is de bedorve lucht, die deeze visch van zich afgeeft, genoegzaam om den uitgehongerden mensch af te schrikken, en nogtans vergast zich een Kamschatter met deezen verrotten visch geheel raauw op te eeten; wat acht hij zich boven al gelukkig, wanneer hij den kop heeft, dit is het uitsteekendste beetje, men snijd het in verscheide stukken. Ik heb dikwils mijn afkeer zoeken te overwinnen, om

van

van dit zo gezogte geregt even te proeven, dan nimmer kon ik 'er toe beſluiten, om het in den mond te neemen, en zelfs niet om het maar aan den mond te brengen; iedere reis veroorzaakte de ſtinkende lucht, die het van verre verſpreidde, mij walgingen, en eenen onweerſtaanbaaren tegenzin.

1787. *November.* Te Bolcheretsk.

Forellen en Salmen van verſchillende ſoorten zijn de gemeenſte visſchen in Kamſchatka, men eet 'er ook zeewolven, en het vet van deezen visch is zeer goed bevonden; men bedient 'er zich van tot het maaken van olie om te branden.

Onder de verſchillende gewasſen, die mede tot het voedzel der Kamſchatters in aanmerking komen, maaken zij voornamelijk gebruik van de ſaranawortel, wilden knoflook, ſlatkaïa-trava of zoet gras, en van eenige planten en andere vrugten die ten naaſten bij dezelfde zijn als in Rusland.

De ſaranawortel is bij de Kruidkenners bekend (*r*), deszelfs gedaante, dikte en couleur zijn in 't breede beſchreeven in de derde reize van Cook, deeze meel-achtige wortel dient in plaats van

(*r*) Onder deeze benaaming: LILIUM FLORE ATRO RUBENTE.

1787. *November.* Te Bolcheretsk. van brood (*s*), men laat dien droogen voor dat men ze kookt, dog op welke manier men die ook toebereid, is ze altoos zeer gezond en zeer voedzaam.

Dranken. Van den wilden Knoflook (*t*) maakt men een ſoort van zuuren en gegiſten drank, die een zeer kwaaden ſmaak heeft, het word ook nog in verſcheide ſauſen gebruikt; deeze volkeren houden daat zeer veel van.

De ſlatkaïa - trava of zoet gras is vrij aangenaam, wanneer het versch is. De Engelſchen hebben ook veele bijzonderheden van deeze plant opgegeeven (*u*) waar van de inboorlingen des lands veel

(*s*) De Koſakken gebruiken daarenboven nog roggemeel, ze maaken daar van zwart brood gelijk aan dat der Rusſiſche boeren; de regeering geeft hun eene zekere hoeveelheid van dat meel, dog zulks is altoos onvoldoende, en zij zijn genoodzaakt om 'er zich op hunne eige koſten van te voorzien; ſommigen koopen dit op, om vervolgens op den voorkoop te winnen.

(*t*) Men noemt die in Kamſchatka *tſcheremtſcha.* Gmelin benoemt ze dus: ALLIUM FOLIIS RADICALIBUS PETIOLATIS, FLORIBUS UMBELLATIS, *Vol. I. p.* 49.

(*u*) SPONDILIUM FOLIOLIS PINNATIFIDIS. Ziet Linnaeus. Het ſap het welk uit het vlies of ſchil van deeze plant komt, is zo kwaadaartig, dat men 'er met de hand niet kan aanraaken of deeze zwelt terſtond op, ook is men zeer zorgvul-

veel werk maaken, vooral wanneer het overgehaald is. Weinig tijds na dat ze geplukt is ſplijten zij dezelve door midden, en ſchrapen ze met een ſchelp af, ten einde 'er de ſchil aftehaalen, zij laaten ze vervolgens voor den winter droogen, en wanneer zij er zich van in derzelver ragouts willen bedienen, doen zij ze kooken. De ſlatkaïatrava of dit zoet gras wordt ook gebruikt om brandewijn van te maaken (*x*) en in het land verkogt zo als ik boven gezegt heb, voor rekening van de regeering, die deeze plant van de Kamſchatters koopt. 1787. *November.* Te Bolcheretsk.

Men telt drie ſoorten van inwoonders, de inboorlingen of Kamſchatters, de Rusſen en Koſakken, en de Meſticen of de bijzondere perſoonen, welke uit de vermenging van deeze twee geſlagten gebooren zijn. Inwoonders van Kamſchatka.

De Inboorlingen, dat is te zeggen, die geenen, wier bloed niet vermengt is, zijn weinig in getal; de Kinderziekte heeft 'er wel drie vierde van weg- Inboorlingen.

vuldig om handſchoenen aantetrekken, wanneer men ze plukt.

(*x*) Deeze brandewijn veroorzaakt nog veel eer dronkenſchap als de Franſche, wie er van drinkt, kan verzekert zijn van des nagts zeer verhit te weezen, en den volgenden morgen naargeeſtig en ongerust, even of hij iets kwaads verrigt had.

1787. *November.* Te Bolcheretsk. weggenoomen, en het overfchot is in de dorpen van het fchier-eiland verfpreid, dog in Bolcheretsk zou men werk hebben om 'er één of twee te vinden.

De eigentlijke Kamfchatters zijn in het algemeen kleinder dan eene gewoone lengte, zij zijn van eene dikke en breede gedaante, kleine en diep ingezonken oogen, hangende uitfteekende wangen, een platten neus, zwarte hairen, bijna geen baard, en een weinig bruin van couleur; die van de meefte der vrouwen en derzelver gelaatstrekken, zijn ten naaften bij het zelfde; men zal ze dus na deeze afbeelding voor geene verleidelijke voorwerpen befchouwen.

De aart der Kamfchatters is zagt en herbergzaam, zij zijn nog bedriegers nog dieven, zij bezitten zelfs zo weinig geflepenheid, dat 'er niets gemaklijker is dan om ze te bedriegen, wanneer men, gelijk gezegt is, van hunne neiging tot de dronkenfchap weet gebruik te maaken; zij leeven onder zich zelfs in de befte eensgezindheid; het fchijnt dat ze, naar maate van derzelver klein getal, des te meer aan elkander verkleeft zijn, deeze vereeniging doet hun zich onderling de hand bieden in het verrichten van den arbeid, en het is geen gering blijk van derzelver ijver, dat zij zich daartoe verpligten, indien men derzelver natuurlijke luiheid, die uitermaaten groot is, in aanmerking neemt. Een werkzaam leeven zou hun onverdraaglijk zijn: en het

het hoogſte geluk in hunne oogen beſtaat, na dat van zich dronken te drinken, in niets te doen te hebben, en te leeven in eene zagte zorgeloosheid; ze is zodanig bij dit volk ingeworteld, dat ze hen de middelen, om in de noodzaaklijkſte behoeftens van het leven te voorzien, doet verwaarloozen. Men heeft des winters meer dan eens huisgezinnen tot de vreesſelijke uiterſtens van hongersnood gebragt gezien, om dat ze zich de moeite niet hadden willen geeven van geduurende den zomer derzelver voorraad van visch gereed te maaken, die nogtans voor hun het noodzakelijkſte voedzel is. Indien ze dus hun eigen beſtaan vergeeten, begrijpt men ligtelijk, dat ze nog minder zorg voor de zindelijkheid hebben, deeze beſpeurt men nog aan hun, nog in hunne wooningen, men zou hun veel eer kunnen verwijten, dat ze daar omtrent in een tegengeſteld uiterſte vielen. Niettegenſtaande deeze zorgeloosheid en de andere gebreken der inboorlingen, is het echter te betreuren, dat hun getal niet aanmerkelijker is, want volgens het geen ik gezien heb, en het welk mij door verſcheide perſoonen beveſtigt is, moet men, om verzeekert te zijn van in dit land gevoelens van eer en menschlievendheid aantetreffen, dezelve bij de eigentlijke Kamſchatters zoeken. Zij hebben derzelver boerſche deugden nog niet tegen de gepolijſte on-

1787. *November.* Te Bolcheretsk.

1787. *November.* Te Bolcheretsk.

deugden verwisseld, welke de Europeanen, die geschikt waren om hen te beschaaven, tot hen overgebragt hebben.

Aanmerkingen over de zeden der Inwooners van Bolcheretsk.

Dog het is te Bolcheretsk, alwaar ik de uitwerkzelen van dien invloed ben ontwaar geworden. Ik heb daar eeniger maate het spoor der Europëesche zeden aangetroffen, minder evenwel in de vermenging der geslagten, taal en de gelijkvormigheid der gelaatstrekken van de Inwoonders, dan wel in derzelver geneigtheden en manier van bestaan, die juist niet altoos een grooten trap van deugdzaamheid aanduiden; dit aanmerkelijk onderscheid tusschen hen en de Inboorlingen komt alleen, na mijn inzien, van de moeilijke leiding tot de beschaaftheid; en ziet hier, waar op ik mijne gedagten omtrent dit onderwerp gronde.

Bolcheretsk was sedert korten tijd de hoofdplaats van Kamschatka, voor al zedert dat de Commandanten het nodig geoordeeld hebben van aldaar hun verblijf te vestigen. Deeze hoofden en derzelver gevolg bragten de Europeesche wetenschappen en zeden derwaarts; men weet, dat die doorgaans bij overlevering vervalscht worden, naar gelang dezelve meer en meer van haaren oorsprong verwijderen; het is nogtans waarschijnlijk, dat de Russische regeering zo veel mogelijk haar gezag en de uitvoering haarer bevee-

len

len, niet anders toevertrouwde, dan aan Officieren van bekende verdienſten, bij aldien ik ten minſten mag oordeelen uit die geenen, welke daar mede tegenswoordig belast zijn; en dienvolgens moet men gelooven, dat deeze bevelhebbers en andere officieren in de plaats van hun verblijf geen andere voorbeelden gaven dan van deugd, kundigheid en alle de achtingswaardige hoedanigheden der beſchaafde volkeren. Ongelukkig waaren de gegeven lesſen niet altoos voldoende, dat is te zeggen, dat ze niet al dat nut voortbragten, het geen men 'er van wagten kon, 't zij, dat ze niet anders dan bij gevolgtrekking werkten en derhalven niet genoeg de zinnen aandeeden, of liever dat ze zich niet in haare volkomenheid konden verſpreiden, en daar door alleen in de gemoederen voorbijgaande of zelfs gebrekkige indrukzelen overlieten.

1787. *November.* Te Bolcheretsk.

Deeze hervormers vonden denzelfden ijver niet in de Koſakken, die de bezettingen uitmaaken, nog in de Kooplieden en andere Rusſiſche emigranten, die zich in dit ſchier-eiland neergezet hebben. De neiging tot ongebondenheid en de zucht tot winst, welke bijna altoos in een overwonnen land door de volkplantingen der overwinnaars overgebragt word, dusdanige geſteltheden, verder ontwikkelt door de gemaklijkheid van luiden te vinden die bedrogen kunnen worden, moeſten

1787. *November* & *December.* Te Bolcheretsk.

noodwendig den voortgang der hervorming ſtremmen. De rampzalige kiemen van deeze geneigtheden breidden zich te ſpoediger uit door de huwelijken, terwijl de zaaden der gezellige deugden, welke men getragt had aldaar aan te kweeken, ter naauwer nood vruchten voortbragten.

Hier uit is voortgeſprooten, dat de inboorlingen, of eigentlijke Kamſchatters, vrij algemeen hunne onweetende eenvoudigheid en de ruwheid hunner zeden bewaart hebben, en dat een gedeelte der andere Rusſiſche en vermengde inwoonders, die zich bij voorkeur in het verblijf der hoofden geplaatst hebben, wel eene flaauwe ſchemering van de Europëeſche zeden hebben behouden, dog niet het volmaaktſte het geen deeze kunnen opleveren. Men heeft 'er het bewijs reeds van gezien in het geen ik van hunne grondbeginzels in den Koophandel gezegt heb, en ik ben in de gelegenheid geweest van 'er nog beter van overtuigd te worden, geduurende mijn verblijf te Bolcheretsk, door eene meer aanhoudende beſpiegeling van deszelfs inwoonders die, zonder dit bekleedzel, bijna geheel aan de Inboorlingen zouden gelijken.

Danspartijen, gegeeven aan de Vrouwen te Bolcheretsk, en aanmerkingen geduurende deeze Bals gemaakt.

De Heer Kasloff, en op zijn voorbeeld, alle de geenen die hem vergezelden, gaven beurtelings aan de vrouwen van dit Oſtrog verſcheide feeſten of danspartijen; zij verſcheenen 'er allen, tel-

1787. *November* & *December.* Te Bolcheretsk.

telkens met zo veel luſt als genoegen. Ik had gelegenheid om te zien dat men mij niet bedrogen had, wanneer men mij verzekerde, dat alle deeze vrouwen, de Kamſchatſche zo wel als de Rusſiſche, de vermaaken beminnen, zij zijn 'er zo verzot op, dat ze zulks niet kunnen verbergen. De dogters zijn alle verbaazend vroeg huwbaar, en de koude luchtsgeſteldheid ſchijnt geen invloed op haar te hebben.

Omtrent de Bolcheretskſche vrouwen, die zich in onze gezelſchappen begaven, en die meeſtendeels van gemengd bloed of van vader en moeder Rusſen gebooren waaren, merkte ik op dat derzelver gedaante in het algemeen niet onbevallig was, ik zag 'er zelfs verſcheiden, die voor fraaij konden doorgaan; dog de jeugd is bij haar niet van langen duur, het zijn zeker de kinderen, of de moeijelijke arbeid, waar aan ze onderworpen zijn, die haar bijna in den bloei haarer jaaren doen verwelken. Derzelver inborst is vrolijk en van eene ſcherpzinnige levendigheid, mogelijk een weinig ten koſte van de welvoeglijkheid, zij zoeken uit zich zelfs het gezelſchap te vermaaken door alles wat haare vrolijkheid en haare ſpelen haar aan de hand kunnen geeven; zij beminnen den zang en het geluid van haare ſtemmen is zagt en vrij aangenaam; het zou alleen te wenſchen zijn, dat haare muſiek minder na den ſmaak

1787. November & December. Te Bolcheretsk.

van het land ingericht was, of meer de onze evenaarde. Zij fpreeken hetRusfisch en hetKamfchatsch, dog zij behouden alle de uitfpraak van de laatfte taal. Ik verwachtte niet om hier Poolfche en nog minder om hier contredanfen in den Engelfchen fmaak te zien dansfen: wie zou gelooven dat men 'er zelfs één denkbeeld van de menuet had? Het zij, dat mijn verblijf geduurende zes en twintig maanden op zee, mij minder de gebreken deed befchouwen, het zij, dat de herinneringen, welke dit fchouwfpel mij voor den geest bragt, mijne oogen verbijfterden, ik vond altans dat deeze danfen met vrij veel naauwkeurigheid en meerdere bevalligheid uitgevoerd wierden dan ik mij zou hebben kunnen verbeelden. De danfereslen, waar van hier gefproken word, zijn zo trots, dat ze de Kamfchatfche zangen & dansfen met verontwaardiging befchouwen. Om een einde te maaken van mijne befpiegelingen op deeze danspartijen, zal ik 'er bijvoegen, dat de opfchik deezer vrouwen zeer zorgvuldig in acht genomen word, zij kleeden zich met al het bevallige wat zij bezitten of met het geen zij het kostbaarfte achten. De kleederen tot deeze danspartijen en plegtigheden gefchikt zijn voornaamelijk van zijde, en men heeft op het artikel van den handel kunnen zien, dat deeze kleeding haar zeer veel kost. Ik zal dit verhaal eindigen met eene aan-

mer,
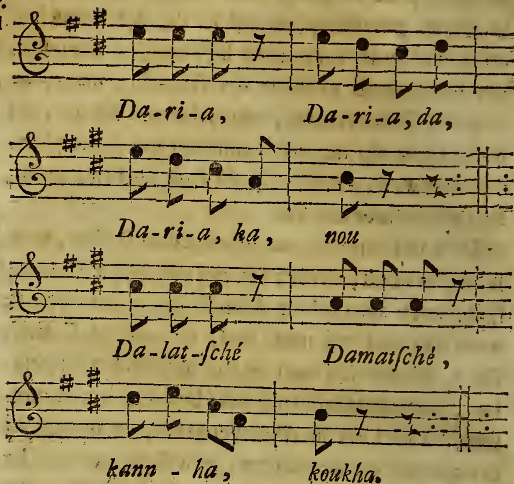
merking, die ik gelegenheid had te maaken, zo in deeze gezelfchappen als in die der Kamfchatters, welke ik vervolgens bijwoonde, namelijk, dat het grootfte gedeelte der Rusfifche mans, en ook der Inboorlingen, niet jaloersch fchijnt; zij fluiten gewillig de oogen omtrent het gedrag hunner vrouwen, en zijn op dit ftuk zo handelbaar, als immers weezen kan.

1787. *November & December.* Te Bolcheretsk.

Feeften & danfen der Kamfchatters.

De Kamfchatfche gezelfchappen en feeften, waar ik mij bevond, bezorgden mij een ander fchouwfpel, even aartig door deszelfs bijzonderheid. Ik weet niet wat mij meer trof, de zang of de dans; deeze fcheen mij veel na die der wilden te gelijken, ze beftaat in op de maat beweegingen te maaken, of veel eer in onaangenaame, en moeielijke draaijingen en wendingen, terwijl zij ter zelfder tijd een fchor en gedwongen geluid opheffen, dat gelijk is aan een onafgebrooken hik, om de maat aanteduiden van het lied, het welk het gezelfchap zingt, en waar van de woorden meesttijds zonder zin zijn, zelfs in 't Kamfchattisch. Ik fchreef een deezer liederen op, het welk ik meen hier te moeten plaatzen, ten einde een denkbeeld van den zang en de maat deezer volkeren te geeven.

1787. *December.* Te Bolcheretsk.

Het welk betekent,

Daria (y), *Daria zing en dans nog eens.*

Dit zelfde lied word tot in het oneindige herhaald.

Zij beijveren zich vooral, om in hunne dansen de verschillende beesten, waar ze jagt opmaken, na te doen, als de patrijzen en anderen, dog

(y) *Daria is een Doopnaam die men aan de meisjes in Rusland geeft.*

dog voornamelijk den beer; zij vertoonen zijnen lompen en loggen gang, en zijne verſchillende gewaarwordingen of de toeſtanden waarin hij zich bevind, namelijk, de jongen rondom de moeder, het liefdeſpel der mannetjes met de wijfjes, eindelijk derzelver boosheid, wanneer ze daar in geſtoord worden. Deeze volkeren moeten wel eene zeer volkomene kennis van dit dier hebben, zij hebben, het is waar, menigvuldige gelegenheden om hem waar te neemen, en zonder twijffel maaken zij 'er een bijzondere ſtudie van, want ze bootzen alle de beweegingen zo wel na als ik geloof dat maar mogelijk is. Ik vroeg aan Rusſen, welke die dieren beter kenden dan ik, als zijnde in hunne jagtpartijen meer gewoon met dezelve te doen te hebben, of deeze nagebootſte danzen wel uitgevoerd wierden, zij verzekerden mij allen, dat het moeite zou koſten om in het land bekwaamer danſers te vinden, en dat het geſchreeuw, de gang, en alle de geſtaltens van den beer zo wel nagevolgt waaren, dat men 'er zich in vergisſen zou; echter zijn, onder het welneemen van de liefhebbers, deeze danſen na mijn oordeel niet minder vermoeijend voor de aanſchouwers als voor de vertooners; men lijdt wezentlijk wanneer men deeze danſers zich ziet ontheupen, alle de leden verſtuiken, eindelijk zich uit den adem werken, en dit alles om het

1787. *December.* Te Bolcheretsk.

1787. *December.* Te Bolcheretsk.

groote vermaak, 't welk zij in deeze klugtige danſen genieten, uittedrukken, die, ik herhaal het, zeer de belaggelijke vermaaken der wilden gelijken; in veel opzichten kunnen de Kamſchatters in denzelfden rang geplaatst worden.

Beeren jagt.

Na verhaald te hebben, met welke kunst deeze volkeren de gebaarden en alle de beweegingen van den beer nabootzen, dien men eenigermaate hunnen dansmeeſter kan noemen, zou het nu niet de géſchiktſte gelegenheid zijn om een denkbeeld van de wijze te geeven, waar op zij op dit dier ter jagt gaan? Zij vallen hem op verſchillende manieren aan, ſomtijds leggen zij hem ſtrikken; onder eenen zwaaren val, in de hoogte opgehouden door eene genoegzaam verheven ſteigering, plaatzen zij het een of ander lokaas om den beer derwaarts te trekken, deeze heeft het zo dra niet gerooken en gemerkt, of hij gaat voorwaards om het te verſlinden; terzelver tijd doet hij het zwakke ſteunzel van den val waggelen, die hem op den hals valt, en hem voor zijne gulzigheid ſtraft, met hem den kop en ſomtijds het geheele lighaam te vermorzelen; dusdanig heb ik 'er zedert, wanneer ik door bosſchen kwam, in deeze valſtrikken zien vangen; dezelve blijven ſtaan tot dat 'er een beer in gevangen is; voor dat dit gebeurt loopt 'er ſomtijds bijna een jaar voorbij. Men zal zeggen, dat deeze manier van de beeren te

van-

vangen geene groote kloekmoedigheid nog veel vermoeijenis van de jagers vereischt, dog 'er is een andere die in dit land veel in gebruik is, en tot welke men ligt begrijpen kan, dat zo veel ſterkte als moed vereischt word. Een Kamſchatter gaat verzeld of alleen uit om een beer te ontdekken, hij heeft geen wapenen dan alleen zijn ſnaphaan, een ſoort van karabijn, waar van de kolf zeer dun is, voorts een lans of ſpriet en zijn mes. Al zijn voorraad bepaalt zich tot een klein pakje, bevattende een twintigtal gedroogde visſchen. In deeze ligte uitrusting dringt hij door het digtſte der bosſchen en in alle de plaatzen die tot een leger voor dit dier kunnen verſtrekken. Gewoonlijk is het in de ſtruiken of in de biezen, aan de oevers der meiren of rivieren, dat zij zich plaatzen, en het dier met ſtandvaſtigheid en onverzaagtheid afwachten; indien het nodig is zal hij dus een geheele week in hinderlaag blijven leggen, tot dat de beer verſchijnt; zo dra hij denzelven onder zijn ſchot heeft, plaatst hij op den grond een houten vork, die ter onderſteuning van zijn ſnaphaan dient (z). Met behulp van dee-

1787. December. Te Bolcheretsk.

(z) De Kamſchatters kunnen zonder zodanig ſteunpunt niet ſchieten, het geen ondertusſchen zeer langduurige toebereidzelen vordert, en blijkbaar ſtrijdig is met de ſnelheid, die het grootſte voordeel van een jager uitmaakt.

1787. *December.* Te Bolcheretsk.

deeze vork verkrijgt het oog meerder juistheid in het treffen, en de hand meerder zekerheid: het is zeldzaam, dat hij zelfs met een vrij kleine kogel het beest niet raakt, het zij in den kop, of in de ſchouders, deszelfs gevoeligſte plaats; dog hij moet ln het zelfde oogenblik wederom laaden, want zo het eerſte ſchot hem niet ter neer geworpen heeft, loopt het beest aanſtonds toe (*a*) om zich op den jager te werpen, die niet altoos den tijd heeft van een tweede ſchot te doen; als dan heeft hij toevlucht tot zijn lans, waar mede hij zich in der haast wapent, om zich tegen het verwoed beest, dat hem op zijn beurt aanvalt, te verweeren. Zijn leeven is in gevaar (*b*), indien hij den beer geen dodelijken ſteek toebrengt; en

(*a*) Het gebeurt ook dikwils, dat men hem de vlugt ziet neemen, niettegenſtaande zijne kwetſuur die hij in de doornhaagen of moerasſen gaat verbergen, het is daar dat, wanneer men het ſpoor van zijn bloed volgt, men hem dood of ſtervende wedervind.

(*b*) Men verzekerde mij, dat de beer wanneer hij zijn aanvaller overwint, hem het vel van het bekkeneel aftrekt, zijn aangezicht 'er mêe bedekt, en dan heen gaat. Volgens het zeggen der Kamſchatters, duidt de wraak van dit dier aan, dat hij het gezicht van den mensch niet verdragen kan; dit belaggelijk vooroordeel onderhoud onder hen het denkbeeld van hunne meerdere verhevenheid, en geeft na mijne gedagten reden van derzelver moed.

1787. *December.* Te Bolcheretsk. Jagt.

en men kan begrijpen, dat in deeze gevegten de mensch niet altoos de overwinnaar is, dit schrikt nogtans de bewoonders dezer streeken niet af, om 'er zich bijna dagelijks aan bloot te stellen; zij hebben te vergeefsch de menigvuldige voorbeelden van hunne landgenooten die daar bij omkomen voor oogen; zij kunnen daar en boven nimmer op deeze jagt gaan, zonder te denken dat ze overwinnen of sterven moeten; en nooit schrikt echter het denkbeeld van deeze harde keus hen af, of houd hen tegen (*c*).

Zij jaagen bijna op dezelfde wijs de andere gediertens, als de rendieren, de argalis of wilde bokken in het Rusfisch genaamd *diki-barani*, de vosfen, de otters, de bevers, de sabelmarters, de haa-

(*c*) Zij onderneemen deeze jagt in alle de jaargetijden, uitgezonderd wanneer de sneeuw de velden bedekt; als dan hebben zij een andere manier om den beer te vervolgen. Men weet dat hij zich s'winters in het hol begeeft het geen hij zich geduurende den herfst van takken gemaakt heeft, hij brengt daar den guuren tijd door met slaapen of met zijn poot te likken; het is hier dat de Kamschatters op hunne sleeden hem gaan aanvallen met behulp van hunne honden, die hem bespringen en noodzaaken om op zijn verdediging te denken; hij begeeft zich uit zijne schuilplaats en loopt in een bijna zekeren dood; zo hij weigert er uit te komen, vind hij eveneens den dood onder de puinhoopen van zijn hol.

1787. *December.* Te Bolchereısk. haazen (*d*) enz., dog nimmer hebben zij dezelfde gevaaren te vreezen; somtijds bedienen zij zich van vallen, van hout of ijzer gemaakt, minder groot dan die ze voor de beeren stellen, en ten opzichte van de eenvoudige zamenstelling, veel gelijkende naar onze wezelvallen; de eenigste voorzorg, die men gebruiken moet, bestaat daar in om ze van tijd tot tijd na te gaan zien. Somtijds gaan ze zich gewapend verschuilen, gelijk ik reeds gezegt heb, en de eenigste zwaarigheid, die ze doorteftaan hebben, word veroorzaakt door de langduurigheid van derzelver jagt, wanneer ze geen voorraad van spijs meer hebben. Dikwils onderwerpen ze zich om geduurende verscheide agtereenvolgende dagen honger te lijden, liever dan de plaats te verlaaten, zonder het beest, dat ze vervolgen, gedood en gevangen te hebben; dog zij stellen zich ruim schadeloos voor dit vasten, met op de plaats het gejaagde op te eeten (*e*) en in blijdschap de vellen te tellen, die zij daar door bekomen.

Om op deeze dieren, die in Kamschatka overvloe-

(*d*) Men kan bij Cooke de beschrijving deezer dieren vinden.

(*e*) Zij vinden veel smaak in het vleesch van de beeren, wilde bokken en rendieren, voor al in het laatste, dit heeft ook dikwils mijn voornaamste geregt uitgemaakt.

vloedig zijn, ter jagt te gaan, kiezen zij de jaargetijden, waar in derzelver hair het ſchoonſte is; in het begin van den winter jaagt men de ſabelmarters. Deeze bewoonen gemeenlijk de boomen, men onderſcheid ze aan dat gedeelte van 't hair dat het digtst aan het vel is, het geen de couleur en den naam heeft van die boomen, waar op ze zich het meest ophouden, als de berken, mastboom, &c.

1787. *December.* Te Bolchereтsk.

De herfst, winter en lente zijn de gunſtigſte jaargetijden voor de vosſen jagt; men onderſcheid ze in vierderlei ſoort als 1. de vos van een witachtig ros, die het minst geacht word, 2. de roode vos of van eene fraaije rosheid, 3. de vos gemengeld met ros, zwart en grijs, die *ſevadouschka* genaamd word, 4. de zwarte vos die het zeldzaamſte is en waar van men het meeſte werk maakt; deszelfs couleur is zuiver donker zwart, men vind alleen, dat de langſte hairen van den rug ſomtijds aan de uiterſtens eene grijsachtige couleur hebben, daar zijn 'er wier waarde niet te ſchatten is. Eindelijk geloof ik dat men nog twee andere ſoorten van vosſen zou kunnen tellen, dog die men hier daar niet voor houd, en welke wij de blaauwe en witte vos noemen; derzelver naamen zijn in 't Rusſisch *golouboij*, *pesſets* en *beloij-pesſets*, hun hair is veel dikker dan dat van de anderen. In 't algemeen zijn de

vos-

1787. *December.* Te Bolcheretsk. vossen van het vaste land veel fraaijer dan die in de Eilanden oostwaards gelegen (*f*) gevangen worden; ze worden oneindig duurder verkogt.

De jagt op de rendieren word in den winter ondernomen, en die der argalis in den herfst. De otters zijn hier ook zeer zeldzaam, dog daar is een redelijk groot aantal hermelijnen, en ik weet niet, waarom men zich de moeite niet geeft, van die te vangen; het schijnt dat men er geen werk van maakt.

Vischvangst. Deeze volkeren verrichten ook derzelver vischvangst in verschillende jaargetijden, die der salm en forellen geschied in junij, die van den haring in april en maij, en eindelijk, die van den zeewolf in den zomer, de lente en vooral in den herfst.

Zij bedienen zich zeldzaam van een zegen, dog bijna altoos van de gewoone netten (*g*), of van

(*f*) Dit zijn de Aleutiaansche, Schoumaginsche, Vossen en andere Eilanden.

(*g*) Hunne netten zijn van garen even als de onze, dit koopen zij van de Russen, en vervaardigen het ook zelfs van brandnetels, waar van ze een aanzienlijke verzameling opdoen, zij plukken dezelve in den herfst, binden ze aan bossen, en leggen ze onder hunne balagans te droogen. Zo dra zij hunne vischvangt en de inzameling der vrugten verticht

van een foort van harpoen, waar van ze met zeer veel handigheid gebruik maaken; de zegen word zelden uitgeworpen dan om zeewolven te vangen, dezelve zijn van lederen riemen gemaakt, en de maazen zeer groot; zij hebben nog een andere manier van visfchen namelijk met de rivier door paalen en takken aftefluiten, welke zeer digt in een gevoegd zijnde aan den visch maar een kleinen doortogt geeven; fomtijds laat men 'er verfcheide in, aan welkers openingen mandens geplaatst worden, zodanig ingerigt dat de visch 'er eens in zijnde daar niet weder uit kan. 1787. *December.* Te Bolcheretsk.

De paarden zijn niet zeer gemeen in Kamfchatka, ik zag 'er eenigen te Bolcheretsk, die aan de regeering toebehooren, en die aan de zorg der Cofakken toevertrouwd zijn; ze dienen alleen maar geduurende den zomer tot vervoering der koopwaaren en goederen van de kroon, als mede tot gemak der reizigers. De paarden zijn 'er zeldzaam.

Daar en tegen, zijn de honden overvloedig in dit land, en worden tot alle vervoeringen gebruikt, het nut dat ze den Kamfchatteren aanbren- Honden.

richt hebben, werken zij aan derzelver bereiding: zij fplijten ze in tweeën, vervolgens haalen zij 'er met de tanden behendig de fchel af, het overige word geklopt en gefchud, tot dat de vezels fchoon en gefchikt voor het fpinnen worden.

1787. *December.* Te Bolcheretsk.

brengen, maakt deeze minder gevoelig voor het gemis van andere huisdieren. Daar en boven heeft men gezien, dat het voedzel voor deeze loopers nog moeijelijk te verkrijgen nog koftbaar is, met dezelven verrotten of het overfchot van gedroogden visch te geeven kunnen hunne meefters volftaan, en dit geeven zij ze nog niet eens, dan geduurende den tijd, dat ze hun van dienst zijn; des zomers, het geen de tijd is, wanneer die dieren niets te verrichten hebben, is het gebruik om zich van een groot gedeelte te ontdoen, aan welke men zelfs de zorg overlaat voor hun beftaan; deeze honden weeten daar zeer wel in te voorzien, met zich door de velden te verfpreiden en langs de meïren en de rivieren te zwerven. Derzelver oplettenheid om vervolgens bij hunne meefters wedertekoomen is eene der verwonderlijkfte proeven van de getrouwheid deezer dieren; de winter daar zijnde, betaalen zij de vrijheid en de korte rust die zij genoten hebben, zeer duur; hun arbeid begint met hunne flavernij, deeze honden moeten uitermaaten fterk zijn om dien te draagen, hunne grootte is nogtans niet buitengemeen, ze gelijken vrij wel aan de berg of herders honden in Frankrijk. Er zijn geene Rusfifche inwoonders of inboorlingen die niet ten minften vijf honden bezitten, zij bedienen zich daar van om mede te reizen, om in de

bos-

bosſchen te gaan houthakken, om het zelve even als hunne andere goederen en voorraad te vervoeren; eindelijk, om de reizigers van de eene plaats naar de andere te brengen; en waarlijk, paarden zouden hun van geen meer dienst kunnen zijn. Deeze honden zijn doorgaans twee aan twee voor één ſleede geſpannen (*b*), één alleen is aan het hoofd en dient voor leidsman, het is voor dien, welke het beſte geleerd is of de meeſte kennis bezit, dat deeze eer bewaard is; hij begrijpt wonderlijk wel de uitdrukkingen, met welke de geleider hun weg beſtiert; wil hij ze ter regter kant doen gaan, roept hij dezelve toe *tagtag*, *tagtag*, en *kougha*, *kougha*, indien men links moet. De verſtandige hond verſtaat het aanſtonds, en geeft aan de geenen die hem volgen, het voorbeeld van gehoorzaamheid; *ah*, *ah* 1787. *December.* Te Bolcheretsk.

(*b*) Zij ondergaan even als de paarden de ontmanning, dog op eene andere manier. Men haald de ballen niet uit, maar men verbrijzeld ze, en men bediend zich hier toe van de tanden; eenige ſterven 'er van, anderen worden 'er van verminkt en geraaken buiten ſtaat om dienst te kunnen doen. Echter begrijpt men dat het onmogelijk zou zijn om van deeze honden zo veel gebruik te maaken, indien ze ongeſneeden waaren, als dan zou men ze met haar wijfjes niet kunnen aanſpannen; dog men ſnijd al de mannetjes niet; men houd er een zeker getal van tot bewaaring van het ras, en vrij dikwils bediend men er zich van op de jagt.

1787. *December.* Te Bolchereısk. *ah* doet hen ſtille ſtaan, en *ha* doet hen vertrekken. Het getal der voorgeſpanne honden is evenredig aan den last van de ſleede; wanneer die het gewigt van den man welke ze beklimt niet veel te boven gaat, noemt men dit een gewoone ſleede of *ſannka* (*i*), het voorſpan beſtaat als dan in vier of vijf honden. Derzelver tuig (*k*) is van leer; het gaat onder den hals door, dat is te zeggen, over de borst van deeze dravers, en is aan de ſleede door een lederen riem van drie voeten lang gehegt op de wijze van een trek-zeel, men maakt ze daar en boven door koppelbanden aan den halsband, den een aan den anderen vast; meesttijds is die halsband met een beerevel overtrokken, het welk tot cieraad dient.

Sleeden. De gedaante der ſleeden is als van een langwerpige mand, waar van de twee uiterſtens zich boogsgewijs verheffen, deszelfs lengte is omtrent drie voet, en de breedte heeft zelden meer dan één voet; deeze ſoort van mande, die het lighaam van de ſleede uitmaakt is van zeer dun hout, de randen ſtaan wijder uit en zijn vercierd met riemen van verſchillende couleuren, een beerevel legt

(*i*) De ſleeden waar op men gewoon is de reisgoederen te laaden worden *narta* genaamt, voor deeze ſpant men tien honden.

(*k*) Deeze Kamſchatſche tuigen worden ALAKI genaamt.

legt uitgeſtrekt op de plaats waar de man gaat zitten. Dit verheven gedeelte van de ſleede is omtrent drie voeten van den grond af, en draagt op vier ſtijlen of beenen; deeze wijken na om laag uit, en zijn op twee evenwijdige planken van drie a vier duimen breed vastgemaakt. Die planken zijn van weinig dikte, dog langer dan het lighaam van de ſlêe; aan deeze dienen ze beide voor ſteunpunten en tot ſchaatzen; tot dat einde zijn ze wanneer het dooid elk van onderen van drie a vier plaaten van walvischbeen van dezelfde breedte voorzien en aan deeze ſchaatzen vastgemaakt met leederen banden. De twee einden, welke deeze planken van vooren vertoonen, zijn na boven omgekromt, en voegen zich aan iedere kant met de dwarsplank, die ter zelfder tijd nederwaarts gaat om een gedeelte van het reisgoed te draagen; het voorſte van de ſleede is ook voorzien met loshangende leiſten, of lederen riemen die van geen het minſte gebruik zijn. De geleider heeft niets anders in de hand dan een krommen ſtok, die hem te gelijker tijd tot een ſtuur en zweep dient. Aan het eene einde van deezen ſtok zijn ijzeren ringen vastgemaakt, zo tot cieraad als om de honden aantemoedigen, door het geluid van dit ſoort van ſchelletjes, die men van tijd tot tijd ſchud; het andere eind is ſomtijds van een ijzeren punt voorzien, ten einde

1787. *December.* Te Bolcheretsk.

1787. *December.* Te Bolcheretsk.

de meer kragts op het ijs en de ſneeuw te kunnen doen; ze dient ook om den ijver van deeze dieren te beſtuuren. Die geenen, welke wel geoeffend zijn, hebben niet nodig de ſtem te hooren; het is genoeg van met deezen ſtok op de ſneeuw te ſlaan om ze links te doen gaan, of op de beenen van de ſlêe om ze ter regter zij te doen afwijken, en om ze te doen ſtil houden, plaatst men die voorwaarts tusſchen de ſlêe en de ſneeuw; eindelijk zo hun loop verſlaauwt, zo ze afgetrokken en onoplettend worden, van de teekens, of op de ſtem, ſtraft men ze met hun dien ſtok toe te werpen (*l*), dog dan heeft men de grootſte behendigheid nodig om denzelven niettegenſtaande den ſnellen loop, weder op te raapen, en dit is eene der voornaamſte blijken van de bekwaamheid des geleiders; de Kamſchatters zijn zonderling behendig in deeze oeffening. In 't algemeen was ik over derzelver vlugheid in het rijden met hunne ſleeden verwonderd; en daar ik welhaast zo als reeds gezegd is, maar al te veel van dit rijtuig zou moeten gebruik maaken, meende ik daar van dikwijls een proef te moeten neemen, minder met oogmerk van 'er mij aan te gewennen, dan wel om mij zelfs te leeren geleiden. Te vergeefsch ſtelde men mij de gevaaren voor, waar

(*l*) *Deeze ſtok word* OSCHTOL *genaamd.*

waar aan ik mij blootſtelde, wanneer ik mij alleen op een ſlêe wilde waagen, voor en aleer ik genoegzaame hebbelijkheid bezat, om zonder leidsman te kunnen weezen; op mijne jaaren kent men zich tot alles in ſtaat; ik luiſterde na geene waarſchuwingen.

1787. *December.* Te Bolcheretsk.

De ligtheid van het rijtuig, naauwlijks tien ponden wegende, deszelfs hoogte, die ze meerder geſchikt maakt tot omvallen, de moeijelijkheid om 'er het evenwigt op te bewaaren, eindelijk de gevolgen, die een val kan hebben, wanneer de ſleede voortholt (*m*), alle deeze bedenkingen, die men niet naliet mij voor oogen te ſtellen, konden mij niet bevreesd maaken, nog afſchrikken van eene zo gevaarlijke oeffening. Ik zette mij eens op mijn nieuwen wagen, echter toeſtemmende dat men mij volgen zou, en verſcheide ſleeden verzelden mij. De geenen die 'er opzaten, behoefden niet lang te wachten, om mij hunne voorzeggingen te zien vervullen; ik gaf hun op een weinig afſtands reeds de vertooning van een geheele omtuimeling; naauwlijks opgericht, of weer op nieuw gevallen, en een vernieuwd geſchater van

(*m*) Wanneer de honden het zelfde gewigt niet meer gewaar worden, geraaken ze in zulk eene drift, dat ze ſomtijds niet eer ophouden, voor dat de ſleê tegens een boom verbrijzeld is, of hunne krachten uitgeput zijn.

1787. *December.* Te Bolcheretsk.

van lagchen: niettegenſtaande dit alles verloor ik den moed niet, en ſtond ſchielijk op om een oogenblik daar na weder omtevallen. Ik had alle reden van mij tegen deeze onaangenaamheid te wapenen, want bij verſcheide herhaalingen betaalde ik den tol van mijne onervarendheid; ik viel bij deeze eerſte proef zeven maal, zonder mij ooit te bezeeren; ik wierd des te vuuriger om een tweede les te neemen, vervolgens een derde, en een vierde, eindelijk gingen 'er weinig dagen voorbij zonder eenigen togt te doen. Het getal mijner tuimelingen verminderde, naar maate ik 'er meer hebbelijkheid en wetenſchap van bekwam, en mijne vorderingen deeden mij zodanige liefhebberij in die oeffening verkrijgen, dat ik mij in weinig tijds een ſoort van roem verwierf. Ik erken, dat het mij moeite gekost heeft, om mij te gewennen, van de nodige regtſtandigheid te bewaaren. Men moet om zo te ſpreeken in eene geduurige beweeging zijn, hier zich ter linkerzijde overwenden, wanneer de ſlêe ter regter afwijkt; daar, zich vrij ſpoedig op de regter kant werpen, om dat ze ter ſlinker zijde overhelt, vervolgens regt opſtaan in andere gevallen, en zo men vaardigheid of oplettenheid mist, is het te verwonderen dat men niet aanſtonds ombuitelt. Wanneer men valt, moet men echter de ſlêe niet verlaaten, dog 'er zich op zijn best aan vasthouden,

den, ten einde een voldoende zwaarte te maaken om de honden optehouden, die zonder dat aan het hollen zouden raaken, gelijk ik reeds gezegt heb. De meest gebruikelijke manier van zich op een slêe te plaatsen, is om er ter zijden op te gaan zitten, even als onze vrouwen te paard rijden; men kan 'er zich ook schrijlings op zetten, dog die richting, waar de meeste kracht toe nodig is, het *nec plus ultra* der bekwaamheid en bevalligheid, bestaat daar in, om zich over eind, op één been te kunnen houden; zij, die in deeze luisterrijke houdingen recht ervaaren zijn, maaken een fraaie vertooning. 1787. *December.* Te Bolcheretsk.

Zo dra ik in staat was zelfs te mennen, had ik voor mij geen ander rijtuig; uit hoofde der wegen altoos verzeld zijnde, ging ik dan eens wandelen of rijden, dan eens op de haazen en patrijzen jagt, waar van wij de spooren in de sneeuw gedrukt zagen (*n*) en wel in zo eene groote menigte, dat ze daar van doorprikt scheen even als een Manier waar op men ter Haazen & Patrijzen jagt gaat.

(*n*) De eerste sneeuw viel te Bolcheretsk op den 5 November, ze was zo overvloedig dat 'er aanstonds de velden mede bedekt waaren, dog de vorst langer agterblijvende, en de stormwinden bijna zonder tusschenpoozen elkander opgevolgt hebbende, kon de sleedevaart geen volkomen aanvang neemen dan vrij lang daar na, gelijk men in het vervolg zien zal.

1787. *December.* Te Bolcheretsk.

een zeef: in de bosfchen was ze fomtijds zo dik, dat het onmogelijk zou geweest zijn om een ftap te doen zonder 'er in te zinken, onze toevlucht was als dan om onze fleeden te verlaaten, waar van wij ons niet meer konden bedienen en wij plaatften ze over zij. Na deeze voorzorg genomen te hebben, die voldoende is om de honden tegen te houden, die aanftonds op de fneeuw in een rei gaan leggen, en daar zonder zich te verroeren, de terugkomst van hunne geleiders afwachten, wij bonden onder de voeten raketten met riemen vast, gemaakt van zeer dunne plankjes (*o*), ieder van zes a agt duim breed, en van drie a vier voet lengte, welkers eind als een fchaats omgekromt en van onderen bekleed is met zeewolvenvel of rendierenpooten. Van dit fchoeizel voorzien, begonden wij onze jagt. Ik had echter in 't eerst moeite genoeg om mij aan deeze fchaatzen te gewennen, ik viel meer dan eens op

(*o*) Deeze raketten worden in 't land *ligi* genaamd. In het noorder gedeelte van het fchier-eiland bediend men zich van een ander foort van raketten *lapki* genaamd, deeze zijn minder lang, en van ineengevlogten leere banden vervaardigt even als het draadwerk van onze raketten in de Kaatsbaanen; men maakt 'er van onderen twee kleine punten aan vast, die in de fneeuw dringen en het uitglijden beletten.

op den rug en op den neus, dog het vermaak van een goede vangst deed mij deeze toevallen vergeeten. Hoe zeer het moeijelijk viel de haazen en de patrijzen te ontdekken, welkers witheid die der fneeuw evenaarde, zo mifte het mij echter zelden, dank zij mijne oeffening en de raadgevingen mijner medgezellen, of ik bragt 'er een goed getal mede.

1787. *December.* Te Bolcheretsk.

Het was een mijner aangenaamfte tijdkortingen te Bolcheretsk; het overige van mijn tijd wierd befteed in verzuchtingen en ongeduldige aandoeningen over de gedwongen langduurigheid van mijn verblijf. Om afleiding te hebben, beijverde ik mij om van de weinige mooije dagen die wij hadden gebruik te maaken, ten einde eenige omleggende ftreeken te gaan bezichtigen, die ik zedert bij mijn vertrek wedergezien heb, en waar van ik fpreeken zal, wanneer ik mijn reis zal hervatten.

De zamenftelling van mijne reisfleeden (*p*) gaf mij ook bezigheid, dog mijne voornaamfte ver-

(*p*) Een foort van gefloote koets alwaar men zich in leggen kan, en die aan een fleede vastgemaakt is; dit is dat flag van rijtuig dat men *verock* in Rusland noemt, alwaar ze zeer gemeen zijn, de mijne was van binnen met beerevellen bekleed, en van buiten met vellen van zeewolven.

1787. *December.* Te Bolcheretsk.

vertrooſting beſtond in het gezelſchap van den Heer Kaſloff en de Officieren van zijn gevolg; hunne verkeering en de aanmerkingen, die ik van tijd tot tijd maakte, ſtelden mij iederen dag in ſtaat om aantekeningen te houden, waar van ik reeds een groot gedeelte afgeſchreeven heb, en hier het overige zal laaten volgen.

Ziektens.

Het artikel van de ziektens op Kamſchatka doet zich het eerſte aan mij voor: welke onaangenaame beſchrijvingen dit ook vordert, vermeen ik het evenwel niet te moeten agterlaaten, het heeft een gedeelte mijner waarneemingen uitgemaakt, het dient dan ook in mijn dagverhaal geplaatst te worden.

De Kinderziekte, welker verwoeſtingen alhier ik reeds vermeld heb, ſchijnt aan het land niet eigen te zijn, dezelve is 'er ook niet zeer gemeen. Sedert de invallen der Rusſen en de menigvuldige verhuizingen herwaarts, die daar op gevolgt zijn, heeft deeze beſmettelijke ziekte zich hier niet doen gevoelen dan in de jaaren 1767 en 1768; ze wierd toen door een Rusſiſch ſchip derwaarts gebragt, het welk naar de eilanden, aan den oostkant gelegen, ging om otters, vosſen enz. te vangen. De perſoon, die dit noodlottige zaad overbragt, was een matroos die van Okotsk kwam, alwaar hij zich voor zijn vertrek had doen geneezen; hij bezat nog na men zegt, de verſche blijken

ken van deeze vreesselijke ziekte: naauwlijks ontscheept, deelde hij ze aan de arme Kamschatters mede, waar van ze het drie vierde gedeelte wegsleepte. Sedert is dezelve niet weder verscheenen, het welk doet denken, dat deeze volkeren daar aan niet onderhevig zijn. In het Jaar 1720 wierden de volkeren ten noorden van Kamschatka daar van bezogt, dog deeze ziekte drong niet tot in dit schiereiland door, ze had te Anadirskoi een aanvang genomen; en men weet niet wie ze derwaarts bragt, men is geneigt om 'er insgelijks de Russen van te beschuldigen. 1788. *Januarij* Te Bolcheretsk.

Men vermeent ook, dat de Kamschatters aan hun de Venusziekte verschuldigt zijn, die gelukkig niet zeer gemeen onder hen is, het schijnt dat deeze geessel bij hun van vreemde afkomst is. De geneezing daar van is alzo zeldzaam als moeijelijk, men neemt zijn toevlugt tot verschillende wortels en de sublimaat, die in dit land even als elders treurige gevolgen voortbrengt, te meer daar men 'er hier nog minder goed gebruik van weet te maken, dan wel elders.

Men vind hier geen scheeve of kreupel geboorne; de eenigste mismaakte persoonen zijn die geenen, welke zwaare vallen gedaan hebben, het geen niet zeldzaam onder de Kamschatters is, dewijl zij blootgesteld zijn om van de hoogte hunner balagans aftevallen; zij zijn weinig aan de scheur-

1788. *Januarij* Te Bolchereтsk. ſcheurbuik onderhevig, het gebruik dat zij van de wilde knoflook en verſcheiden ſoorten van beziën of vruchten maaken, brengt veel toe om 'er hen voor te bewaaren; de Rusſen en die geenen, welke hier pas voet aan land zetten, worden meer van deeze ziekte aangetast.

De longziektens zijn er vrij menigvuldig, dog bloedzweeren, water en ettergezwellen en klieren zijn de meest gewoone kwaalen, men weet ze niet anders te geneezen dan door inſnijding en uitrooijing: men bedient zich tot deeze konstbewerkingen van een mes of eenvoudig van een puntig geſleepen ſteen in de plaats van een lancet. Diergelijke werktuigen zijn niet geſchikt om een verheven denkbeeld te geeven van de kundigheden der wondheelers; en het is gemaklijk optemaaken, dat de heelkunde, zo na mogelijk tot de volmaaktheid bij ons gebragt, nog in de grootſte duiſterheid in Kamſchatka begraven ligt.

Toverdoctors. De Geneeskunde ſchijnt 'er geen grooteren opgang gemaakt te hebben; echter moet men ten dien opzichte erkennen, dat deeze volkeren reeds iets voorwaards gekomen zijn, namelijk in geleerd te hebben om derzelver bedriegers en belagchelijke kwakzalvers te mistrouwen; dit waaren eertijds de zogenaamde toveraars *Chamans* genaamt, die gebruik makende van de ligtgelovigheid der Kam-

Kamſchatters, zich daarenboven tot Doctoren in de geneeskunde verhieven, en zich dus van een dubbelde aanſpraak op achting en vertrouwen wiſten meeſter te maaken (*g*). Hun vreemde opſchik bragt ook nog veel toe om eerbied te verwekken, en kwam wonderbaarlijk over een met hunne buitenſpoorige bedriegerijen, het geen men 'er mij van gezegt heeft zou alle geloof te boven gaan, indien wij de goede gelukzeggers en andere tovenaars van dat ſoort niet kenden.

1788. *Januarij.* Te Bolcheretsk.

Men kan zich geen denkbeeld vormen van de aaperijen deezer kwakzalvers, nog van de onbeſchaamdheden die zij voorgaven omtrent de toebereiding hunner voorſchriften, of omtrent hunne gewaande openbaaringen. Het is waarſchijnlijk, dat hunne geneezingen menigwerf van een kwaaden uitſlag waaren, en dat het getal hunner ſlagtoffers dat van hunne zieken evenaarde: dog op den duur word men verdrietig, wanneer men het voorwerp van bedrog is, vooral wanneer het leeven daar bij in gevaar raakt: als dan begint men onvergenoegd te worden op de bedriegers, die ongevoelig het vertrouwen verliezen, en ten laat-

(*q*) Ik heb zedert, in een Oſtrog op eenigen afſtand van Bolcheretsk, gelegenheid gehad ten hunnen opzichte meer bijzondere ophelderingen te verkrijgen, die men bij mijn verblijf in dat dorp vinden zal.

1788. *Januarij* Te Bolcheretsk.

laatſten in verachting vallen en vergeeten worden. Dit is het geen met de Chamans gebeurd is; de weinige kundigheden, die de handel der Rusſen in deeze ſtreeken heeft verſpreid, is genoegzaam geweest om de oogen der inwooners te openen. Al aanſtonds hebben zij de ongerijmdheid der toverkunst van hunne geneesheeren leeren kennen; zo dra ze ophield geëerbiedigt te worden, wierd ze ook welhaast minder voordeelig, en het voordeel verminderende nam ook ſpoedig het getal der tovenaars af. De mannen, afgeſchrikt van deeze kostwinning, verlieten dezelve, en wierden door eenige oude vrouwen vervangen, die zonder twijffel minder behendig zijn en bij gevolg ook minder neering hebben (*r*).

Sterke geſteldheid der vrouwen.

De vrouwen hebben in dit land zelden meer dan tien kinderen, haar gewoon getal is vier of vijf; op de veertig jaaren verliezen ze de hoop van

(*r*) De verandering welke de Chamans in Kamſchatka ondergaan hebben, is deeze niet volmaakt de geſchiedenis van onze kwakzalvers? zen naaſten bij dezelfde bedriegerijen, dezelfde beheerſching, en dezelfde val. Welke aanmerkingen zou men niet nog omtrent dit onderwerp kunnen maaken! bij voorbeeld, dat volkeren even zo eenvoudig als onkundig gelijk de Kamſchatters, eenigen tijd de voorwerpen der bedriegerijen van hunne tovenaars geweest zijn, kan niet vreemd ſchijnen en ook zijn deeze daar omtrent wel te verſchoonen, dog dat zij met zo veel onbe-

van 'er meer te krijgen, zij kraamen zeer gemaklijk, en helpen onderling elkander verlosfen, daar zijn echter eenige vroedvrouwen, dog in een gering getal. De toevallen, de ongelukkige verlosfingen, die zo veele moeders wegfleepen, zijn 'er minder gemeen dan het onverwacht kraamen in de open lucht, op de wegen, en overal waar de arbeid van haar huishouden deeze vrouwen roept. Het is waarfchijnlijk in deeze gelegenheden, dat zij zich van derzelver hairen bedienen, volgens 't geen men mij gezegt heeft, om de navelftreng aftebinden; zij draagen vervolgens zelfs de kinderen en zoogen ze aanftonds. De tijd der zooging is onbepaald. Ik heb moeders gezien die aan kinderen van vier en vijf jaaren de borst gaven. Men oordeele hier uit van de fterke gefteldheid deezer vrouwen. Men befpeurt echter, dat de Kamfchatters van beide fexen weinig langer dan de Rusfen leeven.

1788. *Januarij* Te Bolcheretsk.

Ik

bekwaamheid en bijgeloof, van hunne dwaaling te rug gekomen zijn en 'er fchaamrood over worden, dit is het, zo 't mij voorkomt, welk verwondering moet verwekken, en waar over men hun geluk moet wenfchen; want eindelijk, ziet men bij de meest verlichte volkeren van Europa niet nog alle dagen een foort van even trouwlooze, even gevaarlijke Chamans te voorfchijn komen? allen hebben zij nochtans hunne apoftelen, nieuwbekeerden en een groot aantal martelaars.

Te Bolcheretsk.

Genees-middel, dat men aan den beer verschuldigt is.

Ik heb verzuimd van een geneesmiddel te spreeken, waar van de inwoonders van dit schier-eiland zig gaarne en bijna in alle hunne ziektens bedienen. Het is een wortel genaamt *beere-wortel*, in brandewijn geweekt, de naam, welken deeze volkeren aan die plant gegeeven hebben, duid genoeg aan, wien zij de kennis daar van verschuldigt zijn. Na dat zij opgemerkt hadden, dat de beer gewoon was om bij voorkeur dit gras te eeten, en zich wanneer hij gewond was daar over heen te wentelen, zijn zij in twijffel geraakt, of dit kruid niet eenige goede eigenschappen mogt bezitten, en hebben besloten om 'er gebruik van te maaken; dit beest komt dus de eere toe van hun de eerste lessen in de kruidkunde en in derzelver toebereiding gegeeven te hebben. Daar en boven heeft men mij gezegt, dat met deezen wortel de beer alle zijne wonden geneest; het is mogelijk, dat de mensch 'er zich ook zeer wel bij bevind; dog ik ben niet in 't geval geweest van 'er zelfs de proef van te neemen, en ik draag geene verdere kennis van deeze plant.

Godsdienst.

De Christelijke Godsdienst is door de Russen in Kamschatka gebragt, dog de bewoonders van dit schiereiland zijn, om eigentlijk te spreeken maar gedoopt, ze zijn 'er verre af om de verplichtingen te vervullen, welke dit bondzegel hun oplegt. Hebben zij eenige kennis, waar in de eer-

ste

ſte voorſchriften van het Chriſtendom beſtaan? ik twijffel 'er aan; overgegeeven aan alle hunne neigingen, volgen zij daar van de goede of kwaade aandrift; indien zij op den Godsdienst denken, is het alleen om redenen van welvoeglijkheid of belang, of wel wanneer de omſtandigheden hun derwaarts leiden; dit toont in deeze volkeren een groot gebrek in het onderwijs aan, en men kan daar van, na 't mij toeſchijnt, alleen hunne prieſters beſchuldigen, die derzelver onkunde moeſten tragten opteklaaren. Dog hebben deeze prieſters of zendelingen daar toe de nodige begaaftheden? het is waar dat zij niet in de gelegenheid zijn om zich door wijsgeerige oeffeningen bekwaam te maaken, ook ſchijnt men die in hun niet te vorderen, vermits het meenigmaal gebeurt, dat men Kamſchatters tot deezen voortreflijken ſtaat ziet toegelaaten.

1788.
Januarij
Te Bolcheretsk.

Alle deeze Popen zijn aan 't gezag van den Opperpope of Aartsprieſter die te Nijenei zijn verblijf houd, onderworpen; hij ſtaat zelf onder den Aartsbisſchop van Irkoutsk, die hun alleen ordent, en de zending geeft, zo dat alle de Geeſtlijken verplicht zijn om zich naar deeze ſtad te begeeven. Mogelijk word de langduurigheid en de gevaaren van de reis hun voor een ſoort van kweekſchool toegerekent; mogelijk ontfangen zij de heilige ordeningen zonder andere verdienſten

1788. *Januarij* Te Bolcheretsk.

of ondervraaging, dit altans is zeeker, dat zij nog braaver nog meer onderweezen te rug komen. Deeze Geestelijken worden vervolgens naar hunne bijzondere bestemmingen gezonden; de tijd, dien zij daar blijven, is onbepaald, en hangt volstrekt van den wil hunner hoofden af.

Kerken. Men telt agt voornaame kerken op Kamschatka, als te Paratounka, Bolcheretsk, Ichinsk, Tiguil, Vercknei, Klutchefskaia, en twee te Nijenei; men zou 'er zelfs die van Ingiga in het land der Koriaken kunnen bijvoegen.

Zeven dorpen en de Kourilische eilanden maaken het gebied of de Parochie van Paratounka uit; te weeten, het dorp van dien naam, St. Pieter & Paulus, Koriaki, Natchikin, Apatchin, Malkin en Bolcheretsk. Het getal der Parochiaanen, welke deeze dorpen bevatten, gaat niet boven de vier honderd, en wanneer men 'er de Kourilische eilanden mede onder begrijpt, zal het geheele getal maar op zes honderd twintig Christenen beloopen. De Keizerin geeft aan den Pastoor van Paratounka tagtig roubels jaargeld, waar bij zij nog doet voegen twintig pouds (*s*) rogge-meel; zijne Parochiaanen betaalen hem dus geene tienden, dog hij ontfangt de aalmoesfen en de an-

de-

(*s*) Een Rusfisch gewigt, gelijk staande met iets meer dan drie en dertig Fransche ponden.

dere toevallige voordeelen, welke aan zijn Kerk gehegt zijn; Bij een huwelijk, doop, of begrafenis vraagen deeze Paſtooren zo veel geld, of zodanige andere zaaken als zij maar goedvinden te eiſchen. Niets is ten deezen opzichte bepaald, en zij kennen geen andere uitſpraak dan hun eigen wil, het welk aanleiding tot grove misbruiken geeft. Gewoonlijk echter willen zij hunne eisſchen wel afmeeten na het vermogen van hunne Parochiaanen, en men is hun dank verſchuldigd voor deeze ſoort van beſcheidenheid.

1788. *Januarij* Te Bolcheretsk.

De Kamſchatters zijn vrij; zij zijn alleen onderhevig om aan Rusland een jaarlijkſche ſchatting te betaalen, die gelijk als ik reeds gezegt heb, in bontwerk van allerlei ſoort beſtaat, zo dat al het geene hun jagt opleevert, bijna geheel ten voordeele van de Keizerin komt. Ieder hoofd des huisgezins is verplicht, om voor hem, en voor elk van zijne kinderen, zelfs voor die geenen welke nog zeer jong zijn, een zeker aantal vellen te leveren, evenredig aan het aandeel van zijne belaſting; deeze kan omtrent iets min of meer dan zeven roubels bedraagen, en men heeft mij gezegt, dat de waardeering van dit bontwerk altoos tegen den minst mogelijken prijs geſchied. Deeze wijze van betaaling van het hoofdgeld in Kamſchatka moet groote inkomſten aan de kroon op-

Belaſtingen of Schattingen.

1788. *Januarij* Te Bolchereтsk.

leveren, wanneer men alleen in aanmerking neemt de Sabelmarters, welke dit landſchap jaarlijks opbrengt, en waar van het getal op meer dan vier duizend begroot word. Ieder Toijon ontfangt de impoſten in zijn Oſtrog en ſteld ze vervolgens aan den ſchatmeeſter van de kroon ter hand; dog voor af is aan ieder Kamſchatter een handſchrift gegeeven van het beloop van zijn hoofdgeld, welke ook zorg draagt om met zijn zegel of eenig ander teeken al het bontwerk, dat hij levert, te merken.

Muntſpecien.

De gangbaare munten zijn, de gouden Imperiaal, waardig tien roubels, de roubel en de halve roubel; men ziet weinig zilveren muntſpecien onder deeze waarde; koperen of papieren munten zijn nog in dit ſchier-eiland niet doorgedrongen. Zou dit niet een bewijs opleveren, dat de goedkoopſte waar tot een halve roubel moet verkogt worden? Men vind hier een groot getal oude zilveren muntſpecien geſlagen ten tijde van Peter den 1, Catharina de 1. en van Eliſabeth; men zou daar van zelfs een tak van Koophandel kunnen maaken, dewijl het zilver veel zuiverder en van een hooger waarde is dan de gewoone muntſpecien.

Bezolding van de Soldaaten.

De bezolding der Soldaaten of Koſakken beloopt vijftien roubels in 't jaar; wat de Officieren

ren betreft, die de regeering in zulke afgeleegen landen zend, deeze ontfangen dubbelde jaargelden. 1788. *Januarij* Te Bolcheretsk.

Wanneer de Heer Major Behin te Bolcheretsk het bevel voerde, ſtond het Schiereiland Kamſchatka onmiddelijk onder het algemeen bewind van Irkoutsk; na het vertrek van deezen bevelhebber, dien de Engelſchen bij derzelver eerſte aanlanding in 1779 bezogten, wierd de Capitein Schmaleff intusſchen met dit bevel belast; hij heeft geduurende een jaar deeze magt bezeten, en het genoegen gehad om aan de inwoonders wel te kunnen doen, die voor hem ook zo veel eerbied als erkentenis toonen. De Heer Rénikin volgde hem op in 1780; hij wierd door hooge order teruggeroepen in 1784, en wel om oorzaaken, die ik verplicht ben te zwijgen. Op dit tijdſtip, wierd het gebied van Kamſchatka met dat van Okotsk vereenigd. Zedert zijn de hoofden en officieren van de verſchillende oſtrogs, ſteden of dorpen van dit ſchier-eiland, aan de bevelen van den Commandant te Okotsk, en aan de uitſpraaken der rechtbanken van die ſtad onderworpen; deeze zijn wederom zelfs ondergeſchikt en doen rekening aan den algemeenen landvoogd, te Irkoutsk zijn verblijf houdende. De Officier, die te Bolcheretsk, eertijds de hoofdplaats van Kamſchatka, het bevel voerde, is tegenswoordig Beſtier.

1788. *Januarij* Te Bolcheretsk.

maar een fergeant; de geen, dien ik 'er liet, was *Rastarganieff* genaamt; hij wierd tot deezen post door den Heer Kasloff benoemd.

Ik moet hier nog bijvoegen, dat de bevelhebbers in deeze Ostrogs, zelfs de Officieren van een minderen rang omtrent derzelver meerderen, zich onderling geen verantwoording van hun bestuur schuldig zijn; ook breid ieders gezag zich niet verder uit dan over de inwoonders der plaatzen, die onder hun opzicht zijn; dit zal zeker de Keizerin bewoogen hebben om een *capitan isprav-nick*, Capitein inspecteur te benoemen, gelast om ieder jaar alle de dorpen der Kamschatters door te reizen; hunne klagten te hooren, hunne verschillen te onderzoeken, te beoordeelen; hun die het verdienen te doen straffen, in een woord, om de goede order en den vreede onder hun te bewaaren. Ook is het daar en boven zijn zaak om den Koophandel, de jagt, en de vischvangst aan te moedigen, te waaken op de naauwkeurige betaaling der schattingen, toezicht te hebben, dat ieder bijzonder persoon zich van den nodigen voorraad tot zijn voedzel en dat van zijn gezin voorziet, en verder om acht te geeven op de verbetering der bruggen en wegen, die ongelukkig maar zo weinig in getal, als slegt onderhouden zijn. Eindelijk, moet deeze Capitan isprav-nick zich in alles bevlijtigen om onder deeze vol-

ke-

keren de zeden en de gebruiken der Rusfen inte- voeren. Deeze gewigtige post wierd in 1784. aan den Heer Baron de Steinheil toevertrouwd, die zijn verblijf te Nijenei nam; andere zaaken hem elders geroepen hebbende, wierd hij bij mijne komst in Kamschatka opgevolgt door den Heer Schmaleff, die als toen, terwijl hij ons vergezelde, het bezoek van zijn departement deed.

1788. *Januarij* Te Bolcheretsk.

Rechtbanken.

Het bestier is niet geheel militair; daar zijn eenige rechtbanken opgericht, om de gedingen en andere zaaken behoorlijk te behandelen en te beoordeelen, als daar zijn die van Tiguil, Ingiga & Nijenei — Kamschatka; deeze rechtbanken zijn aan die van Okotsk onderhoorig, even als in Rusland de gerechten der steeden van den tweeden rang afhangelijk zijn van die der Hoofdsteden, welke zonder verder beroep vonnisfen. Behalven die is er te Bolcheretsk een soort van Burgerlijk rechtsgebied of stemgericht; in het Rusfisch *slovesnoi-soud* genaamt. De rechters zijn kooplieden, zij neemen kennis van alle verschillen betrekkelijk tot den koophandel, en hunne vonnisfen worden goedgekeurd of vernietigt door de rechtbank, alwaar de zaaken bij hooger beroep gebragt zijn. Het is genoeg hier van te zeggen, dat men 'er alleen de Rusfische wetten volgt; deeze zijn genoeg bekend om mij te ontslaan, van in meer bijzonderheden deswegens te treden; ik

1788. *Januarij* Te Bolcheretsk.

zou daar en boven maar herhaalen, het geen verſcheidene geſchiedſchrijvers, of veel meer verlichte waarneemers dan ik ben, daar omtrent verhaald hebben.

Gebruiken omtrent de Erffenisſen.

Ik meen echter hier te moeten bijvoegen, dat de goederen der Kamſchatters, na hun afſterven, zonder moeijelijkheden wederkeeren aan derzelver naaſte erfgenaamen, of aan die geenen aan wie 't hun behaagt dezelve te vermaaken; de wil des teſtateurs word zo goed geëerbiedigt en na den letter gevolgt, als in Europa bij de meest zorgvuldige volkeren in geval van erffenisſen, zou kunnen geſchieden.

Aanmerkingen betreklijk de Huwelijken.

De egtſcheiding is onder de Kamſchatters nog gebruikelijk nog geoorloft. De Rusſen ſchijnen zich gaarne met hun te verbinden, hoe zeer dit dezelven geen bijzonder voorrecht aanbrengt. Men kan ligt bevroeden, welke hunne beweegredenen daar toe zijn; deeze vermenigvuldigen die huwelijken zodanig, dat het niet onmogelijk zou weezen, dat 'er voor het uiteinde van het tegenwoordig geſlagt, van de inboorlingen des lands geen overblijfzels meer te vinden zullen zijn.

Strafoeffeningen.

De doodſtraf in alle de ſtaaten van de Keizerin vernietigd zijnde, word insgelijks nooit in Kamſchatka uitgeoeffend. In het eerst wierden de Rusſen, die men beſchuldigde van de Kamſchatters mishandeld te hebben, tot de knout veroordeeld;

deeld; daar waaren 'er ook onder de laatſten, die om verſcheiden misdaaden deeze wreede ſtraf ondergingen, dog tegenwoordig maakt men daar van geen gebruik meer; zo dra deeze eenige misſlagen, of zwaare misdaaden begaan, vergenoegt men zich met hun te ſlaan. Hebben zij wel veel bij deeze verandering gewonnen? de tegenswoordige manier van ſtraffen veel eenvoudiger en ſpoediger verricht zijnde, word ook veel ligtvaardiger gebruikt en moet dus dikwijls verkeerd uitgeoeffend worden.

1788. *Jauuarij* Te Bolcheretsk.

Taal.

De Kamſchatſche taal kwam mij voor hard, hol en zeer moeijelijk in de uitſpraak te weezen, de woorden zijn afgebrooken, en de klanken onaangenaam. Daar zijn om zo te ſpreeken zo veele tongvallen en verſchillende uitſpraaken als er Oſtrogs zijn. Bij voorbeeld, men is zeer verwonderd, wanneer men van St. Pieter en Paulus komt, te Paratounka een andere brabbeltaal te hooren ſpreeken; het is in de dorpen, die het digtst aan elkander gelegen zijn, het zelfde. Niettegenſtaande deeze veranderingen in de taal, heb ik gemeent een woordenboek te moeten vervaardigen, het welk ik aan het einde van mijn dagverhaal zal mêedeelen, ik zal 'er dat van de Tchouktchische, Koriakſche en Lamoutſche taal bijvoegen; ik heb 'er alle oplettenheid aan beſteed, en men heeft mij al die hulp verleend, welke mij van zeer

veel

1788. *Januarij* Te Bolcheretsk.

veel nut is geweest. Ik zal het artikel van mijn verblijf te Bolcheretsk beſluiten, met verſcheide waarnemingen, die een ieder in ſtaat zullen ſtellen om van de onmogelijkheid te oordeelen, waar in ik mij geduurende al dien tijd bevonden heb, van wederom mijn reis te kunnen aanneemen.

Aantekeningen over de lugtsgeſteldheid.

Tegens het einde van November, deed de koude zich eensklaps zo hevig gevoelen, dat in weinig dagen alle de rivieren digt raakten, zelfs de Bolchaiä-reka, het geen door deszelfs uitermaate ſterken ſtroom zeer zeldzaam is. Den volgenden morgen ontlastte zij zich reeds van de ijsſchotſen, waar mede ze bedekt was; ik heb 'er zedert voor Bolcheretsk zich geene zien vastzetten, dan op de hoogte van 't huis van den Commandant. Hoe zeer de rivier op verſcheide plaatzen digt is, vertoont ze echter nog in dit tijdſtip verſcheide openingen, waar men haaren ſtroom deszelfs gewoonen loop ziet behouden.

Men word op iederen oever van dit ſchier-eiland een gevoelig onderſcheid in den dampkring gewaar. Terwijl te St. Pieter & Paulus geduurende den zomer groote droogte geheerscht had, klaagde men te Bolcheretsk over menigvuldigen regen, echter is het mij voorgekomen, dat men over het algemeen den herfst in dit jaar niet zeer regenachtig gevonden had. De al te menigvuldige regen is in dit land ſchadelijk, dewijl ze aanmer-

merkelijke overſtroomingen te weeg brengt, en de visch verjaagt; waar uit voortkomt, dat de honger de arme Kamſchatters overvalt, gelijk in het voorleden jaar in alle de dorpen van de westkust van het ſchier-eiland gebeurd is. Deeze ijsſelijke geesſel heerschte daar zo algemeen, dat de inwoonders genoodzaakt wierden hunne wooningen te verlaaten, en zich met derzelver huisgezinnen naar de oevers van de Kamſchatka te begeeven, in hoop van daar meer hulpmiddelen te zullen vinden, als zijnde de visch overvloediger in deeze rivier. De Heer Kaſloff had zich voorgeſtelt om zijn te rug reis langs de westkust te neemen, hebbende de oostkust reeds doorgetrokken; dog de tijding van deezen hongersnood had hem tegen wil en dank genoodzaakt om den zelfden weg te rug te gaan, veel eer dan zich blootteſtellen om daar in geſtremt te worden, en misſchien ter halver weg te verongelukken, door de moeijelijkheid van zich honden, en levensmiddelen op de westkust te verſchaffen.

1788. *Januarij* Te Bolcheretsk.

De wind is geduurende mijn verblijf te Bolcheretsk zeer veranderlijk geweest; hij was meest west, noord-west en noord-oost, zomtijds aan den zuidkant, maar zeldzaam in het ooſten. De zuide en weſte winden waaren bijna altijd van

ſneeuw

1788. *Januarij* Te Bolchereısk.

ſneeuw verzeld, en weinig weeken zijn 'er, tot in Januarij toe voor bij gegaan, waarin wij niet twee of drie hevige ſtormwinden zagen opkomen; deeze kwamen gewoonlijk uit het noord-weſten: die buijen duurden weinig minder dan één of twee dagen, en ſomtijds zeven of agt. Als dan zou het de uiterſte onvoorzigtigheid geweest zijn van ons te waagen om uit te gaan. De hemel was van alle kanten bezet, en de ſneeuw door deeze dwarlwinden opgeheven, vormde een dikken nevel in de lucht, die niet toeliet om zes treden van zich aftezien. Wee de reizigers, die zich in dit ijsſelijk wêer op weg bevinden! Zij zijn genoodzaakt ſtil te houden, zo als ik reeds gezegt heb, anders loopen zij gevaar elkander te verliezen, of in den een of anderen afgrond te vallen, want hoe zal men de wegen onderſcheiden? Hoe die vervolgen, wanneer men te worſtelen heeft met de onſtuimigheid van den wind, en wanneer men zich met moeite van de ſneeuwhopen ontdoen kan, waar van men eensklaps omringt word? Indien de menſchen zo veele aanmerkelijke gevaaren uitſtaan, dat men dan oordeele over het geen de honden moeten lijden. Niets is ook zo gemeen, dat dat men door deeze vreesſelijke orkaanen, zich onverwachts van de ſleeden, die tot het gevolg behooren, afgeſcheiden, en twee

wer-

werſten of meerder van elkander verwijderd bevind, ieder een anderen weg neemende (*t*). De meenigvuldigheid dezer ſtormwinden, de verbaazende uitwerkzels, die er de gevolgen van kunnen zijn, deeden ons de noodzaaklijkheid gevoelen om ons vertrek uitteſtellen. De Heer Kaſloff had even zo veel verlangen om zich naar de plaats van zijn verblijf te begeeven, als ik ongeduld bezat om mijn reis te vervolgen, ten einde de mijne zending met dien ſpoed te verrichten, welke mij aanbevolen was; dog alle de berichten, die wij ontfingen, veroordeelden onzen iever, en men toonde mij aan, dat het roekeloosheid van mij zoude zijn, indien ik wilde vertrekken, met zulke gewigtige brieven belast zijnde, als mij toevertrouwd waaren. Deeze bedenking deed mij voor de verzoeken en raadgeevingen van den Heer Kaſloff, en van de andere Officieren van zijn gevolg zwigten; die bevelhebber voorkwam mijne begeerten door mij een eigenhandig getuigſchrift te geeven, het welk de langdurigheid van mijn verblijf te Bolcheretsk rechtvaardigde, door het opgeeven der oorzaaken, wel-

1788. *Januarij.* Te Bolcheretsk. Oorzaaken die delangduurigheid van ons verblijf te Bolcheretsk noodzaakelijk gemaakt hebben.

(*t*) Deeze orkaanen heerſchen vooral in de maanden November, December en Januarij.

1788. Januarij. Te Bolcheretsk.

welke het zelve noodzaaklijk gemaakt hebben (*u*). Deeze ſtormwinden eindelijk omtrent den 15 Januarij opgehouden hebbende, beijverden wij ons om in de laatſte toebereidzelen tot ons vertrek te voorzien, het welk op den 27 van die maand wierd vastgeſteld.

Toebereidzelen tot ons vertrek, bepaald op den 27 Januarij.

Wij voorzagen ons, zo goed wij konden, van brandewijn, osſenvleesch, roggemeel en gort; men bakte eén groot getal brooden, waar van een gedeelte voor de eerſte dagen van onzen togt bewaard wierd, en het overige wierd in zeer kleine ſtukjes geſneeden en op den oven even als beſchuit gedroogd; het overſchot van het meel vulde men in zakken, die voor gevallen van noodzakelijkheid bewaard wierden.

De Heer Kaſloff had bevolen, dat men zo veel honden, als maar te bekomen waaren, zou opzamelen; aanſtonds bragt men ze ons uit alle de nabuurige Oſtrogs bij menigte, eveneens leverde men ons de leevensmiddelen in overvloed; de eenigſte zwaarigheid was maar hoe dat alles mede te voeren. Toen men onze ſleeden zou laaden, was ons reisgoed zo aanmerkelijk, dat niette-

te-

(*u*) Men zal dit getuigſchrift aan het einde van dit werk vinden.

op
re
bi
he

Dessiné par D...

CARAVANE KAMTSCHADALE ARRIVANT DANS UN OSTROG OU VILLAGE.

Gravé par P. . Choffard. de plusieurs Acad.ies Roy.les 1790.

tegenſtaande de menigte van handen, die daar toe gebruikt wierden, de oplaading niet voor den 27. des avonds kon afgedaan zijn; wij hadden beſlooten dien dag in den morgen te vertrekken, en het was reeds nagt, wanneer men ons kwam zeggen dat alles gereed was: hier hadden wij den tijd om ons ongeduld te beproeven; ik voor mij wil bekennen dat mij nimmer en dag zo lang geſcheenen heeft. Dit uitſtel had ons zo verveelt, dat wij niet tot aan den volgenden morgen willen wachten; naauwlijks gewaarſchuwt, of wij liepen naar onze ſleeden, en in het zelfde oogenblik waaren wij buiten Bolcheretsk.

1788. *Januarij* Te Bolcheretsk.

Het was des avonds ten zeven uuren wanneer wij het zelve verlieten, onder de begunſtiging van het licht der maan, welkers helderheid nog levendiger wierd door de ſchemerende witheid van de ſneeuw. Dit vertrek was waarlijk een onderwerp voor het penſeel geſchikt; dat men zich onze in der daad talrijke caravane verbeelde, beſtaande uit vijf en dertig ſleeden (*x*), daar on-

Den 27. Vertrek van Bolcheretsk.

(*x*) Het waaren meest gewoone ſleeden, zo als men ze op bladz. 100 beſchreeven heeft gezien, ſommigen waaren geſlooten en hadden de gedaante van *verocs* of *kibiks* de mijne was van dat getal gelijk ik bladz 107 verhaald heb. Onder deeze vijfendertig ſleeden, reken ik die van de

1787. *Januarij* Den 27. onder begreepen die, waar op ons reisgoed geladen was. Op de eerste was een Sergeant geplaatst, genaamt *Kabéchoff*; gelast om den togt te gebieden en te geleiden; hij gaf het teken, en spoedig vertrokken alle deeze sleeden de een na de ander; ze wierden door omtrent drie honderd honden voortgetrokken (y) wier iever derzelver snelheid evenaarde; doch welhaast was de order gebrooken, de reijen kruisten zich en raakten in de war, eene edele naiever bezielde de geleiders, en de reis wierd een wagen-wedloop; de prijs behoort hem, die zijne dravers het meest voortdrijft, niemand wil voor bij gehaald zijn, de honden zelfs kunnen deeze belediging niet verdraagen; zij beijveren zich om het zeerst, en hitsen zich beurtelings aan om de eer in de loopbaan te verkrijgen; de strijd begint en de sleeden raaken om ver, met gevaar dikwils van aan stukken te breeken; het geroep der omgevallene, het geschreeuw der honden die aan het vegten, het verwarde geblaf der geenen die aan het loopen zijn, eindelijk het luidruchtig en onophoudlijk ge-

de inwoonders van Bolcheretsk niet, welke ons tot aan Apatchin uitgeleide deeden.

(y) Daar waaren er vijfen veertig voor de slêe van den Heer Kasloff gespannen, en zeven en dertig voor de mijne.

I

gesnap der geleiders vermeerderde nog de wanorder waarin men zich zelfs niet kan hooren of verstaan. 1787. *Januarij* Den 27.

Om meer op mijn gemak dit rumoer te kunnen beschouwen, verliet ik mijn slêe, in welke ik als gevangen zat, ik verzogt om mij op een kleinder te plaatsen, die behalven het vermaak van zelfs te rijden, mij nog daar en boven dat verschafte, van te kunnen zien al het geen rondom mij gebeurde; daar viel gelukkig niets voor, en ik had geen reden mij mijner nieuwsgierigheid te beklagen; deeze verwarring wierd voornamelijk veroorzaakt door den toeloop der inwoonders van Bolcheretsk, die zo wel uit achting als eerbied voor den Heer Commandant ons tot aan Apatchin wilden vergezellen (z) alwaar wij tegens middernagt aankwaamen; Van Bolcheretsk tot aan dit Ostrog rekent men vier en veertig wersten.

Aankomst te Apatchin.

Weinige oogenblikken na onze aankomst ontstond 'er een geweldige wind, die ons zeer gehinderd zou hebben, indien ze ons op reis overvallen had. Deeze storm duurde het overige van den nagt, en den geheelen dag van den 28sten, zo

(z) Voor dat ik den 18 October 1786. te Bolcheretsk was gekomen, had ik reeds dat dorp doorgetrokken, waar van ik op bladz. 54. de beschrijving gegeeven heb.

1787. *Januarij* Den 27. Te Apatchin. Afſcheids-groet van de inwooners van Bolcheretsk.

zo dat wij verpligt waaren dien te Apatchin doortebrengen.

Wij ontfingen daar den laatſten afſcheids-groet van de Inwoonders van Bolcheretsk, die ons gevolgt waaren; de aandoeningen die zij over het vertrek van den Heer Kaſlof betoonden de betuigingen van erkentenis en van eerbied, die ze hem beweezen; troffen mij bijzonder: ik was boven al verwondert over het belang, dat zij in mij en in den goeden uitſlag mijner reize ſcheenen te ſtellen; ieder hunner betuigde mij dit op zijne wijze; Ik was des te gevoeliger voor de genegenheid, die zij mij in dit oogenblik betoonden, dewijl ik geduurende mijn verblijf te Bolcheretsk, gelegenheid gehad had van te ontwaaren, dat de Franſche naam in geen zeer groote achting onder deeze volkeren was; zij hadden veel eer het ſlegtſte denkbeeld van ons, zelfs tot die hoogte, dat zij in het eerst moeite hadden te gelooven, het geen men hun van de beleeftheid en oprechtheid verhaalde, met welke alle onze togtgenooten, de inwoonders van St. Pieter & Paulus behandeld hadden. Echter, naar maate zij hunne landgenooten met lof van onze handelingen ten hunnen opzichten hoorden ſpreeken, wierd derzelver vooringenomenheid minder ſterk; ik maakte daar van gebruik, om dit denkbeeld, en door mijne geſprekken, en door mijn ge-

gedrag onder hun, geheel weg te neemen; ik durf mij niet vleijen daar in geflaagt te zijn, doch het is mij voorgekomen, dat op het eind hun manier van denken geheel in ons voordeel veranderd was.

1788. *Januarij* Den 27. Te Apatchin.

Het nadeelig denkbeeld, het welk zij van den aart en de gefchiktheid van onze natie opgevat hadden, was veroorzaakt door den naam van trouwloos en wreed, die ons eenige jaaren geleden in dit gedeelte van het Schiereiland door den berugten Beniovski berokkend was; deeze fclavonier had zich daar voor een Franschman uitgegeeven, en zich als een oprecht wandaal gedraagen.

Oorzaak vandeswade denkbeelden die de inwooners van Kamfchatka omtrent de Franfchen opgevat hebben.

Zijne gefchiedenis is bekend; men weet dat hij bij gelegenheid van de onlusten in 1769 in Poolen onder de vaandels van de confoederatie diende; uit hoofde zijner onverzaagtheid wierd hij gekoozen om een opgeraapten hoop vreemdelingen, of liever roovers gelijk hij te gebieden, welke door de verbondene met weerzin betaald wierden; aan het hoofd van dezelven, doorliep hij het land, vermoordende alles het geen hem op zijn weg tegenkwam; hij kwelde de Rusfen zonder ophouden die hem niet minder vreesden dan de Poolen. Zij gevoelden wel haast de noodzaakelijkheid om zich van een zo gevaarlijken vijand te ontflaan; het gelukte hun om hem gevangen te neemen, en men begrijpt ligt dat zij

Hiftorifche bijzonderheden wegens Beniouski.

1788. *Januarij* Den 28. Te Apatchin.

hem niet gemakkelijk behandelden; Na Siberien gebannen, en van daar naar Kamſchatka; bragt hij zijnen geweldigen en wraakzuchtigen imborst derwaarts; uit het midden der ſneeuw, waar onder de Rusſen hem begraven achtten, te voorſchijn gekoomen, verſchijnt hij onverwachts voor Bolcheretsk, gevolgt van een troep bannelingen, aan welken hij zijne ſtoutmoedigheid heeft weten in te boezemen, hij verrast de bezetting en maakt zich van de wapens meeſter, de bevelhebber zelf, de Heer Nilloff wierd door zijn eige hand gedood; Een ſchip lag 'er in de haven, Beriovski maakt 'er zich meeſter van, alles beeft op zijn gezicht, alles is genoodzaakt hem te gehoorzaamen; hij dwingt de arme Kamſchatters om hem den voorraad, dien hij vordert, te verſchaffen, en niet te vreden over de opofferingen die hij verkrijgt, levert hij derzelver wooningen over aan de tomelooze moedwil der roovers van zijn gevolg, aan het welk hij tot een voorbeeld van misdaadigheid en wreedheid verſtrekt; Eindelijk begaf hij zich met zijne medemakkers ſcheep, en maakte t'zeil, zo men zegt, naar China, met zich voerende de verfoeijing van het Kamſchatſche volk (*a*). Dit

(*a*) Men heeft niet lang geleeden de bijzonderheden omtrent het einde van dien beruchten gelukzoeker bekomen.

Dit was de eenigſte zogenaamde Franschman, dien zij nog op hun Schier-eiland gezien hadden, en onze natie niet anders dan na hem kunnende beoordeelen, was het hun ongetwijffelt wel geoorloft ons niet te beminnen, ja zelfs ons te vreezen.

1788. *Januarij.* Den 28 Te Apatchin.

De Heer Schmaleff verliet ons met het aanbreeken van den dag, en vertrok het eerſte om de kust van Figuil of de westkust te doorkruisſen, en de overige plaatzen van zijn bewind te bezoeken (*b*).

Den 29. De Heer Schmaleff verlaat ons ten einde het overige van zijn plaats en bewind te gaan bezigtigen.

Wij verlieten bijna terzelfder tijd Apatchin, onze ſtoet zo talrijk niet meer zijnde, maakten wij des te meer ſpoed; na de vlakte waar in dat dorp gelegen was doorgetrokken te hebben, kwaamen wij aan de Bolchaïareka, dewelke wij eenige uuren langs reisden, wij volgden haar in alle de bogten, welke zij beſchrijft, dan eens door het midden van een bosch, en dan eens langs den voet der hooge en ſteile bergen; waar mede deszelfs oevers bezoomd zijn; vijftien werſten van Malkin verlieten wij deeze rivier, welkers ſtroom de op verſcheidene plaatzen gebrokene ſtukken ijs begon wegtevoeren, en op en weinig afſtands van

Vertrek van Apatchin.

(*b*) Zijn reis was ook ingericht om levensmiddelen te verkrijgen die hij ons toezond, eenigen tijd daar na voegde hij zich weder bij ons, zo als men in het vervolg van dit dagverhaal zal zien.

1788. *Januarij* Den 29. Aankomst te Malkin.

van dit Ostrog staken wij de Bistraïa over om ons derwaarts te begeeven; het was bijna ten twee uuren des namiddags wanneer wij 'er aankwamen; wij hadden, reeds vier en zestig wersten zedert Apatchin afgelegt, doch geen voorspan hebbende, waaren wij genoodzaakt ons hier op te houden, ten einde aan onze honden tijd te geeven om uit te kunnen rusten.

De Toyou van Malkin kwam aanstonds den Heer Commandant zijn isba aanbieden, hij had reeds vrij groote toebereidzelen gemaakt om ons te ontfangen, het geen ons deed besluiten om daar den nagt door te brengen, hij deed ons alle mogelijke eerbewijzingen en gaf ons het beste onthaal, doch hoe meer reden wij hadden om over zijne voorzorge en goedenwil te vreeden te zijn, des te onaangenaamer was het mij, dat hij zich zo weinig over onze rust bekommerd had, met namelijk geen zorg te draagen dat dezelve door niets gestoord wierd. De mijne wierd schrikkelijk gehinderd door de nabuurschap van onze honden, waar aan ik nog niet gewoon was; het geweldig en geduurig gehuil van deeze vervloekte dieren was telkens aan mijn oor, en liet mij den geheelen nagt niet toe om een oog te sluiten. Men moet dit nagtmuziek, het onaangenaamste dat ik ken, gehoord hebben, om zich te verbeelden hoe veel moeite ik had van mij daar aan te gewennen,

nen, want geduurende mijn reis wierd ik wel genoodzaakt om onder dit gejuil te ſlaapen; gelukkig ſchikt zich het lighaam tot alles, na eenige ſlegte nagten overſtelpt van den ſlaap, hoorde ik eindelijk niets meer, en langzamerhand gewende ik zodanig aan het geſchreeuw van deeze dieren, dat ik zelfs te midden, onder hun met de grootſte gerustheid ſliep. Ik zal hier nog bijvoegen, dat men deeze honden niet te eeten geeft voor dat ze aan de rustplaats komen, of voor het einde van den dag; deeze eenigſte maaltijd beſtaat gewoonlijk in gedroogden ſalm, dien men aan ieder hunner uitdeelt. 1788 *Januarij* Den 29.

Het Oſtrog van Malkin gelijkt na alle die geenen die ik gezien en reeds beſchreeven heb; het beſtaat uit vijf of zes isbas en omtrent vijftien balagans; het is gelegen op den oever van de Biſtraïa, en met hooge bergen omringt; Ik had den tijd niet om de heete bronnen, die men mij zeide in de nabuurſchap te weezen, te gaan bezichtigen, men voegde 'er bij, dat ze een ſterke zwavellucht bezaten, en dat 'er onder anderen één op het hellen van een heuvel gevonden wierd, langs den voet van welke ze een poel van vrij helder water vormt. Oſtrog van Malkin.

Van Malkin reisden wij op Ganal, dat vijf en veertig werſten daar van afgelegen is, doch wij konden deezen weg niet zo ſpoedig afleggen Den 30. Gedwongen omweg.

 als

1788. *Januarij* Den 30. Te Ganal. als wij wel gewenscht hadden. De Biſtraije was niet geheel digt, wij moeſten dus een omweg neemen, dwars door de bosſchen, alwaar de ſneeuw zeer dik en niet vast lag, het geen veroorzaakte, dat onze honden 'er tot den buik toe inzakten, en zich zeer vermoeiden; dit noodzaakte ons dien weg te verlaaten en onzen togt naar de Biſtraïa heen te wenden. Wij vonden ze tien werſten van Ganal weder, in dien ſtaat, welken wij tot onze zekerheid konden verlangen; de dikte van het ijs beloofde ons een gemaklijken overtogt, en wij maakten 'er met allen iever gebruik van, wij volgden deeze rivier tot aan dat dorp het welk aan deszelfs oever gelegen is. Vier isbas en elf balagans maaken dit Oſtrog uit, alwaar ik niets merkwaardigs gewaar wierd.

Wij vernamen er alleen dat de Orcaanen allerijsſelijkst gewoed hadden, en dat ze zich nog deeden gevoelen, echter met minder hevigheid. Het is niet moeijelijk om reden van het geweld dezer ſtormwinden te geeven; de omgeleegen hooge bergen vormen als zo veele monden, waar in de wind zich verzamelt; hoe minder uitgangen dezelve vind, hoe onſtuimiger hij word: hij zoekt zich een weg te baanen, hij maakt van den eerſten dien hij vind gebruik, en ontlast zich in wervelwinden, werpt de ſneeuw op de wegen, en maakt die meesttijds onbruikbaar.

Na

Na eene vrij ſlegten nagt in het huis van den Toyou van Ganal doorgebragt te hebben, vertrokken wij van daar voor het aanbreeken van den dag om ons naar Pouſchiné te begeeven. Den afſtand tusſchen deeze twee Oſtrogs beloopt op negentig werſten, en echter deeden wij deezen togt in veertien uuren: doch de laatſte helft van de weg was zeer ſlegt; deeze niet gebaand zijnde, zakten onze ſleeden twee en drie voeten diep in de ſneeuw, en de ſchokken waaren zo menigvuldig, dat ik mij gelukkig achte er van bevrijd te zijn, en maar eens omgevallen te hebben; om van de richting der ſneeuw, uit de menigte die een gedeelte der boomen bedekte, te oordeelen, ſcheen het ons toe dat dezelve met noordewinden, en in eene buitengewoone hoeveelheid gevallen was, het geen ons door de bewoonders bevestigt wierd; wij reiden geſtadig door een berkenbosch, en geduurende eenigen tijd verlooren wij de keeten van bergen uit het gezicht, welke wij daags te vooren langs getrokken waaren, doch nader aan Pouchiné komende, kreeg ik ze weder in het gezicht.

1788. *Januarij.* Den 31. Een zeer lastigen dag.

De Kamſchatka loopt langs dit Oſtrog, het welk grooter dan Ganal is, het eenigſte dat ik hier waargenomen heb, beſtaat daar in, dat de isbas zonder ſchoorſteenen zijn, dezelve hebben even als de balagans, maar eene naauwe opening

Te Pouſchiné.

Isbas zonder ſchoorſteenen.

1788. *Januarij* Den 31. in het dak, dit is de eenigſte doortogt, dien men aan den rook laat, daar en boven ſluit men ze ſpoedig door een ſchuif, om de warmte te bewaaren. Wanneer men deeze vertrekken verwarmt, is het bijna onmogelijk van 'er in te kunnen blijven, men moet 'er uitgaan of op den grond gaan leggen, zo men geen gevaar wil loopen van verſmoord of ten minſten verblind van den rook te worden, hij neemt niet altoos aanſtonds den weg naar het dak, naar maate hij zich verheft, verſpreid hij zich ook in dikke en zwarte wolken door de kamer, en daar men hem zelden tijd geeft om geheel optetrekken, is het binnenſte van deeze isbas gewoonlijk met roet bepleiſterd, het welke men bij het inkomen reeds aan de lucht gewaar word, en waar van het gezicht waarlijk afkeer verwekt.

Kamſchatſche lamp. Doch dit is nog minder onaangenaam dan de ſtinkende reuk, welke een donker brandende lamp, waar door het geheele huis verlicht word, van zich afgeeft; de gedaante daar van is alderlompst, het is eenvoudig een uitgeholde klei of ſteen, waar uit een linnen vod, opgerolt als tondel te voorſchijn komt, rondom dezelve doet men ſterk vet van zee-wolve of van andere dieren; zo dra deeze tondel aangeſtoken is, ziet men zich eensklaps omringt van een duiſteren damp, die niet minder dan de rook toebrengt om alles zwart te maa-

maaken; hij stijgt in den neus en in de keel en gaat tot aan het hart. Dit is de eenigste kwaade lucht niet, die men in deeze wooningen inademt, daar is 'er nog en andere die na mijne gedagten veel stinkender is, ik kon 'er mij altans niet aan gewennen, dit zijn de walgachtige uitwaassemingen welke de gedroogde of verrotte visch verspreid, het zij dat men ze toebereid of opdischt, zelfs na dat men ze gegeeten heeft, het overschot is voor de honden geschikt doch voor dat ze het krijgen, worden al de hoeken van het vertrek daar mede uitgeveegt.

1788. *Januarij* Den 31.

Morsigheid der bewoonders van deeze Isbas.

Daar en boven, is het toneel dat de bewoonders binnen deeze huizen opleveren, nog wel zo walgelijk. Hier ziet men een hoop vrouwen blinkende van smeer, en zich op den grond wentelende op een hoop vodden; deeze geeven haare halfnaakte en van het hoofd tot de voeten bemorste kinderen te zuigen, anderen verslinden met dezelve eenige stukkken raauwe en meesttijds bedorven visch; verder ziet men wederom nog anderen, in een nagtgewaad dat niet minder vuil is op beerenvellen leggen, onder elkander of alle te gelijk praatende, en aan verschillende huishoudelijke zaaken werkende, in afwachting van haare mannen.

Gelukkig waaren de huizen der Toyous zo goed schoon-

1788. *Januarij* Den 31. schoongemaakt als mogelijk was, om den Heer Kasloff daar in te ontfangen, die altoos de goedheid had van mij daar, benevens hem te doen huisvesten.

Februarij. Den 1. De wegen vervuld met sneeuw vermoeijende oeffening van mijne geleiders.

Wij namen onze nagtrust bij den Toyou van Pouschiné, en wij vertrokken den volgenden morgen vroegtijdig; wij konden deezen dag niet meer dan vier en dertig wersten afleggen. Het scheen, dat hoe meer wij voorwaarts kwamen, hoe meer de wegen door de sneeuw gestopt waaren. Mijne twee geleiders waaren zonder ophouden bezig om mijn slêe in evenwicht te houden ten einde het omvallen te beletten of niet van den weg te geraken; daar en boven moesten ze hunnen longen ongemeen geweld aandoen om de honden aantemoedigen, die dikwils stil hielden, niettegenstaande de slaagen die men hun met zo veel behendigheid als in menigte uitdeelde. Deeze arme dieren, wier sterkte onbegrijpelijk is, hadden de uiterste moeite om zich van de sneeuw te ontdoen, die hun weder bedekte naar maate zij 'er zich van ontlasteden, men moest die gelijk maaken om 'er hun door te helpen, dit was ook een der bezigheden van mijne leidsluiden; om op de sneeuw te kunnen staande blijven, hadden zij ieder een raket, onder eenen voet, en gleeden dus terwijl ze den anderen van tijd tot tijd

op

1788. *Februarij.* Den 1.

op de ſchaats van de ſlêe plaatſten. Ik twijffel of 'er wel een meer vermoeijender arbeid is, en waar toe meer kragts en hebbelijkheid vereischt word.

Het Oſtrog van Charóm, alwaar wij gelukkig aankwaamen, is op de Kamſchatka gelegen; Het leverde mij niets aanmerkelijks op. Wij vertoefden er den nagt en voor de dag aankwam, hadden wij het reeds wederom verlaaten.

Den 2. Te Vercknei Kamſchatka of Opper-Kamſchatka.

In den tijd van zeven uuren bereikten wij Verçknei-Kamſchatka, het geen vijf en dertig werſten van Charom afgelegen is. Vercknei is een zeer aanmerkelijke plaats, in vergelijking van de andere dorpen, die ik reeds gezien heb: ik telde hier meer dan honderd huizen: deszelfs ligging is gemaklijk en ſcheen mij veel verſcheidenheids opteleveren. Aan de rivier gelegen (c) heeft dit Oſtrog daar en boven het voordeel van in deszelfs nabijheid Boſchen en Velden te bezitten, waar van de Grond zeer goed is, en die door de inwoonders tot voordeel aangelegt word, de kerk is van hout, deszelfs maakzel is niet onbevallig, het zou alleen te wenſchen zijn, dat het binnenſte beantwoorde. Wat de wooningen betreft, deeze verſchillen in niets van die der andere dorpen. Voor de eerſtemaal zag ik hier een

ſoort

(c) De Kamſchatka, die ter deezer plaats nog niet digt was.

1788. *Februarij.* Den 2.

ſoort van gebouwen omtrent van hoogte als de balagans, en die alleen maar dienen om den visch te droogen. Een ſergeant voert te Vercknei het bevel, hij woont in een huis, dat aan de kroon behoort.

Geſchenk het geen Ivaschkin ons gaf.

Dit dorp is ook de verblijfplaats van den ongelukkige Ivaschkin, wiens lotgevallen ik bij mijn vertrek van St. Pieter & Paulus verhaald heb (*d*); hij behoorde tot ons reisgezelſchap, en verliet ons niet, dan om naar Vercknei vooruitterijden, alwaar zijn eerſte zorg bij zijn aankomen beſtond, in één van zijne osſen te doen ſlagten, die hij ons verzogt wel te willen aanneemen voor de reis, als een blijk van zijne erkentenis. Die behandeling rechtvaardigde het belang het welk mij deeze ongelukkige edelman reeds ingeboezemd had, wiens enkele beſchouwing mij meer dan eens over zijn lot had doen zuchten; ik kon niet begrijpen hoe hij zich aan het zelve had kunnen gewennen indien hij niet de gewaarwording zijner onſchuld met zich voerde, die alleen hem deeze ſterkte van geest had kunnen inboezemen; bij onze aankomst te Vercknei, gingen wij hem bezoeken, hij was bezig met eenige zijner buuren vrolijk te drinken, zijn vergenoegen was ongeveinst, en vertoonde geenzints een gevoelig mensch voor

zij-

(*d*) Ziet bladz. 18.

zijne geledene rampen, nog iemand die misnoegd was over zijn tegenwoordigen ſtaat.

1788. *Februarij* Den 2 Zaimka of Gehugt dat door akkerlieden bewoond wierd.

Wij bleeven maar weinig tijds te Varcknei; wij begaven ons des nademiddags weder op weg om vijftien werſten verder te Milkovaïa Dercvnà of in het dorp van Milkoff de nagtrust te neemen. Voortreizende vonden wij al aanſtonds een vrij ruim veld met palisſaden omgeeven, en wat verder een *Zaimka*, dat is te zeggen, een gehugt bewoond door akkerlieden; dit zijn Koſakken of Rusſiſche Soldaaten, geſchikt tot het bebouwen der gronden, die voor rekening van de regeering bearbeid worden. Zij hebben tagtig paarden, die aan de kroon behooren, en die zo wel dienen voor het werk, als door de ſtoeterij die in deeze plaats opgericht is tot voortfokking van deeze nuttige en zo zeldzaame dieren in dit ſchier eiland. Omtrent vijf honderd treden van dit gehugt, het welk Tſchigatchi genaamd word, ontdekt men op een arm van de Kamſchatka een houten dog niet veel betekenenden watermolen. Men kon 'er als toen geen gebruik van maaken, dewijl het water zo ſterk gewasſen was, dat daar door de ſluis was leeg geloopen, en het zelve zich door een gedeelte van de vlakte had verſpreid, alwaar het bevroozen was; de grond ſcheen mij ter deezer plaats zeer goed, en de omleggende ſtreeken zeer vermaakelijk te zijn. Ik ondervroeg eenige van

1788. *Februarij* Den 2.

deeze Koſakken over de voortbrengzels van hunne landſtreek, alwaar het mij voorkwam, dat alle ſoorten van graanen zeer wel moeſten gelukken; zij antwoordden mij, dat in der daad de laatſte oogst, als mede de hoedanigheid van het graan, hunne verwachting was te boven gegaan, en dat deeze in het geheel voor de beſte Rusſiſche gewasſen niet behoefde te wijken; twee ponds graan had 'er tien uitgelevert.

Inwoonders van Milkoff.

Te Milkoff gekomen, was ik verwonderd van daar nog Kamſchatters nog Koſakken te vinden, maar eene belangrijke bevolking van akkerlieden, wier gelaatstrekken en voorkomen aanduiden, dat 'er onder hun geen vermenging van geſlachten plaats had gehad. Deeze bevolking wierd in 1743 voor de helft in Rusland, en voor de andere helft in Siberiën uitgekozen, onder de oorſprongelijke bewoonders, namelijk, uit de landbouwers; wanneer de regeering hun in dit Schiereiland zond, had dezelve ten oogmerk de ontginning der gronden, en proefneemingen in den landbouw, in de verwachting, dat het voorbeeld en de goede uitſlag deezer volkplanting van akkerlieden, tot onderrichting van de inwoonders des lands zou verſtrekken, en hun doen beſluiten om zich meer en meer op deeze edele en wezentlijke bezigheid toeteleggen. Ongelukkig heeft derzelver alles te boven gaande zorgeloosheid, die ik

reeds

reeds heb doen kennen, kwalijk aan de verſtandige maatregels van de regeering beantwoord; zij zijn thans niet alleen nog verre af van door naiever gedreeven te worden, maar zelfs, om met de voorbeelden, die ze onder hun oog hebben, voordeel te doen. Die ongelukkige ongevoeligheid der Inboorlingen is des te bejammerenswaardiger, daar men zich aan den anderen kant niet kan onthouden van die vlijtige emigranten te bewonderen, wier arbeid met eenen zo voordeeligen uitſlag bekroond is. Bij de Kamſchatka geplaatst, vertoonen hunne wooningen een zeker ſoort van gemak, zij bezitten vee dat mij in een goeden ſtaat ſcheen te weezen, de zorg die zij 'er voor draagen, brengt niet weinig tot derzelver welvaart toe; ik heb ook opgemerkt, dat in het algemeen deeze boeren zeer met hun lot te vreden ſcheenen te weezen; ze hebben, het is waar, het genot van hun eigendom, alles is voordeel voor hun, en niets is moeite, ieder werk, bezaait zijn veld; en alleen gehouden om zijn hoofdgeld te betaalen, zamelt elk vrijelijk de vrugt van zijn arbeid, waar voor een vrugtbaare grond hun met woeker beloond. Ik houd mij verzekert, dat men 'er nog meer voordeel van zou kunnen trekken, indien de akkerlieden 'er in grooter aantal waaren. De oogst beſtaat voornamelijk

1788, *Februarij* Den 2.

1788. *Februarij* Den 2. in rogge en in gerst, dog deeze laatſte in minder hoeveelheid. Deeze bevolking is daar en boven bevrijd van de jagt, de regeering heeft de oplettenheid zo ver uitgeſtrekt om die te verbieden, ten einde deeze planters geheel aan hun werk te houden, en te zorgen dat hun niets daar van kon aftrekken: ik meen evenwel te weeten, dat ze dit verbod niet te zeer eerbiedigen. Derzelver hoofd is een *ſtarost* door de regeering benoemd, die hem, onder de bejaarde lieden van het dorp kiest, zo als zijn naam ook aanduid; hij is gelast op den goeden voortgang van den landbouw te waaken; hij beſtiert de zaaijing, de inoogſting, en bepaalt daar van het juiſte tijdſtip, eindelijk moet hij de nalatigheid opwakkeren of den iever der arbeiders aanmoedigen, en vooral onder hun het oogmerk der inrichting en

Den 3. de goede verſtandhouding bewaaren.

Dewijl ik mij na Machoure wilde begeeven, om een dag bij den Heer Baron de Steinheil door te brengen, verliet ik den Heer Commandant te Milkoff, en ik vertrok omtrent vier en twintig uuren vroeger van daar, ten einde hem in zijn reis niet optehouden. Om des te ſpoediger voorttekomen, had ik een kleine ſlêe genomen, dog aan deezen kant waaren de wegen nïet minder met ſneeuw gevuld, en ook niet minder ongemak-

maklijk, zo dat, niettegenſtaande mijne voorzorg, het onmogelijk was dien ſpoed te maaken, wel-ken ik mij voorgeſteld had; het eerſte Oſtrog, dat ik op mijn weg aantrof, was Kirgann. Voor dat ik daar aankwam, trok ik voorbij eenige ba-lagans en huizen, die mij toeſcheenen verlaaten te zijn, dog men zeide mij, dat iederjaar, de ei-genaars door den zomer derwaarts te rug geroe-pen wierden; de weinige wooningen, die het dorp van Kirgann uitmaaken, zijn op den oever van een rivier, Kirganik genaamt, gebouwt; deeze word door verſcheide bronnen gevormt, die uit de nabuurige bergen afkomen, en waar van de verſchillende beekjes zich boven dit Oſtrog zamenvoegen, het welk vijftien werſten van Mil-koff afgelegen is.

1788. *Februarij.* Den 3.

Oſtrog van Kirgann.

De koude was zo hevig, dat niettegenſtaande de voorzorg, die ik genomen had, van mij het aangezicht met een neusdoek te bedekken, mij binnen een half uur de wangen bevroozen waa-ren, dog ik nam mijn toevlucht tot het gewoo-ne hulpmiddel, ik wreef mij het aangezicht met ſneeuw, en ik raakte vrij met eene prikkelende pijn van eenige dagen. Op het oogenblik, waar in mijn aangezicht bevroor, wierd mijn lighaam het tegengeſtelde gewaar. Ik mende zelfs mijne ſlêe; de geduurige beweeging, welke deeze oef-fening vordert, gevoegt bij het gewigt van mij-

1788. *Februarij* Den 3. ne Kamschatsche kleeding (*e*) bezorgde mij eene meer dan gewoone uitwaasseming, die mij geweldig vermoeide. Echter hield ik mij te Kirgann niet op. Eenige wersten verder wierd ik in het noordoosten een vuur-berg gewaar, die geen vlammen uitwierp, dog 'er kwam een zeer dikke colom rook uit. Ik zal welhaast gelegenheid hebben 'er wederom bij te komen, en

(*e*) Mijne kleeding vordert eene bijzondere beschrijving, men zal daar uit oordeelen, dat ik 'er niet zeer vlug uitzag. Gewoonlijk droeg ik maar een eenvoudig parque van rendieren vel en een gevoerde muts, die wanneer het nodig was, en de ooren, en een gedeelte van de wangen bedekte. Wanneer de koude heviger wierd, vermeerderde ik deeze kleeding met twee *kouklanki*, een soort van ruimer parque en van een dikker vel gemaakt; van de eene was het hair naar binnen, en van den anderen naar buiten gekeerd. In de geweldigste koude trok ik over dit alles nog een derde veel dikker kouklanki, van honden of argali vellen gemaakt; de hairige zij is altoos naar binnen, en het leer of de buitenste oppervlakte van het vel is roodachtig geverwt. Aan deeze kouklankis maakt men van vooren een kleine slabbedoek vast, die zich opheft om het aangezicht tegens den wind te beschermen, daar en boven, zijn dezelve van agter ieder voorzien van een gevoerde kap; somtijds maakten deeze drie kappen, de een over den anderen, mijn kapsel uit, ik deed ze zelfs over mijn gewoone muts. Mijn hals was bezorgt met een das van een martervel, of een vosstaart, genaamd *ocheinik*,

en 'er meer in het breede van te ſpreeken. 1788. *Februarij* Den 3.
Ik ontdekte digt bij Machoure, een vrij digt mastbosch, het eerſte dat ik nog in Kamſchatka gevonden had, de boomen waaren regt maar zeer dun. Des namiddags ten twee uuren, kwam ik in het Oſtrog' van Machoure, gelegen op de Kamſchatka, zeven en dertig werſten van Kirgann.

Ik

en mijn kin met een kinband insgelijks van een marter-vel, dat op mijn hoofd wierd vastgemaakt. Het voorhoofd zeer gevoelig voor de koude zijnde, bedekt men het zelve met een otter of ſabelrand, die vervolgens door de muts overdekt word. Mijne gevulde broeken verſchaften mij meer warmte dan het overige van mijne kleeding, hoe zamengeſteld ze ook weezen mogt. Ik was dubbeld met rendieren vellen geſchoeid, 't hair naar binnen en buiten gekeerd; ze worden in het Kamſchatſch *tchigi* genaamd. Ik ſtak vervolgens mijn beenen in *torbasſis* of laarzen van rendieren pooten, van binnen voorzien met een zool van *tonnchitcha*, een zeer zagt gras, het welk de eigenſchap van te verwarmen bezit. Niettegenſtaande deeze voorzorgen, wierden mijne voeten, na twee of drie uuren reizens, zeer vogtig, het zij door de uitwaasſeming, het zij door de onmerkbaare doordringing van de ſneeuw, en wanneer ik maar een weinig ſtil op de ſlee zat, voelde ik dezelve aanſtonds bevriezen. Des avonds trok ik dit ſchoeizel uit, en deed voor den nagt een paar wijde kousſen aan met rendieren of argali vel gevoerd, en *eunti* genaamt.

1788. *Februarij* Den 3. Verblijf te Machoure bij den Heer Baron de Steinheil.

Ik begaf mij bij den Heer Baron de Steinheil oud Capitain Ispravnick, of Inspecteur van Kamschatka, welke post tans door den Heer Schmaleff bekleed word. Ik was met hem te Bolcheretsk bekend geraakt, en het was mij zeer aangenaam geweest met hem verscheide taalen te kunnen spreeken, bijzonder die van mijn vaderland, hoe zeer ze hem niet zeer eigen was; dog het was Fransch, en ik meende in hem een mijner landsgenooten te zien. Wie immer Europa verlaaten heeft om in zulke afgelegene streeken te reizen, heeft zulks even als ik moeten ontwaar worden; men acht zich een medeburger van hem, die het zelfde waerelddeel voot zijn vaderland heeft, of die dezelfde taal spreekt. De geringste zaak, die het aandenken aan ons land kan opwekken, veroorzaakt het levendigste vermaak, ons hart breid zich uit tot den vriend, tot den broeder, dien wij meenen wedertevinden; in een oogenblik deelen wij in elkanders vertrouwen. Ik smaakte deeze aangenaame gewaarwordingen op het gezicht van den Heer Steinheil. Van het eerste oogenblik af aan, had ik tot de verkeering met hem eenen onweerstaanbaaren trek. Ik moest hem zien en spreeken, ik vond daar in een onuitspreekelijke vreugde, hoe zeer zijn Fransch, gelijk ik reeds gezegt hebbe, van het alleronregelmatigste was, en hij het met een Duitschen tongval uitsprak. Ik bragt

bragt met den Heer Steinheil den dag van den 4. door, en des avonds zag ik den Heer Kaſſoff aankomen, gelijk hij mij beloofd had.

1788. *Februarij* Den 3. Te Machoure. Den 4.

Het dorp van Machoure was een der aanzienelijkſte van dit Schiereiland, voor dat de kinderziekte aldaar geheerscht had, dog de verwoeſting, die deeze beſmettelijke ziekte aldaar heeft aangericht, heeft het getal der inwoonders tot op twintig huisgezlnnen vermindert.

Oſtrog van Machoure.

Alle de Kamſchatters van dit dorp, zo wel mannen als vrouwen, zijn Chamans of gelooven aan de toverijen van deeze gewaande duivelskonſtenaars. De een en de ander vreezen ten uiterſten de Popen of Rusſiſche prieſters, tegen welken zij een ongemeenen haat koeſteren, ook zoeken zij altoos de ontmoeting met hun te ontwijken, ſomtijds is dit hun onmogelijk, als dan zoeken zij zich te vermommen wanneer ze hun zien naderen, en begeeven zich zo ſpoedig mogelijk weg. Ik ſchrijf deeze vrees, welke hun het gezicht der prieſters inboezemt, aan den blaakenden ijver toe, welken deeze zonder twijffel betoont hebben in het uitroeijen der afgoderij, en die de Kamſchatters voor vervolging aanzien; zij beſchouwen dus deeze bedienaars van den Godsdienst als hunne grootſte vijanden: mogelijk hadden zij grond om te gelooven, dat deeze zendelingen met hunne bekeering alleen niet ten oog-

Nadere bijzonderheden overde Chamans.

 merk

1788. *Februarij* Den 4. Te Machoure.

merk hadden om derzelver afgoden omvertewerpen. Deeze popen gaven hun waarschijnlijk het voorbeeld der deugden niet, welke zij hun predikten zonder ze zelfs te beoeffenen. In der daad meent men, dat zij zich minder bekommerden om nieuwbekeerden te maaken, dan wel om goederen te verkrijgen, en voor al om die neiging te voldoen, welke hun zo dikwils mogelijk tot de dronkenschap vervoert. Men moet zich dus niet verwonderen, wanneer men deeze inwooners nog aan derzelver oude dwaalingen ziet vasthouden. Zij bewijzen altoos een geheimen eerdienst aan hun God Koutka (*f*), zij stellen een zodanig vertrouwen in hem, dat ze onophoudelijk aan hem hunne gebeden opzenden, wanneer ze eenige zaak onderneemen of eenig goed verlangen. Gaan zij op de jagt, onthouden zij zich van hun te waschen, en wagten zich wel om eenig teken van het kruis te maaken; zij roepen hun Koutka aan, vervolgens offeren zij aanstonds aan deezen God de eerste marter of het eerste dier, dat zij maar vangen kunnen, overtuigt, dat na deeze Godsdienstige daad derzelver jagt allergelukkigst moet weezen; zij verbeelden zich in tegendeel, dat wanneer zij een kruis maakten, zij zich zou-

(*f*) Men vind daar van in Steller eene getrouwe beschrijving.

zouden blootstellen om niets te vangen. Tot hunne bijgeloovigheid behoort ook de toewijding van de jonggeboore kinderen aan hun Koutka, die zij reeds van de wieg af aan tot Chamans voorbeschikken. De eerbied, dien zij in dit dorp voor deeze tovenaars bezitten, is niet te begrijpen; dezelve schijnt waarlijk zinneloosheid en verwekt een diep medelijden; want de buitenspoorigheden, met welke deeze de ligtgelovigheid van hunne landgenooten bezig houden, zijn zo dwaas en ongerijmd, dat men 'er minder om lagchen moet dan wel met verontwaardiging daar over aangedaan weezen. Het is waar, tegenswoordig verrichten zij hun kunst niet meer opentlijk, zij voegen zo veel uitwendigs niet meer bij hunne toverijen; hunne kleederen zijn niet meer met geheimzinnige ringen, nog met verschillende zinnebeeldige metaalen figuuren opgeciert, welke zich op de minste beweging van hun ligchaam met veel geraas deeden hooren, zij hebben insgelijks ook een zeker soort van ketel afgelegt (*g*) op dewelke zij de maat sloegen, geduurende hunne voorgewende bezweeringen, of om een ieder van hunne aankomst te verwittigen; en eindelijk, hebben

1788. *Februarij* Den 4. Te Machoure.

(*g*) Dit soort van trom wierd bouben genaamd, deeze is nog in gebruik bij de Yakoutsken, gelijk men in het vervolg zien zal.

1788 *Februarij* Den 4. Te Machoure.

ben zij zich ook van alle de toverinſtrumenten ontdaan. Ziet hier ten naaſten bij, waar in hunne plegtigheden thans in derzelver vergaderingen beſtaan, welke zij zorgvuldig in het geheim houden, dog die daarom geen minder toeloop hebben. Men ſtelle zich een kring voor van aanſchouwers, die met eene domme oplettenheid rondom den tovenaar of tovenaarſter geſchaard zijn, want de vrouwen zijn, zo als ik reeds verhaald heb, ook in de geheimenisſen der Chamans ingeleid. Eensklaps zet deeze of die zich aan het zingen, of liever aan het geweldig ſchreeuwen, zonder maat of betekenis; de gehoorzaame vergadering antwoord hem op dezelfde manier, het geen het allerwanluidendſte en onverdraagelijkſte concert uitmaakt. Langzamerhand raakt de Chaman in verrukking, hij begint op de verwarde toonen van zijne toehoorders te dansſen, die zich heesch ſchreeuwen en verbleeken in de vervoering van hun iever en bewondering; de dans word heviger, naar maate de dienaar van den God Koutka den voorzeggenden geest ontwaar word. Gelijk aan de Pijthiſche Waarzegſter op den drievoet, ſlaat hij verwilderde en verwoede blikken op, alle zijne beweegingen zijn ſtuiptrekkende, zijn mond' verdraait zich, zijne leeden worden ſtijf, 'er zijn, om alles in het kort te zeggen, geene verdraaijingen of grillen uittedenken, welke hij niet

niet verzint en uitvoert, tot groote verbaazing van alle de aanweezenden. Na dat hij een tijd lang deeze grillen verricht heeft, houd hij dikwils eensklaps ſtil, als of hij ingeevingen verkreeg; zijne zinneloosheid word dan zo bedaard als ze eerst heftig geweest is, men ziet geen woede of vervoering meer, het is dan de geheiligde opgetoogenheid van den mensch, geheel vervuld van den God, die hem beheerscht, en die door zijne ſtem zal ſpreeken. Verbaast en al beevende, zwijgt aanſtonds de vergadering, in de verwachting van het wonderbaare, dat aan hun zal geopenbaard worden. Deeze hoord als dan uit den mond van den zogenaamden Propheet woorden zonder aaneenſchakeling voortkomen, die de bedrieger zich bij tusſchenpoozen laat ontglippen, hij verkondigt dus alles wat hem door het hoofd gaat, en dit is altoos een uitwerkzel van de ingeevingen van den Koutka. De redenaar verzeld gewoonlijk zijn verhaal of met een vloed van traanen of met een geſchater van lagchen, naar maate van het goede of het kwaade dat hij verkondigt, en zijne kragtige gebaarden verſchillen naar gelang van zijne gewaarwordingen (*b*) Deeze bijzonderheden omtrent de Chamans zijn mij

1788. *Februarij* Den 4. Te Machoure.

(*b*) Men zou kunnen zeggen dat ten deezen opzichte de Chamans eene zekere overeenkomst met de Kwakers

1788. *Februarij* Den 4. Te Machoure.

mij door geloofwaardige lieden medegedeeld, die middel gevonden hadden om hunne onbeschaamde openbaaringen bij te woonen.

Bericht van eenopstand der Koriakken.

Men bevestigde ons te Machoure dat geen, het welk reeds aan den Heer Commandant berigt was, door een ingenieur genaamt Bogenoff; hij was naar de omliggende streeken van de rivier de Pengina gezonden, om daar den grond voor een stad uit te kiezen en 'er het plan van aftetekenen, met bevel om vervolgens de westkust van Kamschatka te volgen tot aan Tiguil, en om eene naauwkeurige kaart van zijn reis te vervaardigen. Bij zijn aankomst te Kaminoi (*i*) vond hij, volgens zijn verhaal aan den Heer Kasloff, eene groote menigte van muitende Koriaken, die gewapend voor hem

hebben; men weet dat deeze laatste ook diergelijke inblaazingen vooronderstellen, en dat die geen onder hun, welke aan deszelfs ingeeving bot viert, meest altoos begint met erbarmelijk te schreijen, of tekens van eene onverwachte vreugde te geeven; ten minsten preeken deeze ingegeevene nog, schoon wat in het wilde, over de zedekunde, welke zij meenen in haar zuiverste kracht voorteftellen, in plaats dat de Kamschatsche redenaars niet weeten wat zij zeggen, en dit geheimzinnig en trouwloos gesnap niet anders bezigen, dan om de afgoderij van hunne al te eenvoudige toehoorders, aantewakkeren.

(*i*) Een dorp gelegen op den oever van de rivier van Pengina.

hem kwamen om hem den doortogt te ſluiten, en te beletten, dat hij aan zijne zending kon voldoen. Men voegde 'er hier bij, dat zij ten getale van zes honderd waaren, en dat ze zeer waarſchijnlijk ons even min onze reis zouden laaten vervolgen. Het vooruitzicht was treurig, vooral voor mij, die van begeerte brandde om te Okotsk te komen, even als of daar de eindpaal van mijn reis was, of dat ik van daar tot in Frankrijk maar een dag reizens had afteleggen. Hoe hard viel mij het denkbeeld, dat 'er geen andere weg zijnde dan door dit dorp, wij mogelijk genoodzaakt zouden weezen om te rug te moeten keeren! de gedagte alleen deed mij van ongeduld beeven. De Heer Commandant, die met mij daar in deelde, was even als ik van oordeel, dat wij ons op deeze berichten niet moeſten ophouden, dezelve konden misſchien niet naauwkeurig zijn; het gewicht, dat de verhaalders daar in ſtelden, het verbaard gelaat, waar mede zij hunne verhaalen vergezelden, eindelijk de kleine bijvoegzelen, die men er dagelijks toevoegde, dit alles deed ons het verhaal mistrouwen. Bij gevolg beſlooten wij, dat wij ons zelfs van de waarheid der zaak moeſten overtuigen, en voorwaards trekken, behoudens de toevlucht tot de hulpmiddelen, waar door wij onzen doortogt konden verkrijgen, ingevalle deeze oproerigen zich daar tegens mogten

1788. *Februarij.* Den 4. Te Machoure.

1788. *Februarij* Den 4. Te Machoure.

ten verzetten; dog welhaast wierden wij aangemoedigd door de aankomst van een expresſe bij den Heer Kaſloff, dien geen de minſte tegenkanting of moeijelijkheid op zijn reis wedervaaren was, hij verzekerde ons, dat hem alles bedaard was voorgekomen; daar en boven hadden wij reden om te gelooven, dat, in het tegengeſteld geval, hij eenige beweegingen zou hebben moeten gewaar worden, en dat wij dus geen beletzel op onzen togt te vreezen hadden.

Vertrek van Machoure. Den 5.

Met het krieken van den dag verliet ik dan den Heer Baron van Steinheil, met zo veel leedweezen als erkentenis voor zijn verplichtend onthaal, en voor alle de blijken van genegenheid, die hij mij geduurende mijn kort verblijf te Machoure betoonde (*k*). Ik verliet in hem een waarlijk belangrijk mensch, zo wegens zijne kundigheden als hoedanigheden.

Ge-

(*k*) Niettegenſtaande alle mijne voorzorgen, had ik hier het ongenoegen van mijn Sabelmarter die de Heer Kaſloff mij gegeeven had te zien ſterven; ziet pag. 48. Aanſtonds liet ik ze villen om het vel te kunnen bewaaren.

Een mijner vermaaken had daar in beſtaan, om haare hebbelijkheden gade te ſlaan. Derzelver verwonderlijke levendigheid maakte haar de keten onverdraagelijk, dikwils zogt ze te ontſnappen, en ze zou zeker daar toe gekomen zijn, zo ik ze niet onophoudelijk bewaakt had, en nooit agterhaalde ik ze, zonder dat ze mij een of andere beet toe-

Geduurende deezen dag reisden wij zes en zestig werſten ver over de Kamſchatka, welkers ijs overal ſterk en volmaakt effen was; ik zag niets aanmerkelijks op mijn togt zo min als in het dorp van Chapina, alwaar wij bij het ondergaan van de zon aankwamen. 1788. *Februarij* Den 6.

Wij vertrokken den volgenden dag vroegtijdig van daar; de ſneeuw belemmerde ons dien dag ſterk; de grond was 'er mêe bedekt, en deszelfs dikte maakte onzen togt zeer moeijelijk. Wij reisden meest altoos door zeer digte dennen en berken bosſchen. Ter halver weg en een weinig verder, ontmoeteden wij twee rivieren, waar van de eene omtrent dertig toiſen of vijftien roeden breedte heeft, men noemt ze de groote *Nikoulka*, en De groote en de kleine Nikoulka.

bragt, zij ontvingen bij voorkeur vleesch, het geen in de bosſchen het begunſtigde voedzel der marters uitmaakt. Haare gezwindheid in het vangen der vogels, en om dieren die zwakker als zij zijn, aantevallen, is ongegrijpelijk. De mijne ſliep bijna den geheelen dag, des nagts maakte ze een geduurig gedruis, met zich in de keten te bewegen, dog ten uiterſte vreesachtig, wanneer ze iemand zag aankomen, hield ze zich ſtil, en begon wederom als ze alleen was. Ik had de gewoonte van ze verſcheide maalen op den dag buiten te brengen, naauwlijks was ze op de ſneeuw, of ze begroef zich en dolf onder de aarde even als de mollen, zich van tijd tot tijd vertoonende om zich aanſtonds weder te verbergen.

1788. *Februarij* Den 6.

en de andere de kleine; beide gevormt door bronnen, die uit de bergen komen, vereenigen ze zich ter deezer plaats, om gezamentlijk derzelver water aan de Kamſchatka toetevoeren; nog de een nog de ander lagen digt; ik ſchreef de oorzaak daar van toe aan de groote ſnelheid van derzelver ſtroom. De plaats waar ik ze overtrok is waarlijk ſchilderachtig, dog het geen mij nog zonderlinger voorkwam, beſtaat hier in, dat alle de denneboomen, die in grooten getale deeze rivieren omzoomen, boomen van ijs ſcheenen te weezen; een zeer dik ijzel, mogelijk door de vogtigheid van de plaats voortgebragt, had zich aan iederen tak vast gehegt en maakte derzelver geheele oppervlakte zuiver wit.

Vuurſpuwende bergen van Tolbatchina en van Klutchefskaia.

Op eenigen afſtand van Tolbatchina, trokken wij een heide over, van waar ik drie vuurſpuwende bergen ontdekte; geen derzelver wierp vlammen uit, alleen gaven ze wolken van eenen zeer zwarten rook op; de eerſte, waar van ik te vooren geſprooken heb, wanneer ik naar Machoure ging, heeft deszelfs haardſtêe in het binnenſte van een berg, die omtrent van een kegelachtige gedaante is, de top is plat en ſchijnt weinig verheven. Men zeide mij, dat deeze eerſte vuurberg geduurende eenigen tijd ſtil geweest was, dat men hem zelfs voor uitgedoofd hield, wanneer hij eensklaps op nieuw ontſtoken is. In het

het noord-ooſten van deezen word men een piek gewaar, welkers punt de mond van den tweeden vuurberg ſchijnt te zijn, die zonder ophouden rook uitgeeft, dog ik zag geen de minſte vonken. De derde deed zich in het noord-noord-ooſten van den tweeden aan mijn oog op; ik kon denzelven niet zo waarneemen, als ik wel gewenscht had, een vrij hooge berg bedekte hem bijna geheel aan mijn oog. Hij ontleent zijn naam van het nabuurig dorp Klutchefskaïa, en men zeide mij, dat ik 'er zeer digt voor bij zou komen; de twee andere vuur-bergen ontleenen insgelijks derzelver naamen van het Oſtrog Tolbatchina, alwaar wij vroegtijdig aankwamen. Dit dorp is op de Kamſchatka gelegen, vierenveertig werſten van Chapina; het bevat niets buitengemeens; wij vernamen 'er bij onze aankomst, dat men aldaar dien morgen twee Kamſchatters getrouwt had; het deed mij leed die plegtigheid niet bijgewoond te hebben, die men mij verhaalde, dat bijna op dezelfde wijze als in Rusland geſchiedde. Ik zag de nieuw getrouwde, die mij voorkwamen twee kinderen te zijn; ik vroeg na derzelver ouderdom, en men antwoordde mij dat de bruidegom weinig meer dan veertien jaaren, en de bruid ten hoogſte elf bereikte. Diergelijke huwelijken zouden overal buiten Aſia voor al te vroegtijdig gehouden worden.

1788. *Februarij* Den 6.

Vroegtijdige Huwelijken in Kamſchatka.

1788. *Februarij* Den 6. Reize naar Nijenei Kamschatka.

Ik had eene bijzondere begeerte om de stad Nijenei-Kamschatka te zien, en zedert lang was ik bedagt om aan die begeerte te voldoen. Ik zou gemeend hebben eenen onvergeeflijken misslag te begaan, indien ik dit schier-eiland verliet, zonder deszelfs hoofdstad te leeren kennen. Ik was van den anderen kant verzekert, dat mijne nieuwsgierigheid ten deezen opzichte geene belemmering kon toebrengen aan mijn voorneemen, om met allen mogelijken spoed te reizen. Ik was in der daad genoodzaakt een omweg te neemen, dog deeze was niet lang genoeg om mij eenig beletzel van belang te veroorzaaken. Na dat ik mijn reis met den Heer Kasloff overlegd had, die zich bevlijtigde om mij alles te verschaffen, waar door ik die reis met zekerheid en vermaak kon volbrengen, verbond ik mij om in het Ostrog van Yelofki mij weder bij hem te voegen, alwaar die Heer mij verwittigde, dat hij eenige dagen dagt door te brengen, om op verscheide zaaken van zijn bestier de nodige orders te stellen.

Ik verlaát den Heer Kasloff te Tolbatchina.

Om des te minder tijd te verliezen, nam ik zelfs den eigen avond van onze aankomst te Tolbatchina affcheid van hem; dog de wegen waaren nog slegter dan alle die, welke wij tot nog toe hadden doorgetrokken. Ik had alle moeite, om met het aanbreeken van den dag Kosirefski te bereiken. Dit dorp was zes en zestig wersten van Tolbatchina afgelegen.

Ik

Ik hield mij aldaar niet op; ik was trots, dat ik gelukkig alle de gevaaren, welke ik geduurende den nagt op deeze ijsſelijke wegen geloopen had, was te boven gekomen (*i*), ik dagt op den dag niets te vreezen te hebben, ik vervolgde mijn weg met eene zekere onbeſchroomdheid, waar voor ik echter wel haast geſtraft wierd. Na een meenigte werſten op de Kamſchatka afgelegt te hebben, die ik blijde was weder te vinden, en welkers breedte ik ter deezer plaats bewonderde, wierd ik genoodzaakt dezelve te verlaaten, om in eene engte te komen, alwaar de ſneeuw door de orkaanen aangebragt, eene oneffe en bedriegelijke oppervlakte vertoonde. Het was onmogelijk om de klippen, die mij omringden, te vermijden. Ik hoorde welhaast een gekraak, het welk mij de een of andere breuk aan mijn ſlêe aankondigde; en in der daad, een ſchaats was in twee-en gebroken, ik hielp mijne leidslieden dezelve zo goed en kwaad vermaaken, als wij konden, en wij hadden het geluk te Ouchkoff zonder eenig ander toeval aantekomen. Het was midder-

1788. *Februarij.* Den 7. Voorvallen op mijn reis naar Nijenei-Kamſchatka.

(*i*) Ik vernam daar na, dat het weinig geſcheelt had, of de ſlêe van den Heer Kaſloff, welke dien weg op den dag was doorgetrokken, was in ſtukken gebrooken, hebbende dezelve tegen een boom geſtooten, zo dat daar door twee zijner geleiders gekwetst waaren.

1788. *Februarij* Den 7. dernagt, wanneer wij 'er aankwamen, hebbende wij in deezen dag zes en zestig wersten afgelegt; mijn eerste zorg was om mijn slee te doen verstellen, het geen mij tot den volgenden dag ophield.

Ostrog van Ouchkoff. Men ziet in dit dorp een isba en elf balagans; het getal van deszelfs inwoonders bestaat in vijf geslachten, die in drie Yourtes verdeeld zijn. In de nabuurschap van dit Ostrog word een zeer visch-rijk meir gevonden, alwaar de nabuurige dorpen derzelver voorraad komen opdoen, dit meir is ook van zeer veel nut voor de hoofdplaats, welke zonder de visscherij, die daar in voor haar geschied, dikwils gebrek aan visch zou hebben, het welke men weet overal het eerste noodwendigste voedzel te zijn.

Den 8. Ik vertrok in den vroegen morgen van Ouchkoff en op den middag had ik reeds vier en veertig wersten afgelegd, gedeeltelijk over de Kamschatka en gedeeltelijk over zeer uitgestrekte heiden; het eerste dorp, dat ik aantrof, was Kre-stoff, het scheen mij van een weinig meer belang te zijn dan het voorige, dog voor het overige volmaakt gelijk aan alle de anderen, ik bleef 'er niet langer dan nodig was om andere honden voortespannen. Tot daar toe had ik den weg genomen, die de Heer Kasloff moest volgen om naar Yelofki te gaan; dog in plaats van mij naar Katchina

Ostrog van Kreſtoff.

china te begeeven gelijk hij deed, zo richte ik mijn weg van Kreſtoff naar het dorp van Klutchefskaïa, dat er dertig werſten van afgeleegen is. 1788. *Februarij* Den 8.

Het weder, dat zedert ons vertrek van Apatchin altoos zeer ſchoon en zeer koud was geweest, veranderde eensklaps in den agtermiddag; de hemel raakte met wolken bedekt, en de wind, die zich van den westkant verhief, gaf ons ſneeuw in overvloed; dezelve hinderde ons geweldig, voor al om den vuurſpuwenden berg van Klutchefskaïa te kunnen beſchouwen, wel ken ik terzelfder tijd als dien van Tolbatchina gewaar was geworden. Zo veel mij mogelijk was om 'er van te oordeelen, is de berg, uit wiens boezem de ſtoffen voortkomen, veel hooger dan de twee anderen; deeze werpt geduurig vlammen uit, die uit het midden der ſneeuw, waar mede de berg tot aan den top bedekt is, ſchijnen voorttekomen.

Vuurberg van Klutchefs-kaïa

Bij het vallen van den nagt kwam ik aan het dorp Klutchefskaïa; deszelfs inwoonders zijn alle Siberiſche boeren, uit de omgelegen ſtreeken van de Lena genomen, en in deeze oorden voor omtrent vijtig jaaren gezonden tot bearbeiding der gronden. Het getal der mannelijke perſoonen, de kinderen daar onder begreepen, beloopt weinig meer dan vijftig; de kinderziekte viel onder hun alleen die geene aan, welke ze nog niet

Inwoonders van Klutchekaïa.

 ge-

1788. *Februarij* Den 8. gehad hadden, dog zij rukte 'er weer dan de helft van weg. Deeze akkerlieden zijn niet minder gelukkig geweest, dan die, welke zich in den omtrek van Vercknei-Kamſchatka bevinden; derzelver oogst en de hoedanigheid van het graan, zo van rogge als gerst, hebben dit jaar derzelzelver verwachting te boven gegaan; deeze boeren bezitten veel paarden in eigendom, eenige behooren nogtans aan de kroon.

Oſtrog van Klutchefskaïa. Dit Oſtrog is vrij groot, het ſchijnt zulks nog te meer, dewijl het in twëe-en geſcheiden is, waar van het eene omtrent vier honderd pasſen van het andere aflegt; het ſtrekt zich voor al van het weſten naar het ooſten uit, het is in deeze laatſte windſtreek, dat de Kerk geplaatst is, ze is van hout gebouwd en in den ſmaak van de Rusſiſche kerken. De meeſte der wooningen zijn beter gebouwde en netter isbas dan alle de geenen, die ik tot hier toe gezien had, ook vind men daar zeer ruime magazijnen; de balagans zijn 'er in een gering aantal, en ook gelijken ze niet na die der Kamſchatters, deeze zijn van eene langwerpige gedaante, en derzelver dak, dat de helling van de onze heeft, is op ſtijlen geplaatst, die het in de lucht onderſteunen.

De Kamſchatka loopt langs den voet van dit Oſtrog, en was ter deezer plaats nog geheel digt; ze loopt menigmaal geduurende den zomer buiten

haa-

haare oevers, het water rijst en dringt dan dikwils tot in de huizen, waarom het zeer goed is dat ze alle op de hoogte gebouwd zijn. 1788. *Februarij* Den 8. Oſtrog van Kamini.

Vier werſten ten ooſten van de Kerk van Klutchefskaïa, is nog een ander *Zaïmka* of klein gehugt, dat door Coſakken of Soldaten, die teffens akkerlieden zijn, bewoond word, wier oogst aan de regeering behoort; dog ik kon niet beſluiten dien omweg te neemen, om het te gaan zien.

Ik hield mij maar weinig tijds te Klutchefskaïa op; ongeduldig om Nijenei te zien vertrok ik nog dien avond, om mij naar Kamini, een Kamſchatsch dorp, twintig werſten verder gelegen, te begeeven. Ik kwam daar in het midden van den nagt aan, en reed het door.

Voor den dag was ik te Kamokoff, twintig werſten van Kamini, welhaast bereikte ik Tchokofskoï of Tchoka, na nog twee en twintig werſten afgelegd te hebben, van daar tot aan Nijenei bleeven 'er nog twee-en twintig aftedoen, en deeze overtogt was voor mij ook maar het werk van eenige uuren; ik had het genoegen voor den middag in deeze hoofdplaats van Kamſchatka aantekomen, die men reeds van verre ontdekt, dog welkers vertooning nog grootsch nog vermakelijk is. Den 9. Oſtrogs van Kamokoff & van Tchoka. Aankomst te Nijenei.

Het zelve vertoond niet anders dan een verzameling van huizen, waar drie klokken boven uit- Beſchrijving van deeze hoofdplaats van Kamſchatka.

1788. *Februarij* Den 9. Te Nijenei Kamschatka.

uitsteeken, en is gelegen aan den oever van de Kamschatka, in een kom, welke door een keten van bergen geformeerd word, die zich van ronds om verheffen, dog 'er echter op een vrij grooten afstand van verwijderd zijn; zodanig is de gesteldheid van de stad Nijenei, waar van ik, eer ik ze gezien had, meerdere verwachting had; alle deeze huizen, die men mij zeide in honderd vijftig te bestaan, zijn van hout, van een zeer kwaaden smaak, klein, en hadden als toen daar en boven de onaangenaamheid van onder de sneeuw begraven te zijn, die de orcaanen daar opgehoopt hadden. Deeze hebben zonder tusschenpoozing op die hoogte geheerscht, en waaren eerst zedert eenige dagen opgehouden. Daar zijn twee kerken te Nijenei, de eene is in de stad en heeft twee klokken, de andere, tot het fort behoorende, is daar binnen beslooten; deeze twee gebouwen zijn van een onbehaaglijk maakzel; het fort is bijna in het midden van de stad, het bestaat in eene vrij ruime palissadeering, van een vierkante gedaante. Behalven de kerk, waar van ik zo even gesprooken heb, besluit deeze omtrek daar en boven de magazijnen, het tuig en wagthuis; één schildwagt belet dag en nagt het inkomen; het huis van den bevelhebber van de plaats, den Heer Major Orléankoff, is bij het fort gelegen, en is even als de andere huizen, behalven dat het grooter is,

het

het zelve is van geen beter ſmaak, nog hooger gebouwd.

1788. *Februarij* Den 9. Te Nijenei Kamſchatka.

Ik trad af bij een ongelukkigen banneling genaamt *Snaſidoff*, die bijna ter zelver tijd met Ivaschkin een gelijk lot had ondergaan, dog om andere oorzaaken; hij is even als deeze zedert het Jaar 1744 naar Kamſchatka gebannen.

Naauwlijks was ik daar, of ik ontfing een bezoek van een Officier, dien de Heer Orléankoff mij zond, om mij over mijn behouden aankomst te begroeten; hij wierd van verſcheide der voornaamſte Officieren van de ſtad gevolgd, die beurtelings mij derzelver dienst op de verplichtendſte wijs des waerelds kwamen aanbieden. Ik betuigde hun, hoe gevoelig ik over derzelver beleeftheid was, dog in den grond jammerde het mij, dat ze mij voorgekomen waaren, ook haaſte ik mij, zo dra ik gekleed was, om aan ieder mijne dankzeggingen te gaan betuigen. Ik begon met den Heer Major Orléankoff, en vond hem bezig in de toebereidzelen van een feest, het geen hij den volgenden dag geeven moest, ter gelegenheid van het huwelijk van een Pool in Rusſiſchen dienst, met de nigt van den protapope of aartsprieſter. Hij had niet alleen de beleeftheid van mij op die bruiloft, waar van hij al de koſten droeg, te verzoeken, dog hij had daar en boven de oplettenheid van mij des anderen daags

mor-

1788. *Februarij* Den 9. Te Nijenei Kamschatka.

morgens te komen zien, en mij met zich te neemen, ten einde ik niets van dat schouwtoneel zou missen, het geen hij met reden voor mij belangrijk oordeelde.

Feest gegeeven door den Heer Major Orléankoff.

Het geen mij echter des te meer verwonderde, was het gestrenge, dat bij de pligtpleegingen in acht genomen wierd. Het onderscheid der rangen scheen mij met de uiterste naauwgezetheid gade geslaagen te worden; de plichtpleegingen en gebruiken, alle deeze koele beleeftheden gaven bij de opening van het feest een zekere gemaaktheid, die meer verveeling dan vermaak voorspelden. De maaltijd was allerpragtigst voor het land; ik zag onder andere geregten een groot getal van verschillende soupen opbrengen. Deeze waaren verzeld van koude vleeschspijzen, waar van men terstond veel gebruik maakte. Bij het tweede geregt, kreegen wij het gebraad en pasteijen, dog dit alles kondigde minder weelde dan wel overdaad aan; de dranken waaren gemaakt van verscheidene vrugten, aan deeze streeken eigen, gekookt en met Franschen brandewijn gemengt. Men bediende bij voorkeur en bijna geduurig brandewijn van het land, gemaakt uit *slatkaiatrava* of zoet gras, waar van ik te vooren gesprooken heb; deeze likeur heeft zo als ik gezegt heb geen onaangenaamen smaak, zelfs is ze geurig, men went zich des te gewilliger aan deeze brandewijn, om

dat

dat ze minder ongezond is, dan die uit graanen gemaakt word: alle de gasten raakten ongevoelig in een vrolijken luim, hunne reden was niet lang beſtand tegen de dampen van een zo koppigen drank; welhaast heerschte de uitgelatenste vreugde over tafel. Op dit luidrugtige en pragtig gastmaal volgde een vrij wel zamengeſteld bal. Het gezelſchap was zeer vrolijk, en men danſte 'er tot aan den avond Rusſiſche en Poólſche contredansſen; het bal wierd door een zeer aartig vuurwerk geeindigt, het geen de Heer Orléankoff gemaakt had, en zelfs aanſtak, het was niet groot, dog de uitwerking voldeed in allen opzichte. Ik vermaakte mij met de verbaasdheid en opgetogene verrukking van de meeſte der aanſchouwers, die weinig denkbeelden van dit ſoort van vermaaken hadden, men zou ze allen geſchilderd hebben; onbeweeglijk van verwondering, ſchreeuwden zij eenpaarig bij het opgaan van iederen vuurpijl; hun leedweezen over den korten duur hier van vermaakte mij niet minder. In het vervolg moest men al die lieden den lof daar van hooren vermelden, en in het heengaan herhaalde ieder al zuchtende de genooten vermaaken van dien dag.

1788. *Februarij.* Den 10. Te Nijenei Kamſchatka.

Ik wierd den volgenden dag bij den protapope, oom van de bruid verzogt, alles was op den

1788. *Februarij* Den 10. Te Nijenei Kamſchatka.

zelfden voet als daags te vooren, uitgezondert het vuurwerk. De protapope is, gelijk ik reeds gezegt heb, het hoofd van alle de Kamſchatſche kerken; ieder prieſter van dit ſchiereiland is aan hem ondergeſchikt, en hij beſchikt over alle de geeſtelijke zaaken, hij houd zijn verblijf te Nijenei. Het is nog een vrij jeugdige grijzaart, een breede witte baard hangt hem tot op de borst, en geeft hem een waarlijk achtbaar aanzien. Zijn ommegang ſcheen mij toe vol geest, vrolijk en gepast te weezen om zich den eerbied en de achting van deeze volkeren te verwekken.

Rechtbanken te Nijenei.

Te Nijenei zijn twee rechtbanken; voor de eene worden de zaaken van het beſtier gebragt, en de andere neemt kennis van alle de verſchillen tusſchen de Kooplieden; de regeeringsperſoon, die daar in voorzit, is een ſoort van Burgermeeſter, ondergeſchikt aan de bevelen van den *Gorodnitch* of Commandant van de ſtad. Men heeft hier boven gezien, dat ieder van deeze rechtbanken van het rechtsgebied te Okotsk afhangt, en dat men van alle zaaken aan den bevelhebber van deeze laatſte ſtad rekenſchap moet geeven.

Dog het geen mij te Nijenei het belangrijkſte voorkwam, en het geen ik niet met ſtilzwijgen kan voorbijgaan, beſtaat daar in, dat ik hier negen Japoneezen aantrof, die in den afgeloopen

zo-

zomer derwaarts van de Aleutiſche eilanden gebragt waaren door een Rusſisch vaartuig, geſchikt tot den handel in otters. 1788. *Februarij* Den 10. Te Nijenei Kamſchatka.

Een van deeze Japoneezen verhaalde mij, dat hij zich met zijne makkers op een vaartuig van hun land had ingeſcheept, om zich naar de meeſtzuidelijke Kourilſche eilanden te begeeven, met vooruitzicht om daar met de Eilanders handel te drijven, zij volgden de kust en waaren 'er niet ver van verwijderd, wanneer hun zo een verſchrikkelijke ſtorm overviel, dat zij ver daar van afdreeven, en geheel verdwaalden. Volgens zijn verhaal, het geen mij echter zeer verdagt voorkwam, bevoeren zij de zee bijna zes maanden, zonder land te zien. Buiten twijffel hadden ze levensmiddelen in overvloed. Eindelijk vertoonden zich de Aleutiſche eilanden aan hunne oogen: vol van vreugde beſlooten zij daar aan te landen, zonder te weeten waar dit best te onderneemen; zij wierpen één anker digt bij een van deeze eilanden uit, en een ſloep bragt ze allen aan land. Zij vonden daar Rusſen, die hun voorſtelden om te zaamen hun ſchip te gaan ontlaaden en het in veiligheid te brengen; dan deeze Japoneezen wilden daar in niet toeſtemmen, het zij uit mistrouwen, het zij dat ze in der daad geloofden, dat het den volgenden dag gemaklijker zou zijn. Zij hadden veel reden om zich

over

1788. *Februarij* Den 11. Te Nijenei Kamſchatka.

over dit verzuim te beklaagen: want in den zelfden nagt wierp een hevige zee-wind het ſchip op de kust; men wierd zulks niet dan met het aanbreeken van den dag gewaar, en men had veel moeite om het kleinſte gedeelte van de lading en eenige ſtukken van het ſchip te bergen, welk laatſte bijna geheel van welriekend hout gemaakt was. De Rusſen, die hen wel onthaald hadden, deeden als toen al het geen in hun vermogen was om deeze ongelukkigen hun verlies te doen vergeeten; zij bragten hun alle vertrooſting toe, en deeden dezelven eindelijk het beſluit neemen om hun naar Kamſchatka te volgen, werwaards zij terugkeerden; mijn Japonees voegde 'er bij, dat zij in veel grooter getal geweest waaren, dog dat de vermoeijenisſen, die ze op zee geleeden hadden, en vervolgens de geſtrengheid van de lucht, veele van zijne makkers had doen omkomen.

Bijzonderheden wegens het opperhoofd van deeze Japoneezen.

De geen, die met mij ſprak, ſcheen over de anderen een zeker blijkbaar gezag te voeren, men wist van hem, dat hij de Koopman was, en dat de overigen alleen matroozen waaren of onder zijn bevel ſtonden. Dit was ten minſten zeker, dat ze hem een bijzondere achting en eerbied toedroegen, zij zijn alle overſtelpt van droefheid, en toonen de levendigſte ongerustheid, wanneer hij ziek is of hem iets onaangenaams wedervaart,

vaart; geregeld zenden ze tweemaal daags iemand uit hun om hem te bezoeken. Men kan zeggen, dat hij hun geen minder vriendſchap toedraagt, want daar gaat nooit een dag voorbij zonder dat hij hun op zijn beurt bezoekt, en hij zorgt met de grootſte oplettenheid, dat hun niets ontbreekt. *Zijn* naam is *Kodaïl*, zijn aangezicht heeft niets vreemds, zelfs heeft hij een aangenaam voorkomen; zijn oogen zijn niet getrokken als die van de Chineezen, hij heeft een langen neus en een baard, dien hij vrij dikwils afſcheert, hij is omtrent vijf voet lang en vrij wel gemaakt, hij droeg het hair op de Chineeſche manier, dat is te zeggen, dat van het midden van zijn hoofd een vlegt van de lengte zijner hairen af hong, die wijders rondom afgeſchooren waaren, dog men heeft binnen kort hem daartoe gebragt om dezelve te laaten groeijen, en ze op onze manier vast te binden; hij is zeer bevreest voor de koude, de warmſte kleederen die men hem gegeeven heeft, kunnen hem daar naauwlijks voor beſchutten; hij bewaart en draagt altoos onder deeze die van zijn land, ze beſtaan in de eerſte plaats in een of verſcheide zeer lange zijde hemden, even als onze nagtjaponnen, daar over trekt hij 'er een van wol, het geen zou kunnen doen gelooven, dat deeze laatſte ſtoffe koſtbaarder in hunne oogen is, misſchien geſchied deeze ſchikking ook

1788. *Februarij* Den 11. Te Nijenei Kamſchatka.

1788. *Februarij* Den 11. Te Nijenei Kamſchatka.

gemakshalve, dog dit is mij onbekend. De mouwen van deeze kleederen zijn wijd en open. Niettegenſtaande de ſtrenge luchtsgeſteldheid, heeft hij altoos de armen ontbloot en den hals open, alleen maakt men hem, wanneer hij uitgaat, een doek aan den hals vast, dog hij doet ze af zodra hij in een vertrek komt, hij zegt zulks als dan niet te kunnen verdraagen.

Deszelfs meerderheid boven zijne landgenooten heeft hem eenig aanzien verſchaft; dog deeze heeft 'er ongetwijffeld veel minder aan toegebragt, dan wel zijn levendige geest en zagtheid van aart; hij woont en leeft bij den Heer Major Orléankoff; de vrijheid waar mede hij, het zij bij den Commandant, het zij elders, binnen treed, zou onder ons voor onbeſchaamdheid of ten minſten voor grove lompheid gehouden worden; zonder omſlag zet hij zich aanſtonds zo gemaklijk als hem mogelijk is, en wel op den eerſten ſtoel, dien hij maar aantreft, hij vraagt terzelver tijd al wat hij nodig heeft, of wel neemt hij het zelfs, wanneer het maar onder zijn bereik is; hij rookt bijna zonder ophouden, zijn pijp is kort en met zilver vercierd, daar kan weinig tabak in, dog hij vuld ze elk oogenblik. Het rooken is voor hem een zodanige behoefte, dat men veel moeite heeft gehad om hem te beduiden, dat hij zijn pijp niet over tafel gebruikte. Zijn doordringend

gend

gend oordeel is zeer werkzaam, hij bevat alles, wat men hem wil doen begrijpen, met eene verwonderlijke vlugheid, boven al fchijnt hij zeer nieuwsgierig en een groot waarneemer. Men heeft mij verzekerd, dat hij naauwkeurige aantekening houd van al het geen hij ziet, en van het geen hem wedervaart, en in der daad de voorwerpen en de gebruiken, die hij onder zijne oogen heeft, zijn zo afwijkende van die, welke zijn vaderland oplevert, dat alles hem ftof tot aanmerkingen verfchaft: oplettend op het geen gebeurd, en in zijne tegenwoordigheid gezegt word, fchrijft hij zulks op uit vreeze van het te vergeeten; de teekens, die hij maakt, fcheenen mij ten naaften bij dezelfde als die der Chineezen, dog de manier van fchrijven is verfchillende, deeze fchrijven van de regter naar de linker zijde, * en de Japoneezen van de hoogte naar de laagte † hij fpreekt genoeg Rusfifch om zich te doen verftaan, echter moet men aan zijne uitfpraak gewoon zijn, om verkeering met hem te hebben; hij fpreekt ongemeen fnel, het geen veroorzaakt, dat men veel van hem verliest, of dat daar door de betekenis veranderd word; zijne antwoorden zijn

1788. *Februarij* Den 11. Te Nijenei Kamfchatka.

* De Chineezen beginnen hunne boeken, daar wij de onze eindigen, namelijk van het laatfte blad.

† Zij fchikken hunne letters in reijen.

1788. *Februarij* Deu 11. Te Nijenei Kamſchatka.

zijn in 't algemeen levendig en natuurlijk, nooit ontveinst hij zijn manier van denken, en men kan zich niet openhartiger over een ander uitlaaten, dan hij doet. Zijn gezelſchap is aangenaam en zijn humeur altoos vrij gelijkvormig, hoewel zeer geneigd tot wantrouwen. Heeft hij het een of ander verlegd, aanſtonds verbeeld hij zich, dat hem zulks ontvreemd is, het geen hem dikwils een ongeruste houding geeft. Ik bewonderde zijne maatigheid, die waarlijk het tegengeſtelde is van het geen men in dit land ziet. Wanneer hij voorneemens is van geen ſterken drank te gebruiken, is het onmogelijk om hem overtehaalen van 'er van te proeven, hij eischt die wanneer hij 'er lust toe heeft, dog nooit gaat hij zich daar in te buiten. Ik merkte nog op, dat hij op de wijs der Chineezen zich in het eeten van twee kleine ſtokjes met de grootſte behendigheid bediende.

Japanſche muntſpecien.

Ik verzogt hem om muntſpecien van zijn vaderland te zien, en hij beieverde zich om mijne nieuwsgierigheid te voldoen. De gouden munt is een plaat van omtrent twee duim lang, niet dik en bijna ovaal, verſcheiden Japanſche teekens zijn op deeze ſtukken gegraveerd: het goud ſcheen mij toe zeer goed te zijn, zonder eenige vermenging, het buigt zich zo als men begeert. De zilveren ſpecie is vierkant, minder groot en dik, en van minder zwaarte dan het goud, nogtans ver-

verzekerde hij mij, dat de laatſte in Japan meer waarde had. Het koper geld is volmaakt het zelfde als het *cache* der Chineezen; het is rond en ten naaſten bij van grootte als de Franſche twee oortjens ſtukken. In het midden is het in het vierkant doorboord. 1788 *Februarij* Den 11.

Ik deed hem nog eenige vraagen over den aart der Koopmanſchappen, die men uit hun ſchip geborgen had, en ik begreep uit zijne antwoorden, dat ze voornamelijk beſtonden in kopjes, ſchaaltjes, doozen en andere fraaij verlakte zaaken van dit ſoort; ik vernam nog, dat ze daar van een gedeelte in Kamſchatka verkogt hadden. Koopmanſchappen die een gedeelte van de lading uitmaakten van het Japanſche ſchip.

Ik twijffel niet, of men zal mij deeze uitweiding over die Japoneezen wel ten goeden houden, ik kan mij niet voorſtellen, dat men ze ongepast zal vinden, ze zal kunnen dienen om een volk te leeren kennen, dat wij zo zeldzaam in het geval zijn van te zien en waarteneemen.

Na omtrent drie dagen te Nijenei Kamſchatka doorgebragt te hebben, vertrok ik den 12 des namiddags ten één uur, om mij weder bij den Heer Kaſloff te vervoegen, dien ik zeker was van te Yelofki te zullen aantreffen; ik keerde dan te rug, ten einde mijn weg te vervolgen, dien ik verlaaten had. Ik kwam vrij tijdig te Tchoka, ka, het laatſte dorp, dat ik doorgetrokken was, Den 12. Vertrek van Nijenei Kamſchatka.

 om

1788. *Februarij* Den 13. om mij naar Nijenei te begeeven, en het welk, gelijk men gezien heeft, twee en twintig werſten van daar gelegen is. Hier heerscht een hevige en bijna geduurige wind uit het weſten, men vind daar van de reden in de legging van dit dorp aan de rivier, tusſchen twee ketens van bergen, welke door deeze geſcheiden word, en die zich vijfentwintig werſten langs deszelfs twee oevers uitſtrekken.

Ik bragt den nagt te Kamokoff door, en den volgenden morgen bereikte ik in weinig uuren het Oſtrog van Kamini of van Pierre, van daar nam ik den weg op Kartchina, onderweeg trok ik voor bij drie meiren, waar van het laatſte zeer uitgeſtrekt was, en weinig minder dan vier a vijf uuren omtrek heeft. Ik ſliep in dit laatſte Oſtrog, veertig werſten van het voorige en gelegen op de rivier van Kartchina (*k*).

Den 14. Ik vertrok van daar met het aanbreeken van den dag, en niettegenſtaande het ſlegte wêer, dat ik geduurende dien geheelen dag ondervond, reisde ik evenwel de zeventig werſten, die ik nog

(*k*) In het algemeen, hebben bijna alle de dorpen dezelfde naamen als de rivieren, aan welkers oevers zij geplaatst zijn, uitgezonderd nogtans diegeenen, welke op de Kamſchatka zijn gelegen.

nog tot Yelofki afteleggen had: dit Oftrog is op de rivier van denzelfden naam gelegen, en van bergen omgeeven. 1788. *Februarij* Den 14.

De Heer Commandant prees mijnen gemaakten fpoed, dog ik had mij te vergeefs gevleid, dat het oogenblik van onze hereeniging ook dat van ons vertrek zou weezen; de zaaken zijner bediening, die hem derwaarts geroepen hadden, waaren nog niet afgeloopen, het geen hem noodzaakte om zijn verblijf te verlengen; daar en boven hoopte hij, dat de Heer Schmaleff ook niet lang zou agterblijven, dewijl, wanneer wij onze rei maat in aanmerking namen, het mogelijk geweest was, dat hij ons te Yelofki aangetroffen had. Wij bleeven 'er nog vijf dagen, zo om de zaaken te eindigen als om hem te vergeefs te wagten; de Heer Commandant aan mijn ongeduld toegeevende bewilligde in ons vertrek op den 19 des morgens zeer vroeg. Ik voeg mij weder bij den Heer Kafloff te Yelofski.

Wij deeden in het begin vier en vijftig werften vrij langzaam af, dog in den agtermiddag wierden wij door eenen ijsfelijken ftorm uit het westen en noord-weften overvallen; wij bevonden ons in het open veld, de wervelwinden waaren zo hevig, dat het ons onmogelijk was verder te komen; de fneeuw, daar door bij vlaagen opgenomen, vormde in de lucht eenen dikken nevel, en onze leidsluiden wilden, niettegenftaan- Den 19. Storm die ons opweg overviel.

1788. *Februarij* Den 19.

de de kennis, die zij van de wegen hadden, niet meer instaan voor het verdwaalen. Wij konden hun maar niet beweegen om ons verder te brengen, het was echter onmenschelijk hier op de genade van een zo geweldigen orcaan te blijven leggen; wat mij betreft, ik erken, dat ik zeer mismoedig wierd, wanneer onze geleiders voorsloegen om ons digt bij een bosch te brengen, het welk zij ons zeiden niet ver afgelegen te zijn, en alwaar wij ten minsten ons eenigermaate in veiligheid konden stellen. Wij aarzelden niet om van hunnen goeden wil gebruik te maaken, dog voor dat wij dien weg verlieten, die onmogelijk te onderscheiden was, moesten wij nog wachten, tot dat alle de sleeden van ons gevolg bij een waaren, anders hadden wij gevaar geloopen, om van elkander te geraaken en elkander te verliezen; de vereeniging geschied zijnde, bereikten wij dit bosch, het geen gelukkig op den afstand, dien men ons gezegd had, gevonden wierd; omtrent ten twee uuren nadenmiddag hielden wij stil.

Noodwendige stilhouding bij een Bosch.

De eerste voorzorg van onze Kamschatters bestond daar in, om een gat in de sneeuw te graaven, welke ter dezer plaats ten minsten zes voeten diep was, anderen bragten hout aan, in een oogenblik was het vuur aangestoken, en de ketel geplaatst; een sobere maaltijd en eenige maaten brandewijn herstelden welhaast al ons volk;

teen

toen de nagt aankwam, hield men zich met de middelen bezig, om dien zo goed mogelijk op ons gemak doortebrengen, ieder werkte aan zijn bed, het mijne was in mijn *vezock*, alwaar ik mij in kon neerleggen, dog niemand als de Heer Commandant en ik hadden een zo gemaklijk rijtuig. Hoe, zeide ik tot mij zelfs, zullen het die arme menſchen met ſlaapen maaken? Ik was welhaast buiten ongerustheid omtrent hun; de wijze, waar op ik hun derzelver bed zag toebereiden, verdiend verhaald te worden, hoe zeer ze 'er niet veel werk van maaken; na eerst een gat in de ſneeuw gemaakt te hebben, bedekten zij het zelve met kleine takken van boomen, en wel de dunſte, die zij vinden konden, vervolgens wikkelden zij zich in een *Kouklanki*, en na het hoofd in de kap, die 'er aan vastgemaakt was, geſtoken te hebben, lagen zij zich neder even als op het beſte bed des waerelds; wat onze honden betreft, deeze wierden uitgeſpannen en aan de boomen rondom vastgemaakt, alwaar zij den nagt zo als gewoonlijk op de ſneeuw doorbragten.

1788. *Februarij* Den 19.

Manier waar op de Kamſchatters hun bed op de ſneeuwvervaardigen.

De wind ſterk geminderd zijnde, begaven wij ons voor den dag wederom op weg, wij hadden nog dertig werſten afteleggen om ons naar Ozernoi te begeeven, alwaar wij voorneemens geweest waaren om den voorigen nagt te ſlaapen; wij kwamen daar des morgens ten tien uuren aan,

Den 20.

1788. *Februarij* Den 20. dog onze honden ten uiterste vermoeid zijnde, waaren wij genoodzaakt aldaar het overige van den dag en zelfs den nagt te blijven in hoop, dat de wind, die in den agtermiddag wederom met de grootste hevigheid begon op te steeken, in dien tusschentijd zou bedaaren.

Ostrog van Ozernaï. Het Ostrog van Ozernoï ontfangt zijn naam van een meir in deszelfs nabuurschap; de rivier Ozernaïa loopt langs dit dorp, dog ze is van weinig belang; het huis van den toijon is de eenigste isba, die ik te Ozernoï gezien heb, en men zeide mij, dat ik 'er tot aan de stad Ingiga geene meer zou aantreffen; daar en tegen telde ik vijftien balagans en twee yourtes. Ik behoorde hier deeze onderaardsche wooningen te beschrijven, dog dewijl deeze klein zijn in vergelijking van die, welke ik welhaast gelegenheid zal hebben waarteneemen, wil ik liever de beschrijving tot dat tijdstip uitstellen.

Den 21. Wij vertoefden den 21. nog te Ozernoi, om daar te vergeefsch een Sergeant van het gevolg van den Heer Commandant aftewachten, dien hij naar de stad Nijenei-Kamschatka had afgezonden.

Den 22. Den volgenden morgen begaven wij ons naar Ouké, wij waaren daar zeer vroeg; als hebbende maar zes en twintig wersten afgelegt, wij beslooten niet verder te gaan, om aan den Sergeant

ant gelegenheid te geeven van zich weder bij ons te kunnen voegen, gelijk men hem bevolen had, dog hij kwam niet. 1788. *Februarij*

Ostrog van Ouké.

Te Ouké vind men geen eene isba, dit Oſtrog beſtaat alleen uit een twaalftal balagans en twee ijourtes, men had 'er een voor den Heer Kaſloff ſchoongemaakt, en wij bragten daar den nagt door.

Den 23.

Wij verlieten dit dorp met het aanbreeken van den dag, ter halver weg wierden wij een aantal balagans gewaar, die alleen maar, zo men ons verhaalde, bewoond worden ten tijde van den vischvangst; niet ver van daar, zagen wij de zee weder, en wij reeden ze eenigen tijd langs. Ik wierd zeer verhinderd om in perſoon te kunnen ontdekken, tot op welken afſtand ze digt lag, of welke de ſtrekking van dit gedeelte der oostkust van Kamſchatka is. Een noordewind overviel ons, en voerde ons de ſneeuw met zo veel gewelds in de oogen, dat men maar alleen moest denken om ze afteweeren; daar en boven hing 'er over de zee een nevel, die van den oever af begon, en zich wijd ſcheen uitteſtrekken. Dit duiſtere gordijn verborg dezelve bijna geheel aan het oog; de bewoonders des lands, die ik ondervroeg, antwoordden mij, dat wij langs eene niet zeer ruime baaij gekomen waaren, en dat de zee

tot

1788. *Februarij* Den 23.

tot op dertig werſten ver van de kust met ijs bedekt was.

Te Khaluli een met leer bedekte baidar.

Ik vond te Khaluli, een Oſtrog aan de rivier van deezen naam, zes en zeventig werſten van Ouké, en niet ver van den zeekant gelegen, niet meer dan twee yourtes en twaalf a dertien balagans, dog ik zag daar met vermaak een baidar met leer bedekt. De lengte van deeze ſchuit of boot was omtrent van vijftien a agttien voeten, en de breedte van vier voeten, het geraamte was van vrij dunne planken, het welk als latwerk aangelegt was. Een langer en zwaarder ſtuk hout dan de andere diende voor de kiel, de dwarshouten waaren met riemen vastgemaakt, en dit alles overdekt met verſcheide vellen van zeepaarden en zeewolven van de grootſte ſoort; de wijze waar op deeze vellen toebereid en digt aan een genaaid waaren, zo dat het water niet in de ſchuit kon doordringen, behaagde mij het meest, ze ſcheen mij van gedaante als de onze, dog minder rond, ook had ze die zwier niet, aan de uiterſte einden enger, eindigde ze in een punt en was aan de kiel plat, de ligtheid dezer vaartuigen zeer geneigd tot omſlaan, heeft deeze zamenſtelling noodzaaklijk gemaakt, waar door ze meer evenwichts verkrijgt; deeze baidar was onder een loots geplaatst, die gemaakt was om ze voor de ſneeuw te bewaaren.

ren. De toijon van Khaluli ons zijn yourte ingeruimd hebbende, verbleeven wij daar des nagts, want wij moeſten tot den volgenden morgen wagten, eer wij ons op weg konden begeeven; de wind was na onze aankomst meer opgeſtoken, en verminderde niet voor des nagts. 1788. *Februarij* Den 24.

Ten tien uuren des morgens hadden wij Khaluli uit het gezicht verlooren; wij waaren het oude dorp van dien naam voorbijgetrokken, het gene onlangs verlaaten is uit hoofde van deszelfs ſlegte gelegenheid. Wij vonden wat verder eenige verlaaten wooningen, welke eertijds het dorp van Ivaschkin uitmaakten, om dezelfde reden eenige werſten van zijn eerſte ſtandplaats overgebragt, vervolgens zagen wij de zee weder, en wij volgden nog geduurende eenigen tijd de Oostkust; zij vertoonde ons ter deezer plaats eene andere baaij, die ik gaarne op mijn gemak had willen beſchouwen; dog de dikke nevel, die van den oever af over de zee hing, liet mijn oog niet toe om tot aan den anderen kant van het ys te zien; alleen ſcheen het mij toe, dat de nevel opklaarde, naar maate dat de wind, die tot hier toe west en noordwest geweest was, meer naar het noordooſten liep. Den 25.

Ivaschkin legt veertig werſten van Khaluli en nabij de zee; twee yourtes en zes balagans maaken Oſtrog van Ivaschkin.

1788. *Februarij* Den 25. ken dit dorp uit, het is aan een kleine rivier van denzelfden naam gelegen, die geheel toegevroozen was, even als die, welke wij overgekomen waaren.

Den 26. Wij ſliepen in dit dorp, alwaar de vrees voor een orcaan, waar mede wij, zo men ons zeide, bedreigd wierden, ons een gedeelte van den volgenden dag deed blijven; wij kwamen met de vrees vrij, en hoe zeer het laat genoeg was, wanneer wij tot ons vertrek beſlooten, konden wij echter nog tot Dranuki geraaken, als zijnde de overtogt maar dertig werſten. De gelegenheid van dit Oſtrog is dezelfde als die van het voorige; wij vonden daar den Heer Haus, een Rusſisch Officier, hij kwam van Tiguil, en bragt aan den Heer Commandant verſcheide zaaken tot de natuurlijke hiſtorie betrekkelijk.

Wij vonden te Dranuki den Heer Haus, een Rusſisch Officier.

Den 27. Wij vertrokken met het krieken van den dag van Dranuki. In den agtermiddag reeden wij over eene baai, welkers breedte omtrent uit vijftien werſten, en de lengte uit vijfentwintig a dertig beſtaat, aan den ingang is ze weinig meer dan vijf werſten breed, ze word door de zuidkust geformeerd; deeze is een laage grond, die afneemt naar maate ze zich in zee uitſtrekt, de baaij loopt west-noord-west en oost-zuid-oost. Het ſcheen mij toe, dat in het west-noord-weſten van

Aanmerklijke en vrij gemaklijke baaij.

van deszelfs ingang nabij Karagui, de ſcheepen veilig konden ankeren tegens de zuiden-weſten en noorde winden; het zuidelijk gedeelte vertoont geene zo goede ankerplaats; de bewoonders des lands verhaalen, dat zich daar verſcheide zandbanken bevinden. Ik was verplicht mij op hun zeggen te verlaaten, dewijl het ys en de ſneeuw mij hinderlijk waaren om 'er meerder zekerheids van te bekomen. 1788. *Februarij* Den 27.

Wij leiden deezen dag zeventig werſten af, en des avonds kwamen wij te Karagui; dit dorp ligt op eene hoogte, van waar men de zee ontdekt, deszelfs wooningen beſtaan in drie yourtes en twaalf balagans, aan den voet van welke de Karaga langs loopt; deeze rivier valt in de zee op eenige ſnaphaanſchoten afſtands van dit dorp, het laatſte van Kamſchatka, want men rekend geen gehugt, dat honderd werſten verder ligt, en alwaar zich weinig Kamſchatters bevinden. Oſtrog van Karagui, het laatſte van Kamſchatka.

Daar wij verplicht zijn alhier voorraad van gedroogden visch aftewachten, welke agtergebleeven en geſchikt is om onze honden in de woeſtenijen, die wij doortrekken moeten, te voeden, zal ik van dit verblijf gebruik maaken om verſcheiden aanmerkingen, die ik in de voorige en in dit dorp gemaakt heb, afteſchrijven; ze zijn niet in die orde geplaatst, waar in ze mij voorge-

ko-

1788. *Februarij* Den 28. komen zijn, dog men moet in overweeging neemen, dat de ſnelle voortgang in onze reis mij daar niet altoos meeſter van liet (*l*).

Te Karagui Beſchrijving der yourtes. Ik zal eerst met de yourtes beginnen, die ik nog niet heb kunnen beſchrijven, hoe zeer deeze mij toegeſcheenen hebben eene bijzondere aandagt te verdienen; deeze vreemde wooningen ſtaan onder den grond, gelijk ik reeds gezegt heb (*m*), en het dak dat 'er boven uitkomt, heeft de gedaante van een afgeſneede kegel; dog om 'er een juiſter denkbeeld van te verkrijgen, ſtelle men zich voor, een groot vierkant gat van omtrent zes a ze-

(*l*) Men zal mij mogelijk verwijten, dat mijn verhaal dikwils niet anders oplevert dan ſchraale en zeer eenvormige bijzonderheden, ik zou den leezer dezelve wel geſpaard hebben, indien ik hem niet eene zorgvuldige naauwkeurigheid belooft had; dog dat men in aanmerking neeme, van welke voorwerpen ik omringt ben in de onafmeetbaare uitgeſtrektheid lands, welke ik doorreis, en dan zal men zien, dat die bijna over al dezelfde zijn. Hangt het dan van mij af om eene behaagelijke verandering aan mijne beſchrijvingen te geeven, en niet in eenige herhaalingen te vervallen?

(*m*) Bij mijn doortogt te Paratounka, zal men zich herinneren, dat ik eenige yourtes zag, dog zij waaren half uitgebroken, en ik kon 'er naauwlijks de uiterlijke gedaante van mêedeelen.

zeven toises of halve roeden middellijns en van agt voet diepte, de vier zijden bekleed met balken of planken, en alle de tusschenruimtens van deeze muuren met aarde, stroo of gedroogd gras en steenen gevuld; op den bodem van dit gat zijn verscheide paalen geplant, welke dwarsbalken onderšteunen, waar op het dak draagt; het begint gelijks gronds en komt vier voet daar boven uit, deszelfs dikte is twee voeten, de afhelling niet steil, voor het overige is het even als de muuren. Aan den top is een vierkant gat; deeze opening heeft vier voet lengte en drie voet breedte; hier is het, dat de rook moet doorkomen (*n*), en dat men in de yourte binnen treed met behulp van een ladder of ingekipte balk, die van buiten tot aan de opening van den ingang komt, welke voor mannen en vrouwen beide geschikt is. Men acht het voor een schande, wanneer men door een zeer laage poort ingaat, die aan een der zijden van de yourte gevonden word; om de be-

1788. *Februarij* Den 28.

(*n*) De rook is in deeze onderaardsche wooningen zo geduurig, dat deeze doortogt niet voldoende is tot deszelfs uitdamping; om dit gemaklijker te maaken, vervaardigt men in een onbewoonden hoek, agter de haardsteede, een soort van rookgat, welkers richting schuins is; dit luchtgat word *joupann* genaamd, deszelfs mond loopt van buiten op eenige voeten afstands van de vierkante opening uit, men sluit ze gewoonlijk met een riet- of stroodak.

1788. *Februarij* Den 28. beſchrijving der uitwendige vertooning van deeze wooningen te eindigen, zal ik er nog bijvoegen, dat ze van eene vrij hooge palisſadeering omringt zijn, zonder twijffel om dezelve tegens de ſtormen of den val van de ſneeuw te beſchutten; anderen meenen, dat deeze omheiningen eertijds tot borstweeringen aan deeze volkeren verſtrekten, om zich tegens derzelver vijanden te verweeren.

Inwendig maakzel en vercieringen der yourtes.

Zo dra men in deeze woeſte wooningen neergedaald is, wenschte men ook er weder uit te weezen; het gezicht en de reuk word daar beide aangedaan, het eenigſte vertrek, dat het binnenſte gedeelte uitmaakt, is omtrent tien voet hoog; eene verhevenheid van vijf voet breed, en bedekt met half verſleete vellen van rendieren, zeewolven of van andere dieren, loopt rondom het vertrek; deeze verhevenheid is op zijn hoogst een voet van den grond (*o*) en diend gemeenlijk tot een bed aan verſcheide huisgezinnen. Ik heb in eene enkelde yourte meer dan twintig perſoonen, zo mannen, vrouwen, als kinderen geteld; al dit volk eet en ſlaapt de een onder den anderen; zonder ſchroom of ſchaamte, voldoen ze aan alle de behoeftens der natuur; en nooit beklaagen zij

(*o*) Ik heb eenige yourtes met planke vloeren gezien, nog dit beſchouwt men als overdaadig, en de meeſten hebben alleen de aarde tot planken.

zij zich over de kwaade lucht, die men in deeze plaatzen inademt. Het vuur brand 'er bijna altoos, gewoonlijk is de haardfteede in het midden van de yourte of aan een der zijden geplaatst; Des avonds gebruikt men de voorzorg om het gloeijende vuur bij een te zamelen, en het gat te fluiten; het geen aan den rook ten doortogt verftrekt; door dit middel bewaart men de warmte geduurende den geheelen nagt. Bij het fchijnzel van een duiftere lamp, waar van ik reeds de gedaante en de bedorven lucht heb leeren kennen, ontdekt men in een hoek van het vertrek (*p*) eene flegte afbeelding van den eenen of anderen heilig, geheel blinkende van fmeer en zwart van den rook; voor die beelden is het, dat deeze volkeren zich nederbuigen en hunne gebeden verrichten; het overige huisraad beftaat in banken en in drinkfchaalen van hout of van boomfchors gemaakt, de geenen die voor de keuken dienen zijn van yzer of koper, alle zijn ze van eene walgelijke morfigheid; overblijfzelen van gedroogden visch zijn hier en daar verfpreid, en ieder oogenblik ziet men vrouwen of kinderen bezig om ftuk-

1788. *Februarij* Den 28. Te Karagui.

(*p*) Dit klein vertrek is eeniger maate van het groote afgefcheiden, het is een weinig minder morfig, om dat het minder bezogt word; dit is de plaats van eer, voor de vreemdelingen gefchikt.

N 2

1788. *Februarij* Den 28. Te Karagui. Kleeding der kinderen.

ſtukken van zalm-vellen te rooſteren, dit is een hunner meest geliefkoosde geregten.

De kleeding der kinderen trok mijn aandagt door deszelfs zonderlingheid; men verzekerde mij, dat ze volmaakt na die der Koriaken gelijkt, zij beſtaat in een enkeld kleed, namelijk, in een rendierenvel, dat elk gedeelte van het lighaam omwind en daar om ſluit, zodanig dat deeze kinren aan alle kanten daar in genaaid ſchijnen; eene opening om laag, van vooren en agter, verſchaft de mogelijkheid om ze te reinigen; deeze opening is overdekt met een ander ſtuk vel, het geen na willekeur vastgemaakt en opgeligt word; dit onderſteunt een pak mos (*q*), dat men op de wijze van een doek tusſchen de beenen van het kind aanlegt, en het welk men ververscht, naar maate het zelve vuil word. Behalven de gewoone mouwen zijn 'er nog twee anderen aan het kleed vastgemaakt, in dewelke men de armen ſteekt, wanneer het kind koud is, de uiterſtens daar van zijn geſlooten, en het binnenſte is met mos gevuld. Men zet het ook een kap op van het zelfde vel als zijn kleed, dog in de yourtes zijn de kinderen meest altoos bloots hoofds, en de kap hangt hun op de ſchouders. Zij hebben ook

(*q*) Men bediend zich insgelijks van het gras genaamt TONNCHITCHA.

ook nog voor een gordel een band van rendieren vel. Hunne moeders draagen ze op den rug door middel van een riem, die langs het voorhoofd van de vrouw en onder de billen van het kind heen gaat.

1788. *Februarij* Den 28. Te Karagui.

De toijon van Karagui, bij wien wij ons verblijf hielden, was een oude oproermaaker; men had veel moeite gehad om hem tot zijn pligt te doen wederkeeren, en hij veroorzaakte ons eenige ongerustheid door de volſtrekte weigering, die hij deed om ons visch te bezorgen.

Den 29. Taal der Inwooners van dit Oſtrog.

De zeden der inwooners van dit Oſtrog hebben veel overeenkomst met die van hunne nabuuren, de Koriaken; deeze gelijkvormigheid word men niet minder in de taal dan in de kleeding der kinderen gewaar. Ik had gelegenheid zulks den volgenden dag van onze aankomst gade te ſlaan.

Eenige Koriaken brengen ons twee levendige rendieren.

Vernomen hebbende, dat in den omtrek zich twee horden of benden van Koriaken met rendieren bevonden, zonden wij hun aanſtonds iemand toe, om hun voorteſtellen van 'er ons eenige van te verkoopen, zij lieten zich niet lang verzoeken, denzelfden dag bragten zij ons twee levendige rendieren. Deeze toevoer kwam van pas om ons volk gerust te ſtellen, dat voor gebrek aan levensmiddelen begon te vreezen; echter bedreigde het gebrek nog meer onze honden, de-

 wijl

1788. *Februarij* Den 29. Te Karagui.

wijl de voorraad van visch niet aankwam; men doode dan in allen ſpoed een rendier, dog toen het op den prijs aankwam, vonden wij ons zeer belemmerd om met de verkoopers te handelen; ze ſpraken nog Rusſisch nog Kamſchatsch, en de teekens, die ze gaven, waaren niet minder dan verſtaanbaar; wij hadden elkander nooit begreepen, indien niet een inwoonder van Karagui ons voor tolk had gediend.

Onderſcheid tusſchen twee ſoorten van Koriaken.

Men onderſcheid twee ſoorten van Koriaken; de geenen, welke eigentlijk met dien naam beſtempelt worden, hebben eene vaste verblijfplaats; de andere, die rond zwerven, zijn onder de benaaming van *Koriaken met rendieren* bekend (*r*); zij bezitten daar van groote kudden, en om ze te voeden, brengen zij ze in die ſtreeken, waar de mos in overvloed te vinden is; zijn deeze weilanden afgegeeten, gaan zij anderen zoeken: zij zwerven dus zonder ophouden, hun verblijf houdende onder tenten van vellen, en leevende van hunne rendieren.

Deeze dieren zijn hun niet minder van dienst voor

(*r*) Men zeide mij dat 'er zich van deeze zwervende Koriaken in het eiland van Karagui bevinden, het geen zes en twintig werſten van het dorp van dien naam in het oost-zuid-ooſten van de baaij gelegen is: ik meen dit eiland van verre gezien te hebben.

voor de reis, als de honden voor de Kamſchatters. De Koriaken, die bij ons kwamen, wierden door twee rendieren getrokken, dog de wijze van ze voorteſpannen, en te mennen, als mede de gedaante van de ſlêe, vorderen eene bijzondere beſchrijving; het zal best zijn, zo 't mij voorkomt, om dit uitteſtellen tot het oogenblik, waar in ik, bij deeze volkeren reizende, beter in de gelegenheid zal zijn om naauwkeurige waarneemingen te doen.

1788. *Februarij* Den 29. Te Karagui.

Deeze zo verlangde leevensmiddelen bekwamen wij eindelijk den 29 des avonds; ze wierden ons aangebragt door den Sergeant, dien wij zedert verſcheide dagen wachteden; wij namen ons voor om den volgenden morgen te vertrekken, dog in den nagt verhief zich een der hevigſte weſte en noordweſte winden; die orcaan was van ſneeuw verzeld, ze viel in zulk een overvloed, dat wij genoodzaakt wierden ons vertrek uitteſtellen. Om ons daar toe te noodzaken was een zodanig verſchriklijk wêer nodig, want de aankomst van onzen voorraad had ons ongeduld verdubbeld; deeze was van weinig aanbelang en onze behoefte zo dringend, dat er terſtond aan begonnen wierd, zo dra dezelve ontfangen was; het was dus ons belang om de rustplaatzen te verkorten, ten einde de voorraad niet opgebruikt was,

Aankomst van onze leevens-middelen.

1788. *Maart* Den 1. voor dat wij de woeftenijen doorgetrokken waaren.

Des morgens bedaarde de wind, dog de fneeuw hield aan, en de lucht dreigde met een anderen ftorm oor het einde van den dag, deeze begon ook in der daad zich te laaten hooren tegens twee uuren in den agtermiddag, en duurde tot aan den avond.

Beroemde Kamfchatfche danferesfe.

Om ons afleiding te geeven, ftelde men ons voor om een proef te neemen van de begaaftheden eener vermaarde Kamfchatfche danferesfe, te Karagui woonachtig; het geen men 'er ons van verhaalde, wekte onze nieuwsgierigheid op, en wij deeden haar komen; dog zij weigerde, het zij uit hoofdigheid, of uit gemelijkheid, om te dansfen, en fcheen in het minfte geen belang te ftellen in onze noodiging; te vergeefs tragte men haar te beduiden, dat ze hier door zich onwellevend en zelfs oneerbiedig tegens den Heer Commandant gedroeg; alles was vrugteloos; gelukkig hadden wij brandewijn bij de hand, eenige volle glaazen fcheenen haar te doen veranderen; ter zelfder tijd begon een Kamfchatter op ons verzoek voor haar te danfen, en met de ftem en gebaarden haar optewakkeren; langzamerhand wierden de oogen van deeze vrouw vuuriger, haare houding wierd ftuiptrekkende; haar geheele

le lighaam beefde op de verhevenheid, waar op zij gezeten was, de ophitſingen en het heftig gezang van haar dansſer, beantwoorde zij door gelijke poogingen met de ſtem, en door met het hoofd, het welk op allerhande wijze draaide, de maat te ſlaan. Welhaast wierden de beweegingen zo geweldig, dat zij zich daar op niet houden kon, zij wierp zich op den grond, en daagde op haar beurt het mansperſoon uit door ſchreeuwen en door nog klugtiger verdraaijingen des lighaams. Het is moeijelijk om het belagchelijke van haar dans uittedrukken, alle haare ledemaaten ſcheenen verplaatst te zijn, zij beweegde die met zo veel kragts als ſnelheid, de handen bragt zij aan haar boezem met een ſoort van woede, ontblootte dien en vatte ze aan, even als of ze die beneevens haare kleederen wilde verſcheuren. Deeze vreemde vervoeringen waaren van nog vreemder gebaarden verzeld; in een woord, het was geen vrouw meer, maar wel eene Furie; In haare verblinde, krankzinnigheid zou zij zich in het vuur geworpen hebben, het welk in het midden van de yourte aangeſtoken was, indien haar man zich niet gehaast had om 'er een bank voortezetten, ten einde haar zulks te beletten; hij gebruikte daar en boven de voorzorg van geduurig bij haar te blijven; wanneer hij zag dat ze geheel buiten kennis was, en zich aan alle kanten neder-

1788. *Maart* Den 1. Te Karagui.

1788. *Maart* Den 1. Te Karagui.

derwierp als mede dat ze genoodzaakt was, wilde zij ſtaande blijven, van zich aan haar voordansſer vast te houden, nam hij haar in zijn armen en bragt haar op de verhevenheid; ze viel daar op neder als een klomp, zonder bewustheid en buiten adem; ze bleef bijna vijf minuuten in dien ſtaat, ondertusſchen hield de Kamſchatter, grootsch op zijne overwinning, niet op met zingen en dansſen. Tot haar zelfs gekomen hoorde deeze vrouw naar hem; ſomtijds ſtond zij niettegenſtaande haare zwakheid op, en bragt onverſtaanbaare klanken uit; men zou gezegt hebben, dat zij deezen moeijelijken tweeſtrijd weder wilde beginnen, haar man wederhield haar, en verzogt dat ze mogt uitſcheiden, dog de overwinnaar zich verbeeldende van niet vermoeid te kunnen worden, ging voort met haar aantezetten; wij moeſten van ons gezag gebruik maaken, om hem het ſtilzwijgen opteleggen; niettegenſtaande de loffpraaken, die aan de begaaftheden der vertooners gegeeven wierden, moet ik bekennen, dat ik echter het toneel niet bevallig vond, ik zal meer zeggen, ik zag het met weerzin.

Liefhebberij van deeze volkeren voor den Tabak.

Mannen & Vrouwen, alles rookt en kaauwt hier tabak; door eene toebereiding, die mij niet bekend is, vermengt men dezelve met asch, om, zo als men zeide, ze des te ſterker te maaken; de inwooners, aan welke wij ſnuif aanboden,

brag-

bragten ze niet aan hun neus, maar aan den mond; 1788.
ik bezag hunne pijpen, zij hadden dezelve gedaante als die der Chinezen, alle waaren ze van been en zeer klein; wanneer ze rooken, wagten ze zich wel om den rook uitteblaazen; ze zwelgen dien met ſmaak in.

Maart Den 1. Te Karagui.

Alle de toijons der Oſtrogs, door dewelke wij van Ozernoi af doorgetrokken waaren, hadden ons, uit achting en tot eene eerbetooning voor den Heer Kaſloff, tot aan Karagui uitgeleide gedaan.

Affcheid der toyons, die ons tot een geleide gedient hadden.

Den tweeden dag na onze aankomst, hadden zij van ons affcheid genomen om ieder naar hun dorp te rug te keeren; hunne jongſte groet was zeer hartelijk; na nogmaals op nieuw vergeeving aan hun Commandant gevraagt te hebben, dat ze hem niet beter op zijn reis hadden ontfangen, betuigden zij hem derzelver levendigſte aandoeningen over de ſcheiding van hem, even als of ze hem in het midden der grootſte gevaaren gelaaten hadden, ze booden hem alles aan wat zij bezaten, kennende geen andere blijken van erkentenis. Zij vervoegden zich even zo aan mij, met nadruklijk beede, om van hun het een of ander te willen aanneemen, te vergeefs weigerde ik zulks, dit maakte hunne verzoeken des te dringender, en om ze te vergenoegen, was ik genoodzaakt hunne geſchenken aan te neemen.

1788. *Maart* Den 1. Te Karagui. Blijken van genegenheid, die mij de Kamſchatters gaven.

Hier vind ik mij genoodzaakt om aan het geheele Kamſchatſche volk, het geen ik gaa verlaaten, mijne verplichtingen te vervullen, welke derzelver handelingen ten mijnen opzichte van mij vorderen. Het vermaakt mij, wanneer ik mij voor den geest breng het verplichtend onthaal, het geen ik van het zelve genooten heb; ik heb deszelfs herbergzaamheid en zagtäartigheid recht gedaan, dog ik heb niet genoeg uitgeweid over de blijken van genegenheid, welke deeze goede luiden mij gaven. Daar zijn, zo ik meen, geene opperhoofden van Oſtrogs, die mij niet eenige kleine geſchenken deeden; dan eens was het een ſabelmarter of vosſe-vel, dan eens vrugten of visch, en zodanige andere zaaken, die zij dagten, dat mij aangenaam zouden weezen. Ik mogt mij tegens hunne aanbiedingen verzetten, zij kwaamen geduurig weder op het zelfde en noodzaakten mij om het aanteneemen, men zou gezegt hebben, dat zij zeer gezet waaren om het onrecht, dat zij zo lang den Franſchen naam aangedaan hadden, ten mijnen opzichte te verbeteren; dikwils bedankten zij mij, dat ik hun ten onzen opzichte andere denkbeelden gegeeven had; ſomtijds waaren zij ook geneigd om daar berouw over te toonen, wanneer zij bedagten, dat zij mij niet meer zien zouden, en dat mijne landgenoo-

nooten zeldzaam in het geval waaren van door hun ſchier-eiland te reizen.

1788. *Maart* Den 1. Te Karagui.

Wij vertrokken des morgens ten één uur van Karagui met redelijk ſtil weer, het geen den geheelen dag aanhield, de eenigſte tegenſpoed, dien wij op onze reis ondervonden, was, dat wij niet, gelijk wij gehoopt hadden, eene baaij konden overtrekken, die door den wind van daags te vooren was los gegaan, wij moeſten dezelve dus omreizen. Deeze baaij is diep, ze is agt a tien werſten breed, en de richting van haar loop ſcheen mij toe noord-oost en zuidwest te weezen, het ys was alleen maar tot aan deszelfs mond gebroken, en van daar was ze weer digt tot in zee: met den omweg, tot welke deeze ontdooijing ons noodzaakte, kan onze dagreis op vijftig werſten bepaald worden.

Den 2. Vertrek van Karagui en gedwonge omweg door het losgaan van het ijs in eene baaij.

Bij het vallen van den nagt hielden wij in het open veld ſtil; aanſtonds waaren de tenten opgeſlaagen. Onder de grootſte, den Heer Kaſloff toebehoorende, wierd zijn en mijn vezock met de portieren tegen elkander geplaatst, zo dat wanneer wij de glazen, die van talkbladen waaren, neerlieten, wij gemaklijk zamen ſpreeken konden; de overige ſleeden waaren twee aan twee rondom onze tent geplaatst, en de tusſchenruimte van de eene ſlee tot de andere was met lijnwaat of vellen bedekt, onder welke onze geleiders en

Geſteltheid van onze rustplaatzen in het open veld.

de

1788. *Maart* Den 2. de luiden van ons gevolg zich in veiligheid konden ſtellen en hunne bedden maaken; dusdanig was de geſteldheid onzer rustplaatzen in het open veld.

Waar in ons avond eeten, onze eenigſte maaltijd, beſtond.

Zo dra als de ketel overgehangen was, dronken wij thée, vervolgens was men bezig met het avondeeten in gereedheid te brengen, het geen elken dag onze eenigſte maaltijd was. Een Corporaal had het beſtier als Hofmeeſter en als Kok; de geregten, die uit zijne handen kwamen, waaren nog talrijk nog lekker, dog de ſpoed waar mede hij ze toebereide, en onze honger maakte ons daar omtrent toegeevende. Hij diende ons gewoonlijk een ſoup, met beſchuit van zwart brood en rijst of gort, voor, en ziet hier hoe hij ze vervaardigde: hij nam een ſtuk osſe-of rendiere-vleesch, en voor dat hij die in het kookende water deed, ſneed hij ze aan zeer dunne ſtukjes, die in een oogenblik gekookt waaren.

Daags voor ons vertrek van Karagui had men ons tweede rendier gedood en begonnen; wij vergastten ons op deszelfs merg; ik vond ze raauw of gekookt zeer ſmakelijk; wij deeden ook de tong kooken, en ik weet niet ooit iets beters gegeeten te hebben.

Den 3. Onze honden beginnen gebrek

Wij hervatteden onze reis in den vroegen morgen, dog het was ons onmogelijk meer dan vijfen dertig werſten afteleggen; de wind was veran-

anderd; wederom in het weſten en in het zuid- 1788.
weſten gekomen, verhief hij zich op nieuw met *Maart* Den 3.
eene groote hevigheid en wierp ons den ſneeuw
in het aangezicht. Onze leidslieden hadden veel te lijden, verſcheiden raaken om het leeven.
te lijden, echter nog minder dan onze honden,
waar van verſcheiden op weg omkwamen, uitgeput van vermoeidheid; de overigen konden ons uit zwakheid door gebrek aan voedzel niet voorttrekken, men gaf hun niet meer dan het vierde van hun gewoon rantſoen, en naauwlijks hielden wij voor hun nog voor twee dagen voorraad over.

Een Soldaat naar Kaminei gezonden om aldaar onderſtand te zoeken.

In deezen nood zonden wij een ſoldaat naar het Oſtrog van Kaminoi, om aldaar onderſtand te zoeken, en om ons te gemoet te doen komen het geleide, het welk den Heer Kaſloff daar moest afwachten: Dit was een wagt van veertig mannen, die men hem van Ingiga op de eerſte tijding van den opſtand der Koriaken toegezonden had.

Aankomst in het dorp van Gavenki.

Wij hadden nog maar vijftien werſten aftelegen, om het dorp of vlek van Gavenki te bereiken; wij hoopten aldaar visch voor onze honden te vinden, en in dit vertrouwen waagden wij het om hun des avonds een dubbelde portie te geeven, ten einde dezelve in ſtaat te ſtellen, om ons derwaarts te geleiden. Na den nagt even als den voorigen doorgebragt te hebben, begaven wij ons

des

1788. *Maart* Den 4. Te Gavenki. Beſchrijving van Gavenki.

des morgens ten drie uuren op weg, wij verlieten den oever van de zee niet, tot aan Gavenki, alwaar wij ten tien uuren aankwamen; dit dorp is dus genaamd ter oorzaake van deszelfs ſlegte vertooning en elendigen ſtaat (*s*), men ziet 'er in der daad niets anders dan twee yourtes, die dreigen intevallen, en zes ſlegt gebouwde balagans van kwaad krom hout, het welk de zee ſomtijds op den oever werpt, want 'er is hier geen boom in de nabuurſchap; alleen ontdekt men van ver eenig zeer ſlegt en zeer dun gezaait heeſtergewas. Het verwonderde mij niet te verneemen, dat 'er onlangs meer dan twintig inwoonders vrijwillig verhuist waaren om elders eene betere gelegenheid optezoeken; tegenwoordig beſtaat de bevolking van dit gehugt in vijf geſlachten, dat van den toijon 'er onder begreepen; daar en boven teld men onder dit getal twee Kamſchatters, die van het eiland Karagui zich hier zijn komen nêerzetten. Men zeide mij de reden van hunne verplaatzing niet, dog ik twijffel of ze bij die verandering wel gewonnen zullen hebben.

Twist tusſchen één van onze Sergeanten en twee Inwoonders van Gavenki.

Wij waaren nog geen uur te Gavenki. of 'er ontſtond verſchil tusſchen een Sergeant van ons gevolg en twee boeren van het dorp, bij wien hij zich

(*s*) Deszelfs naam word ontleênt van het woord GAUNA, het welk drek betekent.

zich vervoegt had om hout te verkrijgen; deeze antwoorde zeer bars, dat ze het zelve niet geeven wilden; uit de eene woordenwisfeling tot de andere raakten de hoofden verhit, de Kamfchatters, weinig bevreest voor de bedreigingen van den Sergeant, trokken hunne mesfen (*t*), en vielen op hem aan, dog op dit oogenblik wierden zij door twee van onze Soldaaten ontwapend; zo dra de Heer Commandant van deeze daad van geweld onderricht was, gaf hij bevel, dat men een voorbeeld ftelde door de fchuldigen te ftraffen; hij deed ze voor de yourte brengen, waar in wij ons bevonden, en hij nodig oordeelende om de andere inwoonders vrees aan te jaagen, kwam buiten om zelfs de ftraf te zien uitoeffenen, de toijon, die bij mij ter gezelfchap gebleeven was, begon als toen zich tegens mij onvergenoegd te toonen over de ftrengheid, met welke men zijne twee landgenooten behandelde; zijn gezin omringde mij, terwijl het zelve nog harder fchreeuwde dan hij. Ik was alleen, echter beproefde ik om hen gerust te ftellen, wanneer ik gewaar wierd, dat de Heer Kafloff zijne wapenen vergeeten had; ik fprong naar onze fabels op de beweeging, die de toij-

1788. *Maart* Den 4. Te Gaven ki.

Straf der fchuldigen.

(*t*) Deeze mesfen waaren omtrent twee voet lang, dezelve zijn aan de gordel vastgemaakt, en hangen tot op de dijen.

1788. *Maart* Den 4. Te Gavenki.

toijon maakte om naar buiten te gaan, en ik volgde hem van nabij. Reeds had hij zich bij den Heer Commandant gevoegd, en ruide alle zijne buuren op, hij verzocht, met een groot gefchreeuw, dat men de misdadigers losliet, hij was, zeide hij, hun eenigfte rechter, het kwam alleen hem toe om ze te ftraffen; dit oproerig gefchreeuw beantwoorde de Heer Kafloff alleen met een donker gelaat, het geen de onbefchaamde boeren en derzelver opperhoofd verbaasde; deeze fprak nog eenige woorden, dog men greep en noodzaakte hem, om bij de kaftijding, die hij meende te beletten, tegenswoordig te zijn; van de twee oproermaakers, die de ftraf ondergingen, was de een een jongman van agttien jaaren, en de ander een man van agtentwintig a dertig, ze wierden ontkleed en op den grond gelegd, twee Soldaaten hielden hun de beenen en de handen vast, terwijl vier anderen een hagelbui van flaagen op hunne fchouders deeden vallen; men floeg ze dus den een na den ander met rijsjes van gedroogd denne hout, die hun lighaam vol bloed maakten; op de voorbede der vrouwen, welke overal van een mêedogender aart zijn uit hoofde van de zwakheid haarer fexe, wierd de ftraf afgebroken, men gaf haar den jongman over, aan wien zij op het oogenblik eene vermaaning gaaven, welke hij gemakkelijk misfen kon, want hij was niet in ftaat

om

om ze te hooren, en nog minder om in gedagten te neemen van zich voor de tweede keer te willen verzetten.

1788. *Maart* Den 4. Te Gavenki.

De Inwoonders weigeren ons visch.

De geſtrengheid, waar van de Heer Commandant zich in deeze gelegenheid bediende, was des te noodzaaklijker, dewijl wij hier reeds den beſmettelijken overgang van den onrustigen aart der Koriaken ontwaar wierden. De zeden van deeze het tegenovergeſtelde zijnde van die der Kamſchatters, welke wij verlieten, deeden ons die der bewooriders van Gavenki twijffelen, of het nog wel het zelfde volk was. Zo veel reden wij hadden om over den iever en de goedaartigheid der anderen te vreden te zijn, zoo veel te meer moeſten wij ons beklaagen over de hardnekkigheid en de bedriegerij van deeze. Welke aanzoeken wij ook bij hun deeden, wij konden maar geen visch voor onze honden verkrijgen, zij verzekerden ons koeltjes, dat zij 'er geen hadden, hunne dubbelzinnige antwoorden verraadden hun, en het duurde niet lang of onze leidsluiden wierden 'er de valschheid van gewaar, met alles te doorſnuffelen ontdekten ze onderaartſche bewaarplaatzen, alwaar deeze lieden bij onze aankomst hunnen voorraad verborgen hadden. Niettegenſtaande de voorzorg, die ze gebruikt hadden om 'er het ſpoor van te verbergen, door ze kunſtiglijk met aarde en ſneeuw te bedekken, wierd in kor-

1788. *Maart* Den 4. Te Gavenki.

ten tijd alles door onze honden opgeſpoord, wien door hunne neuzen en den honger de weg geweezen wierd; op het gezicht van hunne diepe kelders en van den visch, dien men 'er uithaalde, bragten deeze boeren de ſlegtſte redenen voort om zich te rechtvaardigen, deeze verdubbelden onze verontwaardiging, en zonder een overblijfzel van medelijden met hun, hadden wij alles weggenomen, dog wij vergenoegden ons met 'er een gedeelte van te neemen.

Visch, dien men op deze kuſten vangt.

Uit het geen wij in deeze kelders vonden, ſcheen het, dat men ſalm, haring, kabeljaauw, zeepaarden en verſcheide andere halfſlagtige dieren op deeze kusten vischt.

Meir in den omtrek van Gavenki.

Men vind geen bron nog rivier in de nabuurſchap, maar alleen een meir, dat het water aan de inwoonders van Gavenki verſchaft; zij gebruiken des winters de voorzorg om het ijs, waar mede het zelve bezet is, te breeken, waar van ze groote ſtukken t'huis brengen, vervolgens werpen ze die in een ſoort van bakken, die in de yourte opgehangen worden ter hoogte van een manslengte; de warmte is daar ſterk genoeg om het ijs langzamerhand te doen ſmelten, en het is hier, dat ieder water komt haalen, wanneer men dorst heeft.

Men ziet bij dit dorp een berg of een ſoort van verſchansſing in de manier van deeze volkeren,

ren, die daar eertijds in hunne oproerigheden de wijk namen.

1788. *Maart*

Vertrek van Gavenki van den 5, tot den 9.

Wij hielden ons te Gavenki maar twaalf a dertien uuren op; wij vertrokken van daar des nagts om ons naar Pouſtaretsk te begeeven, het welk 'er meer dan twee honderd werſten van afgelegen is; wij hadden vijf volle dagen nodig om dien overtogt te doen, nimmer was onze reis nog zo moeijlijk geweest; wij hadden ons over het wêer van den eerſten dag niet te beklaagen, dog den volgenden overviel ons de ſneeuw en de ſtormbuijen; de een volgde de ander zonder tusſchenpoozing en met zo veel hevigheids, dat onze leidslieden 'er verblind van wierden, vier treden voor hun uit konden zij niets onderſcheiden, zij zagen zelfs de ſlee niet, die hun oogenbliklijk volgde.

Onze wegwijzer doet ons verdwaalen.

Tot overmaat van ramp, was de wegwijzer, dien wij te Gavenki genomen hadden, oud en kort van gezicht, ook deed hij ons ſomtijds verdwaalen, als dan liet hij ons ſtil houden, en ging alleen voorwaards om een punt van verzameling te zoeken, maar hoe zulks te vinden in eene zo uitgebreide vlakte, met ſneeuw bedekt, en alwaar men nog bosch, nog berg, nog rivier gewaar word? Alle oogenblikken faalde de ondervinding van onzen leidsman door het ſlegte weêr, niettegenſtaande de ongelooflijke kundigheid, die

1788. *Maart* van den 5. tot den 9.

hij van deeze wegen had; het geringste heuveltje of heestertje was genoeg om hem weêr op den weg te helpen; daar hij zich echter somtijds wel eens bedroog, meenden wij dagelijks wel twintig wersten besteed te hebben aan omwegen, die hij ons veroorzaakte.

De honger beroofde ons van de honden.

Ten einde van twee dagen waren mijne honden op een enkelden visch gebragt, die onder allen verdeeld wierd. Het gebrek aan voedzel benam hun welhaast de krachten, naauwlijks konden zij ons trekken, de een viel neder onder de slagen van onze geleiders, de ander weigerde langer dienst te doen; verscheiden bleeven op de plaats van gebrek dood; van de zevenen dertig honden voor mijn vezock gespannen, wanneer ik van Bolcheretsk vertrok, had ik er niet meer dan drie-en-twintig overgehouden, en nog waaren dezelve zeer zwak; de Heer Kaslof had insgelijks veele van de zijnen verlooren.

Het gebrek wierd op het laatst zo groot, dat wij ons op het punt gebragt zagen van niet uit deeze woestijn te kunnen koomen; onze honden volstrekt geen visch meer hebbende, waaren wij verplicht, om ze in het leeven te behouden, van hun van onzen eigen voorraad te geeven, dog derzelver aandeel was maatig; de voorzichtigheid beval ons de gestrengste bezuiniging.

Wij laaten

In deeze droevige omstandigheid verlieten wij

wij onze goederen op het midden van den weg, onder bewaaring van eenige onzer leidsluiden, en na, onder het voorſpan van deeze ſleeden de minst ſlegte honden uitgekoozen te hebben, om de geenen, die ons ontbraken, te vervullen, vervolgden wij onzen weg.

1788. *Maart* van den 5. tot den 9.

ons reisgoed op het midden van den weg.

Wij waaren niet buiten moeijelijkheid nog ongerustheid; het water begon ons te ontbreeken, de eenigſte kleine beek, die wij onder weg vonden, was bevroozen, wij moeſten beſluiten om ons met ſneeuw te laaven. Gebrek aan hout was eene andere verlegenheid; geen boom ſtond 'er op onzen weg, wij reisden ſomtijds een werst, om een ſlegt heeſter gewas, dat geen voet hoogte had, te ontdekken, alle, die zich aan ons oog aanboden, wierden ook dadelijk afgeſneeden en mede genomen, uit vrees van 'er verder op geen te zullen vinden, dog deeze waaren zo klein en zeldzaam, dat ze niet voldoende bevonden wierden om onze ſpijs te kooken. Er was dus geen gelegenheid om ons te verwarmen, echter was de koude allerſtrengst, en de traage voortgang van onze reis gaf ons gelegenheid om te klappertanden; bij iederen tred waaren wij genoodzaakt ſtil te houden, om de honden afteſpannen, die de een na den ander ſtierven.

Nieuwe zwaarigheden.

Ik zou geen verhaal kunnen geeven, wat in deeze omſtandigheden binnen in mij omging, de

 geest

1788. *Maart* van den 5. tot den 9.

geest had meer dan het lighaam te lijden; de ongemakken, die ik met mijne medemakkers doorstaan moest, gingen mij het minste aan het hart, hun voorbeeld en mijne jeugd deeden mij alles met kloekmoedigheid verdraagen; dog mijne standvastigheid verliet mij, zo dra ik aan mijne brieven dagt; nagt en dag waaren dezelve onder mijne bewaaring, ik raakte ze niet dan met schrik aan. Het ongeduld om mijne zending te vervullen, de voorstelling der tegenspoeden, die ik te overwinnen had, de onzekerheid van daarin zullen slaagen, alle deeze denkbeelden ontrusten mij te gelijk, ik zogt 'er mij wel van te ontdoen, dog een oogenblik daar na bragt mij eene nieuwe tegenkanting weder tot deeze hoopelooze aanmerkingen.

Middelen, waar van wij ons bedienden, om onze honden te doen voortgaan.

Wanneer wij van Gavenki vertrokken, hadden wij de oostkust verlaaten, die van het westen vertoonde zich aan ons oog, wanneer wij nog twee wersten van Poustaretsk af waren, zo dat wij dit gedeelte van Kamschatka in deszelfs geheele breedte doorkruist hadden, het welk, gelijk men gezien heeft, maar twee honderd wersten of vijftig uuren is; wij deeden deezen togt meer te voet dan in sleeden, onze honden waaren zo zwak, dat wij liever verkoozen ons te vermoeijen, om dezelve eenigzints te gemoet te komen, echter liepen ze daarom zelden te gaauwer;

wer; onze leidsluiden konden hun niet doen voortgaan, als met zich zelfs even als de honden aanteſpannen, om dezelve onze rijtuigen te helpen voorttrekken, en wij hitſten ze aan met hun een neusdoek te toonen, die even als de visch in een gedraaid was, zij volgden dit lokaas, dat voor hun uit vluchte, naar maate zij het zelve naderden om het te vatten. 1788. *Maart* van den 5, tot den 9.

Het was door dit middel, dat wij ons oogmerk bereikten, om den berg, die naar Pouſtaretsk leid, overtekomen. Ik rekende mij behouden, wanneer ik in dit gehugt aankwam, uit hoofde van het vrindelijk onthaal, het geen ons de vrouwen beweezen. Wij vonden 'er zes, die ons te gemoet kwamen, en die ons met de dwaaſte betooningen van vreugde inhaalden. Wij begreepen uit eenige woorden, welke zij ons zeiden, dat hunne mannen naar het Oſtrog van Potkagornoï gegaan waaren, om walvischvleesch te haalen; zij geleiden ons naar haare wooningen, rondom ons zingende en danzende als uitgelaaten. Eene onder haar ontdeed zich van een parque van een jong rendier, om 'er den Heer Commandant mede te omhangen; de anderen betoonden haar genoegen over onze aankomst, welke zij volgens haare verzekeringen niet wagtten, door een luidruchtig geſchater van lagchen; dit was niet zeer waarſchijnlijk, dog wij gedroegen ons, of wij zulks ge- Den 9. Aankomst te Pouſtaretsk.

1788. *Maart* Den 9. loofden, in de hoop van daar door gemaklijker te zullen kunnen handelen.

Te Pouſtaretsk. Vergeefſche naſpooringen om visch te vinden. Wij kwamen den 9. des namiddags ten drie uuren te Pouſtaretsk, en ons eerſte werk was om alle de bewaarplaatzen van de visch te doorzoeken. Hoe groot was ons verdriet, wanneer wij ze ledig vonden! wij hielden op het oogenblik de Inwoonders verdagt, dat ze dezelfde voorzorg als die van Gavenki gebruikt hadden; en ziet daar ons bezig met die vrouwen te ondervraagen, en met aan alle kanten te graaven, in de overtuiging, dat de voorraad verborgen was. Hoe meer men het ontkende, zo veel te meer vermeerderden wij onze naſpooringen; dan deeze waaren vrugteloos en wij konden niets ontdekken.

Treurig ſchouwſpel het welk onze honden ons opleeverden. In dien tusſchentijd had men onze honden uitgeſpannen, om ze volgens gewoonte op reijen vast te maaken; zo dra ze aan de paal waaren, vraten ze derzelver riemen en tuigen op, in een oogenblik was alles verſlonden; te vergeefsch tragte men om hun daar af te houden, het grootſte gedeelte ontvlugte in het veld, alwaar zij ginds en herwaards zworven, alles opeetende, wat hunne tanden verſcheuren konden; alle oogenblikken ſtierven 'er eenigen, die te gelijker tijd een prooij voor de anderen wierden; deeze wierpen zich op deeze doode lighamen en ſcheurden ze aan ſtukken, ieder lid wierd den roover betwist door

een

1788. *Maart* Den 9. Te Pousta-retsk.

een troup mededingers, die hem met gelijke hevigheid aanvielen: zo hij onder de menigte leggen bleef, was hij op zijn beurt het voorwerp van een nieuw gevegt (*u*); op de affchuwelijke vertooning van hun zich dus onderling te zien verfcheuren, volgde het droevig fchouwfpel van de geenen, die de yourte belegerden, alwaar wij ons verblijf hielden. Deeze arme dieren waaren zodanig vermagerd, dat men 'er meelijden mede hebben moest, zij konden zich naauwlijks beweegen, door hun klaagend en geduurig gehuil fcheenen ze ons te fmeeken, om hun te helpen, en tevens ons te verwijten de onmogelijkheid, waar in wij waaren om het te kunnen doen; verfcheidene die zo veel van de koude als van den honger te lijden hadden, lagen zich neder aan den rand van de uitwendige opening, in het dak van de yourte gemaakt, en waar door de rook uittrekt. Hoe meer ze de hette gevoelden, hoe digter ze daar bij naderden; eindelijk vielen zij voor onze oogen in het vuur, het zij uit zwakheid, of dat ze het evenwicht verlooren.

De Soldaat, die naar Kaminoi gezonden was, moest onderweg blijven.

Weinig oogenblikken na onze aankomst zagen

(*u*) Om ons tegen deeze uitgehongerde honden te verweeren, waaren wij genoodzaakt van niet zonder onze ftokken, of zonder wapenen; waar mede men dezelve verdrijven kan, uittegaan.

1788. *Maart* Den 9. Te Pouſtaretsk.

gen wij den leidsman van den ſoldaat, die den 3. naar Kaminoi gezonden was, om aldaar onderſtand te haalen, te rug komen, hij gaf ons te kennen, dat onze zendeling zelf de ſpoedigſte hulp nodig had, dat hij het geluk had gehad om twaalf werſten ten noorden van Pouſtaretsk eene ſlegte verlaate yourte aantetreffen, dat hij zich daar in veiligheid tegens de winden geplaatst had, die hem tien reizen hadden doen verdwaalen, dat de voorraad, dien wij voor hem en voor zijne honden medegegeeven hadden, gebruikt was, en dat hij daar met ongeduld afwagte, dat men hem uit de verlegenheid kwam redden, dewijl het hem anders onmogelijk was uit zijn ſchuilplaats te komen, nog om de bevelen, waar mede hij belast was, uittevoeren, nog om zich wederom bij ons te voegen.

Bode naar Potkagornoi gezonden, om aldaar walvisvleesch te gaan haalen.

De Heer Kaſloff, wel verre van zich door deezen nieuwen tegenſpoed te laaten neêrſlaan, boezemde ons moed in, wanneer hij ons de laatſte hulpmiddelen, die hij voorneemens was in het werk te ſtellen, mededeelde; reeds had hij op de verzekering, die men ons gegeeven had, dat 'er een walvisch nabij Potkagornoi op het drooge voorvallen was, iemand derwaarts gezonden, de meeſte ſpoed was hem aanbevolen, en hij moest zo veel vleesch en vel van dien visch medebrengen, als hij maar krijgen kon.

Dee-

Deeze hulp nog onzeker zijnde, ſtelde ons de Heer Commandant voor, om de weinige levensmiddelen, die ieder van ons voor zijne eigen honden meende te bewaaren, opteofferen; de vraag was om 'er ons van te ontdoen ten behoeven van den Sergeant Kabéchoff, die zich aanbood om naar Kaminoi te gaan. In den nood, waar in wij ons bevonden, was de minſte ſtraal van hoop genoegzaam om ons te doen beſluiten van alles te waagen; wij omhelsden dan deezen raad met vervoering, ons geheel en al op den iever en de kundigheid van dien Sergeant verlaatende.

1788. *Maart* Den 10. Te Pouſtaretsk. De Sergeant Kabéchoff vertrekt naar Kaminoi, met het overſchot van onzen voorraad.

Hij vertrok den 10. van de nodige onderrichtingen en van het overſchot van onzen voorraad voorzien. In deszelfs weg moest hij onzen armen ſoldaat opneemen, en van daar den last gaan vervullen, waar van deeze zich niet had kunnen kwijten. Na alle deeze maatregelen genomen te hebben, vermaanden wij elkander tot geduld, en wij zogten ons van onze bekommernisſen aftetrekken, in afwachting, dat het de voorzienigheid behaagen mogt ons daar van te bevrijden. Ik gaa van deezen tijd gebruik maaken om rekenſchap te geeven van de waarneemingen, die ik te Pouſtaretsk gemaakt heb.

van den 10. tot den 12. Beſchrij-

Dit gehugt is op het hangen van een berg, die door de zee beſpoeld word, gelegen, want men kan

1788. *Maart* van den 10. tot den 12. Te Pouſtaretsk.

kan geen rivier noemen (*x*), het geen eigentlijk maar een zeer naauwe golf is, die zich tot aan den voet van deezen berg uitſtrekt; het water is brak en in het geheel niet drinkbaar; om daar aan te gemoet te komen, dronken wij bezonken ſneeuw, het welk ons eenigſte zoet water was; twee yourtes, alwaar omtrent vijftien perſoonen in leeven, maaken het geheele gehugt uit, men kan 'er ook nog eenige balagans onder rekenen, welke de inwoonders met het begin van den zomer betrekken, zij hebben die eenige werſten van de yourtes af, en meer voorwaards in de velden gebouwd.

[...]ving van Pouſtaretsk en de omliggende ſtreeken.

Zij brengen daar den zomer met visſchen door, en om hunnen voorraad voor den winter te verzamelen; naar het voedzel, dat ik hun zag gereed maaken en gebruiken, te oordeelen, moet de visch er niet overvloedig zijn; geduurende ons verblijf bepaalde zich hunne ſpijze tot vleesch of vet van walvisſchen, tot raauwe boomſchors, en tot boomknoppen met olie van walvisſchen, zee-wolven of vet van andere dieren; zij verhaalden ons, dat ze ſomtijds in volle zee kleine kabbeljaauwen gevangen hadden; ik weet niet of ze

Spijze der inwoonders geduurende ons verblijf aldaar.

(*x*) De inwoonders noemen ze POUSTAÏA-REKA, dat is te zeggen, eenzaame rivier; die golf was als toen geheel bevroozen.

ze 'er in den een of anderen hoek van verborgen hadden, dog wij hadden zo veele naſpooringen gedaan, en wij zagen hun zulke ſlegte cier maaken, dat ik hun eindelijk waarlijk zo arm geloofde, als ze ſcheenen te zijn.

1788. *Maart* van den 10. tot den 12. Te Pouſtaretsk.

Wijze, waarop de rendieren gevangen worden.

Hunne manier om de rendieren te vangen, die in een groot aantal in deeze ſtreeken gevonden worden, is niet minder zeker als gemaklijk; ze omzetten eene zekere uitgeſtrektheid gronds met palisſaden, laatende daar in alleen eenige openingen: het is in deeze naauwe doortogten, dat zij hunne netten of ſtrikken ſpannen, zij ſcheiden zich vervolgens van elkander, om de rendieren in deeze ſtrikken te jaagen. Deeze beeſten, zich zoekende te redden, loopen daar in en raaken met den hals of de hoornen vast; daar ontkomen 'er altijd een groot getal, die de ſtrikken breeken of de palisſaden omwerpen; echter heeft ééne jagt, door twintig of dertig menſchen ondernomen, wel eens meer dan zeſtig rendieren uitgeleverd.

Bezigheden der vrouwen.

Behalven het huishoudelijke werk zijn de vrouwen belast met de vellen van verſchillende dieren te bereiden, bijzonder van de rendieren, en met dezelve te verwen en te naaijen; zij ſchraapen dezelve eerst af met een ſcherpen ſteen, die in een ſtok vastgemaakt is. Na 'er het vet afgehaald te hebben, gaan ze voort met afſchraapen, ten einde ze dunder en buigzaamer te maaken;

de

1788. Maart van den 10. tot den 12. Te Poustaretsk.

de eenigste couleur, waar van zij gebruik maaken om ze te verwen, is een zeer donker rood, zij trekken het zelve uit een boomschors in het Rusfisch *Olkhovaïa-déréva* genaamt, en bij ons onder de naam van *elze* bekend; men laat deeze schors kooken, vervolgens vrijven zij daar het vel mede, tot dat de verf wel doordrongen is; de messen, welke dienen om vervolgens deeze vellen te snijden, zijn geboogen en waarschijnlijk van de uitvinding dezer volkeren.

Zeer dunne rendieren zenuwen, door dezelfde vrouwen toebereid, verstrekken hun tot draaden, zij verstaan het naaijen zeer wel, haare naaldens komen van Okotsk en zijn niet buitengewoon, derzelver vingerhoeden gelijken na die van onze kleermaakers, ze plaatzen die altoos aan den voorsten vinger.

Manier van tabak-rooken.

Bij mijn doortogt van Karagui heb ik opgegeeven de wijze, waar op deeze volkeren tabak rooken, dog ik kan niet voorbij 'er nog eens van te spreeken, om de nadeelige gevolgen daar van te doen kennen, waar van ik hier verscheide voorbeelden gezien heb; derzelver pijpen (*y*) kunnen naauw-

(*y*) De lengte van deeze pijpen is van hout en hier en daar geborsten, in de midden kan men ze opendoen, en de zuinigheid der rookers doet hun het aangeslagene afkrabben, om vervolgens dit afschraapzel te rooken.

naauwlijks een vingergreep tabak bevatten, het geen zij tot verveelens toe herhaalen, en zie hier hoe ze zulks verrichten; door den rook met geweld doorteslikken, in plaats van denzelven uitteblaazen, worden zij langzamerhand dronken, zelfs tot dien trap, dat ze in het vuur zouden vallen, indien ze 'er na bij waaren. Gelukkig heeft de gewoonte hun geleerd, om de gewaarwording van deeze bezwijming optevolgen, zij gebruiken de voorzorg van zich nedertezetten of zich aan het eerste voorwerp, dat zij vinden, vast te houden. Hun flaauwte duurt ten minsten een vierendeel uurs, geduurende welken tijd zij in eene zeer gevaarlijke omstandigheid zijn, het klamme zweet overdekt hun lighaam, de kwijl loopt van de lippen, de ademhaling is moeijelijk en van een gestadigen hoest verzeld. Wanneer zij in deezen staat geweest zijn, meenen zij smakelijk gerookt te hebben. 1783. *Maart* van den 16. tot den 12. Te Poustaretsk.

Vrouwen nog mannen draagen hier hemden; hun gewoone kleeding heeft 'er bijna de gedaante van, ze is minder kort en van een rendieren vel gemaakt: wanneer zij uitgaan, trekken zij 'er een, dat warmer is, overheen; des winters draagen de vrouwen in plaats van rokken, gevoerde broeken (z). Kleeding.

Den

(z) In de beschrijving van de kleeding der Kamschatters

1788. *Maart* van den 10. tot den 12. Te Pouſtaretsk.

Den 12. De Heer Schmaleff voegt zich weder bij ons.

Den 12. kwam de Heer Schmaleff wederom bij ons, zijn terugkomst was ons des te aangenaamer, vermits wij zeer ongerust over hem wierden; het was zes weeken geleeden, dat wij van hem geſcheiden waaren (*a*), en bijna was 'er een maand verſtreken na het bepaalde tijdſtip, waar in wij ons weder hereenigen moeſten. Er bleef hem weinig voorraad over, dog zijne honden beter zijnde dan de onze, maakten wij daar van gebruik om onze goederen aftehaalen, die wij genoodzaakt geweest waaren van onder weg te laaten, en waar van wij zedert onze aankomst geen het minſte naricht bekomen hadden.

van den 12. tot den 17.

De zuidweſte wind, die ons op reis zo zeer gehinderd had, bleef met dezelfde hevigheid geduurende verſcheide dagen waaijen, vervolgens liep dezelve in het noord-ooſten: dog het wêer wierd 'er des te ſlegter door.

Het ſcheen, als of de vertoornde natuur ook tegen ons zamenſpande om de zwaarigheden te vermeerderen en onze ellende te verlengen. Ik beroep mij op een ieder, die zich immer in eene zodanige omſtandigheid bevonden heeft, hem is

ters heeft men gezien, dat zij onder hun parque een klein hemd van nankin of van katoen draagen.

(*a*) De leezer zal zich herinneren, dat hij ons te Apatchin op den 29 Januarij verlaaten had.

is bekend, hoe ſmertelijk het valt van dus door telkens wederopkomende beletſelen gekluiſterd te zijn; men mag alles aanwenden om zich aflei-ding te bezorgen, en zich met geduld te wapenen, op den duur worden de krachten uitgeput en de reden verliest haare werking; niets maakt ons lijden onverdraaglijker, dan wanneer wij 'er geen einde aan zien.

1788. *Maart* van den 12. tot den 17. Te Pouſtaretsk.

Wij ondervonden dit alles maar al te zeer, wanneer wij de brieven van Kaminoi ontfingen. Kabéchof melde ons, dat van daar geen hulp te wachten was; de van Ingiga afgezondene manſchap was buiten ſtaat om ons te gemoet te komen; over twee maanden reeds te Kaminoi gekomen, had dezelve niet alleen hun voorraad van leevensmiddelen gebruikt, maar ook daar en boven dat geene, het welk voor ons was geſchikt geweest; de honden verſcheurden elkander even als de onze, en de veertig manſchappen zagen zich tot het uiterſte gebragt; onze Sergeant voegde daar bij, dat hij aanſtonds naar Ingiga, als onze eenigſte toevlucht, gezonden had; zijn afgezondene kon niet dan binnen eenige dagen terugkomen; dog hij twijffelde of hij wel een voldoend antwoord mêe zou brengen, dewijl deeze ſtad niet anders dan ſlegt voorzien kon weezen van levensmiddelen en van honden, na de

Bedroevend antwoord van den Sergeant Kabétchoff.

1788. *Maart* van den 12. tot den 17. Te Poustaretsk.

aanzienlijke afzending, die dezelve daar van gedaan had.

Dit droevig bericht benam ons alle hoop, en wij rekenden ons verlooren; onze mistrooſtigheid en droefheid was zodanig, dat de Heer Kaſloff in het eerst ongevoelig was voor de nieuwstijding van zijne bevordering, die hij met denzelfden bode ontfing. Een brief van Irkoutsk komende, melde hem, dat de Keizerin uit erkentenis voor zijne gedaane dienſten hem van het bevelhebberſchap van Okotsk tot dat van Yakoutsk bevorderd had. In alle andere omſtandigheden zou deeze gunst hem van blijdſchap verrukt hebben, hier door verkreeg zijne werkzaamheid een ruimer veld, en meer gelegenheid om zijne bekwaamheid in de kunst van regeeren te oeffenen, dog hij was 'er verre af, om de voordeelen van zijn nieuwe bediening te berekenen, alle gewaarwordingen moeſten voor die van ons gevaar wijken, en hij was 'er als van overſtelpt.

De Heer Kaſloff ontfing de tijding van zijne bevordering.

In een zo hagchelijk oogenblik moest ik aan een ingeeving des Hemels toeſchrijven het denkbeeld, dat eensklaps in mij ontſtond, om van den Heer Kaſloff te ſcheiden. Wanneer ik daar op doordagt, gevoelde ik het onvriendelijke omtrent hem, en het verdrietige, dat daar in voor mij ge-

Ik vorm het denkbeeld om van den Heer Kaſloff te ſcheiden.

le-

legen was; ik wilde mij daar van ontdoen, dan te vergeefsch: in weerwil van mij zelfs moest ik 'er bij ſtil ſtaan, ik dagt aan mijn vaderland, aan mijne bloedverwanten, aan mijn plicht. Derzelver onoverwinlijk gezag behaalde de overwinning, en ik ontdekte mijn voorneemen aan den Heer Commandant. Op het eerſte aanhooren ſcheen hem dit ontwerp buitenſpoorig, en hij liet niet af met het zelve te beſtrijden. De begeerte om het uittevoeren verſchafte mij antwoorden op alle zijne tegenwerpingen. Ik bewees hem, dat, wanneer wij bij den anderen bleeven, wij ons de een den ander de middelen benamen om onzen weg te vervolgen; wij konden niet te zamen vertrekken zonder eene aanmerkelijke verſterking van honden. Onder de geenen, die ons overbleeven, bevonden 'er zich maar zeven en twintig, die redelijk waaren, alle de anderen waaren of dood of onbekwaam om te dienen (*b*): wanneer een van ons toeſtemde om aan den ander deeze zeven en twintig honden afteſtaan, zou de laatſte daar door in de mogelijkheid geraaken van voorwaards te komen, en zijn vertrek zou den geenen, dien hij verliet, ontſlaan van de zorg, om nog dit klein

1788. *Maart.* van den 12. tot den 17. Te Pouſtaretsk.

(*b*) Men zal zich ongetwijffelt wel herinneren, dat wij van Bolcheretsk vertrokken waren met een troup van bijna drie honderd honden.

1788. *Maart* van den 12. tot den 17. Te Pouftaretsk.

klein getal van uitgehongerde honden te voeden Maar, antwoorde mij de Heer Kafloff, zult gij niet altoos eenige leevensmiddelen voor dezelve nodig hebben? en hoe zult gij ze die verfchaffen?

Wij bekomen van Potkagornoi Walvisch vlees en vet.

Ik wist maar al te veel op deeze aanmerking intebrengen, wanneer men ons zeide, dat onze afgezondene van Potkagornoi was te rug gekomen; gelukkiger geflaagd dan alle de andere, bragt hij ons in een groote hoeveelheid walvischvleesch en vet aan, mijne vreugde was op dat gezicht uitermaate, alle de zwaarigheden waaren verdweenen, ik dagt reeds van Pouftaretsk vertrokken te zijn. Op het zelfde oogenblik geraakte ik weder met den Heer Commandant op mijn voorftel, die nu geen zwaarigheden meer kon inbrengen, mijn iever moest prijzen, en eindelijk in mijn verzoek inftemde, 'er wierd vastgefteld dat ik uiterlijk den 18. alleen zou vertrekken; van dien tijd af hielden wij ons bezig met de noodwendige fchikkingen, die ter uitvoering van dit ontwerp nodig waaren.

De rust onder de Koraken herfteld.

Alles beloofde mij nu een goeden uitflag; onder de droevige nieuwstijdingen, die wij van Kaminoi bekomen hadden, waaren 'er echter eenige zeer vertrooftende. Men verzekerde ons onder anderen, dat wij in onzen doortogt geene hinderpaalen zouden ontmoeten, de rust was onder de

Ko-

Koriaken herſteld, en om ons daar van te overtuigen, hadden zij begeert, dat eenige uit hun den ſoldaat, die met brieven aan den Heer Commandant belast was, zouden vergezellen; de zoon van het Opperhoofd der oproerigen, genaamt *Eitel*, was aan het hoofd van dit geleide; hij zeide ons, dat zijne landgenooten ons zedert lang met ongeduld wachtende waren, en dat zijn vader voorneemens was om den Heer Kaſloff ten bewijze van zijnen eerbied te gemoet te komen.

1788. *Maart* van den 12. tot den 17. Te Pouſtaretsk.

Verblijd, dat wij niets meer te vreezen hadden, ten minſte van dien kant, bevlijtigden wij ons, om aan deeze Koriaken ons genoegen over hunne welwillenheid ten onzen opzichte te betuigen, wij gaven hun alle geſchenken, die onze toeſtand ons toeliet, namelijk van tabak, ſtoffen en verſcheidene zaaken, die ik geduurende mijn reis op zee gekogt had, en van andere, die de Heer Graaf de la Perouze mij had agtergelaaten. Wij gaven 'er hun ook voor derzelver ouders, dog onze voornaamſte zorg beſtond daar in, om ze zo dronken als mogelijk was te maaken, ten einde zij wel te vreden over ons onthaal zouden weezen; wij moeſten dezelve naar hunnen ſmaak behandelen, daar en boven word dit bij hun voor de grootſte beleeftheid gehouden.

Het onthaal, 't welk wij den Koriaken aandoen.

Ik ſloeg deeze Koriaken voor om zich met twee mijner mantel-zakken te belasten; in het eerst ſchee-

Zij belasten zich

1788. Maart van den 12. tot den 17. Te Poustaretsk. met twee mijnerman telzakken.

scheenen ze daar in geen zin te hebben, te meer om dat ik vorderde, dat ze tot aan Ingiga gebragt wierden; echter verkreeg ik op het laatst door vriendelijkheden en geld, dat zij dezelve op hunne sleeden mede namen; het belang alleen dreef hun om mij deezen dienst te bewijzen, dog ze was mij van zo veel nut, dat ik niet geloofde dezelve te duur betaald te hebben; daar door van mijn reisgoed ontlast, had ik alleen maar voor mijne brieven te zorgen; ik had daar en boven weinig vrees voor de zaaken, die ik aan deeze Koriaken toevertrouwde, dewijl de soldaat, met de brieven van Ingiga belast, met hun te rug keerde, en mij beloofde daar zorg voor te zullen draagen, als mede dat mijne begeerte getrouwelijk gevolgt wierd.

De Heer Kasloff stelt mij zijne brieven ter hand en geeft mij de nodige paspoorten tot mijne veiligheid.

Tot op het oogenblik van mijn vertrek was de Heer Kasloff bezig (*c*) met zijne brieven te vervaardigen, waar mede ik volgens afspraak mij belasten zou; hij gaf mij een *podarojenei* of paspoort, die mij tot aan Irkoutsk van dienst kon weezen, en waar heen hij nog daar en boven schreef,

(*c*) Dit was waarlijk een zeer vermoeijende arbeid, wanneer men in aanmerking neemt, dat wij in deeze yourtes niet dan leggende op de grond konden schrijven, daar en boven waaren wij van den rook overstelpt, en zagen onzen inkt naast ons bevriezen.

ſchreef, dat men mij alle de nodige hulp moest verſchaffen. Die vrijgeleibrief was een bevel aan alle de Rusſiſche Officieren en andere onderdaanen van de Keizerin, die ik tot daartoe ontmoeten mogt, om mij alle gemak te bezorgen, ten einde ik mijn reis met alle zekerheid en ſpoed kon vervolgen. De voorzigtigheid van den Heer Commandant verzuimde niet om alles toetebrengen, wat mij van dienst kon weezen; hij had geen meerdere voorzorgen kunnen gebruiken, al was ik ook zijn geliefdſte broeder geweest.

1788. *Maart* van den 12. tot den 17. Te Pouſtaretsk.

Hier moet ik ophouden, want ik kan de ontroering niet wederſtaan, die ik ondervind, wanneer ik overweeg, dat ik dien beminnenswaardigen man gaa verlaaten, aan wien de hoedanigheid van zijne ziel, nog meer dan de bevalligheid van zijn verſtand, mij voor altoos verbonden heeft.

Mijne aandoeningen, wanneer ik van den Heer Kaſloff moest ſcheiden.

De edelmoedige opofferingen, die hij voor mij heeft gedaan, weegen in dit oogenblik op mijn hart, en ik moet mij verwijten van dezelve begeert te hebben; wat kost het mij niet, om hem alleen in deeze woeſtijn agter te laaten, zonder voor mijn vertrek te weeten, hoe hij 'er zich zelfs uit zal redden! Het beeltenis van zijne treurige omſtandigheid vervolgt en ontroert mij. Ach! laat ik het nog eens herhaalen, om tot het beſluit te koomen van mij van hem te verwijderen, nietřegenſtaande het verbod, het geen mij de Heer

1788. *Maart* van den 12. tot den 17. Te Poustaretsk.

Graaf de la Perouze daar omtrent gedaan had. moest ik ongetwijffelt alleen gedrongen worden door de overtuiging, dat mij geen ander middel overbleef om spoedig mijne brieven over te brengen; zonder deeze reden, zonder dit eenige oogmerk mijner zending, zou niets mijne begeerte om te vertrekken in mijne oogen kunnen verschoonen. Mogt het getuigenis, dat mijne erkentenis altoos zal afleggen, zo omtrent de door den Heer Kasloff aan mij beweezene weldaaden, als omtrent den iever, dien hij in den dienst van zijne Souvereine betoonde, iets tot zijne bevordering en tot zijn geluk toebrengen! als dan zou aan het mijne niets anders ontbreeken, dan het vermaak van hem weêr te zien en hem te omhelzen.

Einde van het eerste Deel.

NA-

NABERICHT

VAN DEN

NEDERDUITSCHEN

VERTAALER.

Wij hebben gemeent den Nederduitſchen leezer geen ondienst te zullen doen met kortelijk optegeeven de berichten, die men tot hier toe van den Graaf *de la Perouſe* ontfangen heeft.

Het was den 17 October 1788, dat de ſchrijver van dit werk de eerſte tijding van den togt des voorn. Graafs te Verſailles overbragt, zijnde gen. Graaf *de la Perouſe* benevens den Burggraaf *de Langle* met de ſchepen *la Bousſole* en *l'Aſtrolabe* op den 1 Auguſtus 1785 van de rhee van Brest vertrokken, om ontdekkingen te doen. Na de eilanden *Madera* en *Teneriffe*, ten einde zich aldaar van nog wat wijn te voorzien, die van *Martinvas* en *la Trinité*, om derzelver aardmeetkundigen ſtand te bepaalen, en dat van *St. Katherina* van *Brezil*, om 'er eenige ververſchingen in te neemen, aangedaan te hebben, deed de Graaf *de la Perouze* eenige navorſchingen in de *Zuidzee*, voer,

voer den 25 Januarij 1786, zijnde 69 dagen na zijn vertrek, de straat *la Maire* door, en bereikte den 9 Februarij den *grooten Oceaan*, gemeenlijk de *zuid* of de *stille zee* geheeten; den 24 dier maand wierp hij het anker in de baaij van *la Conception*, (een stad in Chili) en vertrok van daar den 19. Maart. Den 8 April ontdekte hij het Paasch-eiland, waar hij aan land stapte; den 28 Maij kwam hij onder het Eiland *Othahijtie*, een der Sandwichsche Eilanden, waar Capitein *Coock* zo ongelukkig het leeven liet; de Graaf *de la Perouse* lag zich voornamelijk toe, om die Eilanden op te neemen, welke de beroemde Engelsche Zee-reiziger niet heeft kunnen bezichtigen. Hij verliet de Sandwich 1 Junij, zette koers naar Noord-Amerika, en bereikte aldaar den 23 dier maand de hoogte van *Mont-Saint-Elie*, op 60 graden breedte; van de plaats, alwaar hij lande, tot aan de haven van Monteney, op 36 graaden en 2 minuuten breedte, nam hij de kust op; het geen Capt. *Coock*, door tegenwinden belemmerd, slegts gedeeltelijk en van afstand tot afstand had kunnen doen, zijnde niet verder geweest dan 43 graaden; Hij vertrok uit de haven van *Montereij* den 24 September, stak den *grooten Oceaan* over naar het vaste land van *Asia*, en ontdekte op deezen Togt eenige onbewoonde Eilanden.

Den

Den 15 December raakte hij in het gezigt van *Asſonſong*, een der Eilanden onder de kust van *China*, en wierp den 3 Januarij 1787 het anker voor *Macao*; van daar vertrok hij 6 Februarij, en liep den 28 in de baaij van *Manille*, voor *Cavita*, om zich van eenige ververſchingen en leevensmiddelen voor zijn laatſten Togt te voorzien; hij verliet de *Manille* den 9 April, en, ten ooſten *Formoſa* voorbij zeilende, zette hij kours tusſchen door de Eilanden *Japan* en *Korea*, bezag de oostkust van dat ſchier-eiland, en voer tot op 52 graaden breedte, door een vrij enge ſtraat, bij de zeevaarders onbekend, en gevormd, van de eene zijde door de ooſtelijke kusten van *Tartarijen*, en van den anderen kant, door twee groote Eilanden, waar hij aan land ſtapte, en dezelve gedeeltelijk bezigtigde; het noordelijk einde deezer zee-engte door banken bezet vindende, welken den doortogt ondoenlijk maakten, wendde hij te rug naar het zuiden, en zijne naſpooringen voortzettende, ontdekte hij, op 46 graaden breedte, een ſtraat, die hem in de zee bragt, gelegen ten ooſten der *Kurilliſche* Eilanden, tusſchen welken hij eenen weg vond, waar door hij naar de haven van *Avatska* in *Kamſchatka* gelegen kon zeilen: aldaar wierp hij den 6 September het anker.

Deeze ſcheepstogt van 5 maanden in eene on-

onbekende zee, onder bijna onophoudelijke zwaare nevels, was inderdaad niet min gevaarlijk dan moeïjelijk: dezelve kan egter niet weinig ter opheldering dienen van een voornaam punt der aardmeetkunde; zullende, gevoegd bij de ontdekkingen, die de Rusfen in dit noordelijk deel des aardkloots gedaan hebben, ons naauwkeurig kennis doen verkrijgen aan een uitgeftrekt land, welks beftaan tot nog toe betwist wierd; de volken, die de eilanden bewoonen, door den Graaf *de la Peroufe* bezogt, hadden geene kennis aan de *Europeaanen*, zo min als aan de overige bewooners van het groote vaste land; zij zijn vriendelijk en gastvrij, dog hun grond levert geene voortbrengzels op, welken de handeldrijvende natien derwaarts kunnen lokken; den 30. September verliet de Graaf *de la Peroufe* de baaij van Avatschka, om de nog overblijvende nafpooringen in het zuidlijk Halfrond te doen.

Zedert vernam men in het begin des voorleden jaars door den Heer *Fournier*, Capitein van een Koninglijke Paketboot, dat de Heer *de la Peroufe*, die reeds van zijnen togt rondom den Aardkloot in den Jaare 1789 in Frankrijk te rug verwacht was, door een Spaansch Fregat, van de *Manilla* op den 21. Februarij 1789 vertrokken, op deszelfs thuisreize was gepreid.

Vervolgens heeft men het gerucht verfpreid, dat

de Graaf *de la Perouse* zich den 20 Maij 1789 te Batavia bevond, en bezig was met zijne twee Fregatten aldaar te laaten repareeren, met oogmerk om in de maand Julij daar aan volgende van daar naar Frankrijk te vertrekken, en dat de Heer *d'Angelet*, Astronomist en lid van de Fransche Akademie der wetenschappen, op die reize overleeden was.

En eindelijk heeft de Nationaale Vergadering in Frankrijk, uit hoofde van de onzekerheid, waar deeze doorluchtige Reiziger en zijne togtgenooten zich thans bevinden, op den 9 Februarij van dit jaar deswegens het volgende besluit genomen:

„ De *Nationaale Vergadering* decreteert, dat de Koning zal verzogt worden, om aan alle de Ambassadeurs, Residenten, Consuls en Agenten van de Natie bij de resp. Mogendheden, de noodige bevelen te geeven, ten einde zij bij de Souvereinen, alwaar zij resideeren, in den naam der Menschlievendheid en van de Kunsten en Wetenschappen tragten te bewerken, dat dezelven aan alle de zeevaarenden, welken tot hunne onderdaanen behooren, en aan alle derzelver Agenten, hoe ook genaamd, en waar die zich ook mogen bevinden, dog voornaamelijk in het *Zuidelijk Halfrond* en de *Zuidzee*, gelieven te gelasten, om alle onderzoek te doen naar de twee *Fransche* Fregatten, la *Bousfole* en *l'Astrolabe*, onder bevel

vel ſtaande van den Heer *de la Perouſe* en derzelver manſchappen, als meede alle naſpooringen in het werk te ſtellen, waar door het nog in weezen zijn, of de ſchipbreuk der gem. Fregatten, zou kunnen beweezen worden; ten einde, dat wanneer de Heer *de la Perouſe* en zijne togtgenooten, waar het ook zijn mogt, gevonden of ontmoet zouden worden, aan hem de noodige hulp gegeeven, en alle de middelen bezorgt worden, waar door zij in hun Vaderland konden te rug keeren, en derwaarts al wat nog in derzelver bezit was met zich voeren; terwijl de *Nationaale Vergadering* zich verbind, om elk en een iegelijk, die aan deeze zeevaarenden hulp zal verleenen, tijdingen van dezelve bezorgen, of maar zouden kunnen gelegenheid geeven, dat de papieren en zaaken, van welken aart ook, die tot derzelver Togt zouden behooren of kunnen behoord hebben, aan *Frankrijk* wierden terug bezorgd, naar maate van de beweezene dienſten, ſchadeloos te zullen ſtellen, en zelfs te beloonen. Decreteert wijders, dat de Koning zal verzogt worden om één of meer vaartuigen te doen uitrusten, waar op eenige Geleerden, Natuurkundigen en Tekenaars zullen ingeſcheept worden, en om aan den Bevelhebber van den Togt den tweevoudigen last te geeven, van den Heer *de la Perouſe* optezoeken, volgens de ſtukken, on-

der-

derrichtingen en beveelen, die aan hen zullen worden gegeeven, en tevens ter gelijker tijd nafpooringen, betrekkelijk de Wetenfchappen en den Koophandel te doen; met alle de noodige maatregelen te neemen, om deezen togt, afgezonderd van het oogmerk om den Heer *de la Peroufe* opte fpooren, of zelfs, na hem ontdekt, of tijdingen van hem bekomen te hebben, nuttig voor de Aardrijkskunde, den Koophandel en de Kunften en Wetenfchappen te doen zijn. Decreteert eindelijk, dat de Minister van de Zee-zaaken onverwijld aan de *Nationaale Vergadering* een ftaat van de uitrusting, welke de Koning zal nodig geoordeeld hebben te beveelen, zal overgeeven, ten einde de noodige fommen ter bekostiging van deezen Togt kunnen vastgefteld worden."

